

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

KATEDRA ROZVOJOVÝCH A ENVIRONMENTÁLNÍCH STUDIÍ

**Kriminalita a rozvoj v Mexiku: role nových válek v problematice
obchodu s drogami**

Bc. Kateřina Kráslová

Diplomová práce

Vedoucí práce: MSc. B.A. Radovan Dluhý-Smith

Olomouc 2021

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá bezpečnostní situací v Mexiku, charakterizovanou vleklým ozbrojeným konfliktem, ve kterém proti sobě stojí nejen zločinecké organizace obchodující s drogami a státní ozbrojené složky, ale i mnoho dalších aktérů a ozbrojených skupin. Předmětem práce je analyzovat aktuální situaci a její vývoj v posledních letech, nejen prostřednictvím ukazatelů, zahrnujících míru vražd a míru korupce, ale i prostřednictvím zkoumání sociálních a ekonomických podmínek a vládních bezpečnostních strategií. Cílem práce je určit hlubší vnitřní i vnější faktory vedoucí k výskytu ozbrojeného konfliktu v zemi. Teoretickým základem práce jsou tři hlavní teoretické prameny, které zahrnují teorii světového systému, teorii závislosti a teorii Nových válek. Zjištění obsažená ve finální části práce odhalují, že hybateli tzv. drogové války nejsou pouze drogy, ale také jiné faktory a zájmy.

Klíčová slova: Mexiko, nadnárodní kriminální organizace, nové války, ozbrojený konflikt, bezpečnostní situace

Abstract

The diploma thesis analyses the security situation in Mexico, characterized by a protracted armed conflict, in which not only criminal drug trafficking organizations and state armed forces, but also many other actors and armed groups are engaged in the conflict. The subject of this work is to look at the current situation and its evolution in recent years not only through indicators, including the rate of murders and the level of corruption, but also through the study of social and economic conditions and government security strategies. The aim of the work is to determine both the internal and external factors leading to the occurrence of the armed conflict in the country. The theoretical basis of the work is formed by three main theoretical sources which include the World-System Theory, the Dependency Theory and the Theory of New Wars. Findings in the final part of the work reveal that the so-called drug war is caused or driven by larger account of factors and interests and not simply by drugs.

Keywords: Mexico, transnational criminal organizations, new wars, armed conflict, security situation

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a všechny použité zdroje jsem uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne .....

Podpis studenta .....

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu práce, panu MSc. B.A. Radovanovi Dluhému-Smith za veškerý čas, který práci věnoval a za cenné rady. Dále bych chtěla poděkovat mé rodině za podporu, kterou mi během celého studia poskytovala.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Kateřina KRÁSLOVÁ**
Osobní číslo: **R18910**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Téma práce: **Kriminalita a rozvoj v Mexiku: role nových válek v problematice obchodu s drogami**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je analyzovat aktuální situaci obchodu s drogami v Mexiku a zhodnotit vliv této problematiky na rozvoj země. V části práce bude vysvětlena teorie nových válek. Dále bude tato teorie aplikována na výše zmíněnou situaci v Mexiku a bude zkoumána její role v této problematice.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

Kaldor, Mary. *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era, Third Edition*. 3. vydání. Stanford University Press, 2012.

Correa-Cabrera, Guadalupe. *Los Zetas, Inc.: Criminal Corporations, Energy, and Civil War in Mexico*. 1. vydání. University of Texas Press, 2017.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Radovan Dluhý-Smith

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání diplomové práce: **6. února 2020**

Termín odevzdání diplomové práce: **25. dubna 2021**

L.S.

---

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.

děkan

---

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.

vedoucí katedry

V Olomouci dne 13. února 2020

Obsah

Seznam obrázků a tabulek.....	9
1. Seznam obrázků	9
2. Seznam tabulek	9
Seznam použitých zkratek	9
Úvod	11
Cíle a metody.....	13
1. Cíle práce	14
2. Metodologie	15
1. Analýza výskytu násilí a kriminality v Mexiku v posledních letech.....	16
1.1 Porovnání vývoje násilí v čase a prostoru	17
1.1.1 Bezpečnostní otázka posledních desetiletí	17
1.1.2 Současná prevalence vražd	19
1.2 Mexické drogové kartely současnosti	23
1.2.1 Hlavní organizované zločinecké skupiny	24
1.2.2 Nadnárodní kriminální organizace	28
1.2.3 Praktiky zločineckých organizací	31
1.3 Socio-ekonomicko-politické podmínky	33
1.3.1 Politická sféra	33
1.3.2 Sociální sféra.....	38
1.4 Vládní strategie.....	41
1.4.1 Vnitrostátní přístup	41
1.4.2 Mezinárodní přístup	45
2. Teoretický základ.....	47
2.1 Rozvojové závislostní teorie	47
2.2 Teorie Nových válek	52
2.2.1 Vymezení termínu Nové války.....	52
2.2.2 Pohled na současné válčení skrz vojenský diskurz	54
2.2.3 Staré a Nové války	56
2.2.4 Charakteristiky Nových válek	59
2.2.5 Privatizace vojenského a bezpečnostního sektoru	62
3. Aplikace teorií na bezpečnostní situaci v Mexiku.....	67
3.1 Geopolitické a nadnárodní ekonomické zájmy	67
3.1.1 Politiky USA	67
3.1.2 Světový ekonomický systém.....	71
3.2 Charakteristiky Nových válek v Mexiku.....	77

3.2.1 Znaký bezpečnostní situace.....	77
3.2.2 Aktéři konfliktu	79
Závěr	84
Seznam literatury	86
1. Internetové zdroje.....	86
2. Tištěné zdroje	95

Seznam obrázků a tabulek

1. Seznam obrázků

Obr. 1: Graf míry vražd na 100 tis. obyvatel a počtu vražd v Mexiku mezi lety 2007-2018 dle UNODC	20
Obr. 2: Graf počtu vražd, přepočtu vražd na den a ročního procentuálního nárůstu vražd v Mexiku za období 2015-2019 dle SNSP	21
Obr. 3: Graf Indexu křehkých států pro Mexiko v období 2006-2020.....	37

2. Seznam tabulek

Tab. 1: Tabulka míry vražd na 100 tis. obyvatel a počtu vražd v Mexiku mezi lety 2007-2018 dle UNODC.....	19
Tab. 2: Tabulka počtu vražd, přepočtu vražd na den a ročního procentuálního nárůstu vražd v Mexiku za období 2015-2019 dle SNSP	20
Tab. 3: Tabulka CPI Mexika v letech 2007-2020 rozdělená dle období vlády jednotlivých prezidentů	36

Seznam použitých zkratek

AMLO	Andrés Manuel López Obrador
CJNG	Cartel Jalisco de Nueva Generación
CCSPJP	Consejo Ciudadano para la Seguridad Pública y la Justicia Penal
CPI	Corruption Perceptions Index, Index vnímání korupce
DT	Dependency Theory, Teorie závislosti
FDI	foreign direct investment, přímé zahraniční investice
FSI	Fragile States Index
ICoC	International Code of Conduct for Private Security Service Providers
ICoCA	International Code of Conduct Association
IDPs	internally displaced persons
IED	improvised explosive device, improvizované výbušné zařízení
INEGI	Instituto Nacional de Estadística y Geografía
ISI	import substitution industrialization, industrializace pomocí nahrazování importů
MNCS	multinational corporations, nadnárodní korporace
OCG	Organized Criminal Group, organizovaná zločinecká skupina
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
PGR	Procuraduría General de la República
PMSCs	Private Military Security Companies
PRI	Partido Revolucionario Institucional
RPG	rocket-propelled grenade, ruční protitankový granát
SEDENA	Secretaría de la Defensa Nacional
SEMAR	Secretaría de Marina
SESNSP	Secretariado Ejecutivo del Sistema Nacional de Seguridad Pública
SSPC	Secretaría de Seguridad y Protección Ciudadana
TCOs	Transnational Criminal Organizations, nadnárodní kriminální organizace
UNDP	United Nations Development Programme
UNODC	United Nations Office on Drug and Crime
WST	World Systems Theory, Teorie světových systémů

„Veškerým pravdám lze snadno porozumět, jakmile jsou objeveny. Pointa spočívá v tom, je objevit.“

Galileo Galilei

Úvod

Mexiko, středoamerická země s překrásnou přírodou a kulturním bohatstvím zděděným z dřívějších civilizací zničených evropskými conquistadory. Tato malebná země, rozléhající se od jižní hranice Spojených států až za Yucatánský poloostrov k hranicím s Guatemalou a Belize, se již po dekady potýká s vleklými problémy. Nabízí nádherné přírodní scenérie, rozmanité podnebí, flóru a faunu, znalosti starých kultur hodné studií, avšak je nechvalně známá nelegálním obchodem s drogami podnikaným desítkami mocných drogových kartelů a stovkami pod ně spadajících pouličních gangů.

Počátek utváření drogových kartelů je většinou datovaný do 70. let 20. století. V prvních desetiletích byl obchod méně decentralizovaný, prováděný několika kartely, které byly svázané společnými dohodami. Rozpad velkých kartelů, důsledkem vládních zásahů a amerických protidrogových operací, vedl k soupeření o kontrolu hlavních obchodních tras. Mexické i americké vládní strategie nového tisíciletí dokázaly odstranit mnoho lídrů kartelů. Ale tyto úspěchy byly a jsou doprovázené negativním efektem tříštění kartelů, vedoucím ke zvýšenému násilí v zemi v důsledku boje o moc nad teritorií.

Mezi další problémy, se kterými se Spojené státy mexické potýkají, patří všudypřítomná korupce, vysoká nezaměstnanost, zejména u mladých lidí, vysoká nerovnost, nevyřešené otázky původního obyvatelstva a nedůvěra ve vládu a státní ozbrojené složky. Tyto negativní záležitosti se navzájem prolínají, a jejich společenské důsledky se posilují. Cílem práce je vyvrátit představy, které situaci zjednodušují na černobílou verzi, v níž proti sobě stojí pouze dva aktéři, „ti zlí“, představovaní drogovými kartely, a „ti dobří“, zastoupení vládou a vládními ozbrojenými složkami. Účelem práce je tak nastínit a podložit ideu, že problémy, ve kterých se země nachází, jsou velice komplexní a jsou utvářeny a posilovány jak vnitřními, tak vnějšími faktory.

Práce je rozčleněna do tří hlavních částí. První část je obecně zaměřená na aktuální stav země, na popis projevů zločinnosti, ve které je země zmítána, a na představení hlavních zločineckých organizací, které jsou v hluboce zakořeněné představě vnímány za hlavní činitele. Ve druhé polovině první části jsou představeny bezpečnostní politiky a strategie, kterými se mexická i americká vláda snaží o potírání problému, jenž se zdá být neukončitelný. Taktéž jsou rozebrány sociální, ekonomické a politické podmínky, které je pro nalezení pravých příčin nepokoju nutné důkladně studovat.

Diplomová práce je koncipována tak, aby se opírala o tři teoretické prameny, jež se zdají být adekvátní pro usnadnění nalezení pravé podstaty dlouholetých konfliktů, které si vyžádaly velké množství obětí a které jsou příčinou zbrzděného rozvoje země. Prvními dvěma teoretickými prameny jsou strukturalistické závislostní teorie, teorie světového systému a teorie závislosti, třetím jsou teorie Nových válek. Pro potvrzení hypotézy, že ozbrojený konflikt v Mexiku je příliš složitý na to, aby odpovídal vládně vykonstruované „drogové válce“, byly vytvořeny dvě hlavní výzkumné otázky – *Je možné aplikovat teorii Nových válek na bezpečnostní situaci v Mexiku? Je situace v Mexiku negativně ovlivněná vnějšími vlivy, které mohou být vysvětleny pomocí rozvojových závislostních teorií?* Poslední část práce má za cíl zhodnotit bezpečnostní situaci v Mexiku, diskutovat její aplikovatelnost na vybrané teorie a odpovědět na hlavní a dílčí výzkumné otázky. Má za cíl obhájit myšlenku, že hybateli tzv. drogových válek nejsou pouze drogy, ale především rozdílné zájmy různých aktérů.

Mnoho odborné literatury se zaměřuje na problematiku obchodu s drogami, na problematiku takzvané „drogové války v Mexiku“, avšak pouze minimum se jí snaží definovat použitím termínů

spojených s novým typem válčení. Přesto se velice přínosnými a důležitými zdroji staly především dvě publikace, a to Los Zetas Inc. a Fight to Save Juárez, jejichž autoři Guadalupe Correa-Cabrera a Ricardo Ainslie v nich představili své dlouholeté terénní výzkumy. Kromě vládních webových stránek byla data získávána ze serverů mezinárodních organizací, ze studií různých akademiků, ze světově uznávaných investigativních organizací, institucí a společností, a zpravodajských firem, aby byla zaručena aktuálnost informací.

Cíle a metody

1. Cíle práce

Hlavním záměrem práce je analyzovat bezpečnostní situaci v Mexiku v posledních letech a určit, zda je možné na probíhající konflikt aplikovat teorii Nových válek, konstruovanou paní profesorkou Mary Kaldor. Dalším cílem práce je zjistit, zda lze vysvětlit hlubší příčiny špatné bezpečnostní situace, charakterizované vysokou mírou násilí, pomocí strukturalistických rozvojových teorií. Práce je založená na hypotéze, že násilí v Mexiku není pouze výsledkem spolu soupeřících organizací obchodujících s drogami, ale naopak výsledkem komplexní soustavy problémů a vzájemně propletených vazeb a vlivů.

Struktura práce je dle jednotlivých záměrů rozdělena do tří hlavních kapitol, obsahujících několik podkapitol. První kapitola je koncipovaná tak, aby byla ryze analytická. Jejím cílem je podrobně představit bezpečnostní situaci v Mexiku v posledních desetiletích, s vyšším důrazem na posledních několik let, a zároveň určit nejvíce násilné oblasti v zemi a jejich změny v čase. Taktéž má za cíl identifikovat hlavní organizace obchodující s drogami a popsat jejich taktiky a strategie a rozebrat sociální, ekonomické a politické podmínky v zemi, ze kterých plyne mnoho negativních důsledků. Poslední podkapitola této části je zaměřená na diskutování politik posledních prezidentů a postoje Spojených států amerických k dané problematice.

Druhá kapitola má za cíl zachytit teoretický rámec práce, který se skládá ze strukturalistických rozvojových teorií, mezi které patří teorie světového systému a teorie závislosti, a z teorie Nových válek od Mary Kaldor, která bude podrobená kritickému zkoumání za použití literatury jiných autorů, věnujících se tématu nového druhu válčení. Poslední, třetí kapitola bude věnována otázce aplikovatelnosti daných teorií na konflikt, či souhrn konfliktů, se kterým se Mexiko potýká již dlouhou řadu let. První podkapitola poslední části bude analyzovat promítání geopolitických a nadnárodních ekonomických zájmů, především zájmů USA a nadnárodních korporací. Druhá podkapitola se zaměří na zkoumání shodnosti znaků teoretického konceptu Nových válek s charakteristikami bezpečnostní situace v Mexiku a zároveň bude zacílená na identifikaci aktérů Nových válek s aktéry konfliktu v Mexiku a nalezení těch, kteří na situaci nejvíce získávají a těch, kteří nejvíce ztrácejí.

Diplomovou práci provází níže uvedené výzkumné otázky, na jejichž zodpovězení se zaměřuje převážně poslední, a do jisté míry i první kapitola. Hlavní výzkumné otázky byly stanoveny dvě, první pro ztotožnění ozbrojeného konfliktu v Mexiku s tzv. novými válkami představenými paní profesorkou Mary Kaldor, druhá pro vysvětlení složité bezpečnostní situace strukturalistickými rozvojovými teoriemi – teorií světového systému a teorií závislosti. Pro usnadnění nalezení odpovědí na hlavní výzkumné otázky byly sestaveny tři vedlejší výzkumné otázky, které studují charakteristiky konfliktů na území Mexika.

Výzkumné otázky:

HVO₁: Je možné aplikovat teorii Nových válek na bezpečnostní situaci v Mexiku?

HVO₂: Je situace v Mexiku negativně ovlivněná vnějšími vlivy, které mohou být vysvětleny pomocí rozvojových závislostních teorií?

VO₁: Jaké jsou hlavní znaky ozbrojeného konfliktu v Mexiku?

VO₂: Jací aktéři jsou zapojeni do ozbrojeného konfliktu v Mexiku?

VO₃: Kdo z mexických ozbrojených konfliktů nejvíce profituje a kdo naopak nejvíce ztrácí?

2. Metodologie

Diplomová práce bude zpracována rešeršně kompilační metodou. Rešeršní literatury budou získány informace, které budou podrobeny analýze. Bude zkoumán vývoj jednotlivých jevů v čase a prostoru, teoretický rámec bude porovnáván se skutečností. Některé tendence budou pro lepší přehlednost zobrazeny v grafech a tabulkách. Vzhledem k rozsahu práce nebudou vyjmenovány všechny operace ani všechny události, ke kterým během násilných konfliktů a takzvané „drogové války“ došlo. V práci nebudou některé anglické pojmy překládány, protože jsou rozšířenými termíny a jejich české ekvivalenty ne vždy přesně vystihují jejich význam.

Hlavní osa práce byla stanovena na základě dvou publikací – knihy *Nové a staré války* od Mary Kaldor a knihy *Los Zetas, Inc.* od Guadalupe Correa-Cabrery. Mary Kaldor ve své publikaci definuje vlastní teorii o Nových válkách, popisuje jejich charakteristiky, odlišnosti od válek starých a poukazuje na potřebu přistupovat k řešení ozbrojených konfliktů současnosti jiným způsobem než dříve. Na základě tohoto díla bude zkoumáno, zda lze dění v Mexiku uchopit v popsaném teoretickém rámci. *Los Zetas, Inc.* obsahuje popis a zjištění několikaletého výzkumu Correa-Cabrery, zaměřeného především na jmenovanou zločineckou organizaci, na militarizaci bezpečnostní situace v Mexiku, na výskyt nerostných zdrojů v zemi a na z toho plynoucí možnost existence války o suroviny. Kniha bude použita pro porozumění komplexity problému a pro nalezení odpovědí na vedlejší výzkumné otázky.

Další velice přínosnou publikací byla shledána kniha *Fight to Save Juárez*, ve které Ricardo Ainslie představuje svůj výzkum zaměřený na situaci ve městě Ciudad Juárez v období nejnásilnějších konfliktů. Jejím velkým pozitivem je, že situaci popisuje do hloubky a z mnoha úhlů pohledu, protože R. Ainslie během svého výzkumu vedl rozhovory s lidmi, kteří v konfliktu zastávali různé role – od ozbrojených aktérů, přes rodiče dětských obětí a aktivisty za lidská práva až po politické a vládní představitele.

Pro vytvoření představy o prevalenci násilí v Mexiku v posledních letech a rozmístění násilných činů byla analyzována data z vládního informačního portálu, vykazujícího hodnoty vražd za každý den v jednotlivých státech. Na vytváření statistik o vraždách prezentovaných na této platformě se spolupodílí několik vládních orgánů. Limitem při čerpání z daného zdroje bylo, že databáze byla spuštěna až se začátkem roku 2019. Proto bylo nutné data o obětech vražd doplnit i z jiného vládního

zdroje, SESNSP, a zároveň ze statistik mezinárodní instituce UNODC. Z informačních portálů jednotlivých vládních institucí bylo čerpáno i v jiných případech.

Hodnotným zdrojem byla také výzkumná iniciativa Justice in Mexico, která, pod záštitou Univerzity v San Diegu, zprostředkovala v roce 2020 jednu z nejaktuálnějších komplexních studií organizovaného zločinu v Mexiku. Data pro svůj rozsáhlý report sbírala Justice in Mexico v průběhu několika let z různých zdrojů, s primárním zaměřením na SNSP a INEGI. Další rozsáhlou aktuální studii zpracovávající problematiku mexického obchodu s drogami zprostředkoval výzkumný institut Kongresu USA, Congressional Research Service. Taktéž patří mezi důležité informační zdroje geopolitická zpravodajská platforma Stratfor a žurnalistická a investigativní organizace InsightCrime, které provádí komplexnější analýzy, přičemž druhá se přímo specializuje na Latinskou Ameriku a Karibik.

Čerpána byla data z některých světových institucí, které každoročně reportují o stavu zemí světa na základě vlastních indexů. Pro zachycení korupce v Mexiku byly získány údaje mezinárodní organizace Transparency International a pro zařazení země v rámci křehkých států planety byl použit report organizace Fund for Peace. Vzhledem k proměnlivosti situace v regionu je zapotřebí čerpat i z novinových článků, které pokrývají nejaktuálnější dění. Použity byly webové stránky mexických periodik, také servery mezinárodně uznávaných zpravodajských firem, např. Business Insider a The Guardian.

1. Analýza výskytu násilí a kriminality v Mexiku v posledních letech

1.1 Porovnání vývoje násilí v čase a prostoru

1.1.1 Bezpečnostní otázka posledních desetiletí

Zločiny páchané hlavními mexickými kriminálními organizacemi nebyly v dřívějších dobách typicky mířené proti všedním občanům, v 90. letech došlo však ke změně a nárůstu kriminality. Eskalace zločinů zahrnujících krádeže aut a únosy byla částečně způsobena mexickou finanční krizí roku 1994 (Justice in Mexico, 2020). Událost nazývaná také krizí mexického pesa vedla k nárůstu kriminality, protože obyvatelstvo, které ztratilo příjmy, hledalo nové způsoby, jak přijít k ziskům, i nelegálními cestami.

Nicméně úroveň násilí nebyla v zemi nikdy tak vysoká jako je nyní. Historicky v zemi existovaly organizace zabývající se obchodem s drogami, s kořeny ve druhé polovině dvacátého století. Jednalo se o několik velkých organizací, které byly vázány dohodami, nastavovaly si řád a vyřizovaly si účty mezi sebou. Jejich existence a téměř volné operování bylo podepřené úplatky a jinými přímými vazbami na dlouholetou vládní stranu PRI¹.

Později se zvyšovala angažovanost Spojených států v otázce produkce a obchodování s narkotiky, vznikaly protidrogové operace pod vedením USA a do Mexika byli rozmístěni agenti DEA. Počátek mexické drogové historie lze podle Corcorana (2013) popsat jako období vlády jednoho kartelu, Guadalajarského. Když v souvislosti se svým zatčením roku 1989 M. A. F. Gallardo rozdělil území zájmu Guadalajarského kartelu mezi své podřízené, započalo méně stabilní období systému čtyř kartelů, charakterizované rostoucími spory o moc z důvodu absence vyšší autority. Náhlá nestabilita systému se ještě více projevila po roce 2006, při dalším dělení na menší proti sobě soutěžící frakce. Každé dělení mělo za důsledek zhoršení bezpečnostní situace v zemi.

Mezi událostmi s nemalým dopadem je potřeba zmínit akci zvanou „Zátah století“². Společná operace pod vedením DEA a Mexické vlády proběhla v poušti Chihuahua v roce 1984. Byl zde objeven obrovský komplex pro pěstování a zpracovávání marihuany, čítající 7000 pracovníků, a zničena marihuana v hodnotě 2,5 miliardy dolarů (Frontline PBS, 2012). Vlastníkem komplexu byl Guadalajarský kartel, jmenovitě Rafael Caro Quintera, jeho spoluzakladatel. Odplatou byl únos, mučení a vražda agenta DEA Enrique Camareny a mexického pilota A. Z. Avalera. Zavraždění amerického agenta vzbudilo za hranicí hněv nebývalého rozměru a obrovské vyšetřování vedlo mimo jiné k zatčení Félix Gallarda, a tak k rozbití Guadalajarského kartelu.

Od doby pádu jednoho mocného kartelu bylo pozorováno násilí poháněné rostoucí soutěží mezi organizacemi o kontrolu produkčních zón, tranzitních oblastí a plazas. Mezi známé hotspoty násilí patří oblast severovýchodu podél hranice s Texasem ve státech Coahuila, Nuevo León a Tamaulipas, pobřežní oblast Pacifiku ve státech Jalisco, Colima a Michoacán, a známá oblast Zlatého trojúhelníku

---

¹ vláda 1929-2000

² Bust of the Century

tvořená státy Chihuahua, Durango a Sinaloa. Zejména jsou v tomto kontextu zmiňována města Tijuana (Baja California), Ciudad Juárez (Chihuahua), Culiacán (Sinaloa), Acapulco de Juárez (Guerrero) a León ve státě Guanajuato (Justice in Mexico, 2020). Jak bude ukázáno níže, koncentrace násilí v prostoru se v čase mění. Některé z těchto oblastí, dlouhodobě známých ve spojení s největšími mexickými kartely, vykazují mírné uklidnění situace a jiné se naopak stávají místy nové akumulace násilí.

Město Ciudad Juárez (dále C.J.) patří mezi ty, o kterých se v souvislosti s drogovou válkou mluví nejvíce. Je příkladem válčení dvou kriminálních skupin soupeřících o moc nad územím a boje proti organizovanému zločinu, proto mu bude v práci věnována zvýšená pozornost. V období 2008-2011 se největší podíl násilí v Mexiku koncentroval v C.J., ve vrcholném roce 2010 se zde odehrávala více než jedna z každých deseti registrovaných vražd (Ferreira, Molzahn a Shirk, 2013). Tamní situaci detailně zdokumentoval Ricardo Ainslie, který ve městě osobně prováděl výzkum během nejtěžších let. Jeho publikace *The Fight to Save Juárez: Life in the Heart of Mexico's Drug War* popisuje boje a vládní strategie očima lidí přímo zúčastněných. Pro pochopení tematiky drogové a bezpečnostní scény v Mexiku je velice přínosná, protože obsahuje informace z autorových rozhovorů s lidmi různého postavení a role v konfliktu.

Eskalace násilí v C.J. byla důsledkem boje o juárezskou plazu vedeným mezi dvěma organizovanými zločineckými skupinami. Místní Kartel Juárez se snažil ubránit své teritorium, na které podnikl invazi Kartel Sinaloa. Sinalojský kartel zvolil nejprve strategii vraždění městských strážníků³, ve většině případů příslušících Kartelu Juárez. Mocenské boje si vyžádaly kromě jiného i masakr 11 dětí a 4 dospělých, kteří byli oběťmi špatně naplánovaného útoku na rivaly, založeného na nesprávných informacích. Členové jednoho z gangů vtrhli na oslavu studentů v klidné čtvrti a okamžitě začali po všech střílet. Kvůli výhrůzkám, že kriminálníci popraví učitele a jejich studenty, pokud neodevzdají své vánoční bonusy, musely být před Vánoci 2008 uzavřeny všechny školy. Hluboce poškozená byla sociální základna. Více než 10 000 dětí se stalo obětmi či pachateli, přibližně 10 000 dětí osiřelo nebo bylo opuštěno a zhruba 60 000 rodin z města uprchlo. (Ainslie, 2013)

Vzhledem k tomu, že velká část městské policie tvořila ozbrojené křídlo Juárezského kartelu, zvané La Línea, byla nutná absolutní restrukturalizace složky, provedená mj. pomocí testů důvěryhodnosti a náborem nových rekrutů. Julián Leyzaola, muž, který dříve napomohl zlepšení situace v Tijuane, byl povolán do města a obsazen do funkce náčelníka městské policie. Také došlo k posílení dalších bezpečnostních složek, ve městě byly rozmístěny tisíce příslušníků federální policie a tisíce vojáků. Pro zmírnění bojů byly implementovány různé bezpečnostní a sociální programy, na kterých se spolupodílela občanská společnost a městská samospráva, také rozsáhlá vládní multi-sektorová intervence (Ainslie, 2013).

Není zcela zřejmé, který faktor měl největší podíl na snížení intenzity místního konfliktu. Nejčastěji bývá pokles násilí v C.J. připisován příměří mezi zločineckými organizacemi. Později ovšem došlo k rozpadu hlavních kartelů a od roku 2018 je opět sledován nárůst násilí, údajně vyvolaný soupeřícími zločineckými gangy. Podle databáze konfliktů Uppsalské Univerzity (UCDP, 2021) připadá většina obětí v C.J. opět střetům mezi kartely Sinaloa a Juárez, ale také mezi frakcemi Los Aztecas a La Línea, což by znamenalo pře uvnitř Juárezského kartelu.

---

³ Jen za první rok bylo zavražděno 55 strážníků, za celé období juárezského konfliktu okolo 200 (Ainslie, 2013).

Jedním z případů, který zemí hluboce otřásl je případ zmizení 43 studentů v lokalitě Iguato v Guerrero roku 2014. Jejich únos, následovaný mučením a zavražděním, vyvolal obrovské protesty a přitáhl světovou pozornost. Případ vyvolal jednu z největších politických krizí, kterým prezident Peña Nieto musel čelit. Na incidentu se podíleli členové skupiny Guerreros Unidos, lokální i federální policisté, vojáci, i starosta s jeho ženou, přičemž motiv zůstává nejasný a variant několik. Poslední verzí je, že studenti byli zadrženi armádou, odvezeni na základnu a poté předáni gangu GU (The Guardian, 2021). V Mexiku je obrovské množství zmizelých osob, jejich počet je udáván v řádu desítek tisíc. Z pozůstalých se utvářejí dobrovolné pátrací čety, objevující masové hroby v různých částech země. Jeden z největších byl objeven roku 2017 ve státě Veracruz a obsahoval kosterní pozůstatky 250 těl. Následujícího roku byl objeven ve stejném státě masový hrob s pozůstatky 166 těl (Al Jazeera, 2018).

Za novinku roku 2017 lze považovat násilí v turistických oblastech. Nestávalo se dříve, že by se mrtvá těla objevovala na veřejných místech v resortech jako je Cancún a Playa del Carmen, nebo že by docházelo ke střelbám v tamních nočních klubech. I když se takové případy staly, byly spíše výjimkami a zbylá většina případů se odehrála mimo hlavní třídy. Nicméně podniky v Cancúnu hlásily mnoho případů ozbrojeného přepadení. Velice špatná situace byla v daném roce v atraktivní destinaci Los Cabos, ležícím ve státě Baja California Sur (Woody, 2018). I stát Quintana Roo prvně zamířil mezi státy, ve kterých dochází k boji o moc. Jev budil roku 2018 velké obavy, ale nezdá se, že by se situace v turistických centrech dále prudce zhoršovala. Pravidelné útoky na turistické resorty by totiž znamenaly útoky na významný ekonomický sektor, který živí velké množství obyvatel.

1.1.2 Současná prevalence vražd

Ačkoliv vraždy nejsou zdaleka jediným bezpečnostním problémem, kterému jsou Mexičani vystaveni, a popisování intenzity pouze těchto činů se může jevit jako zjednodušování komplexity výzev mexické bezpečnostní situace, přesto může být nápomocné pro pochopení vývoje kriminality a násilí v čase a prostoru. Faktorem ztěžujícím analýzu je skutečnost, že data o počtu vražd se u různých zdrojů liší i v řádu tisíců. Vykazují ale vždy stejný stoupající trend. Odlišnosti mohou být způsobeny několika důvody, mezi které spadá i odlišné definování úmyslných vražd. V mnoha případech se liší i hodnoty publikované rozdílnými vládními úřady na společných oficiálních webových stránkách mexické vlády.

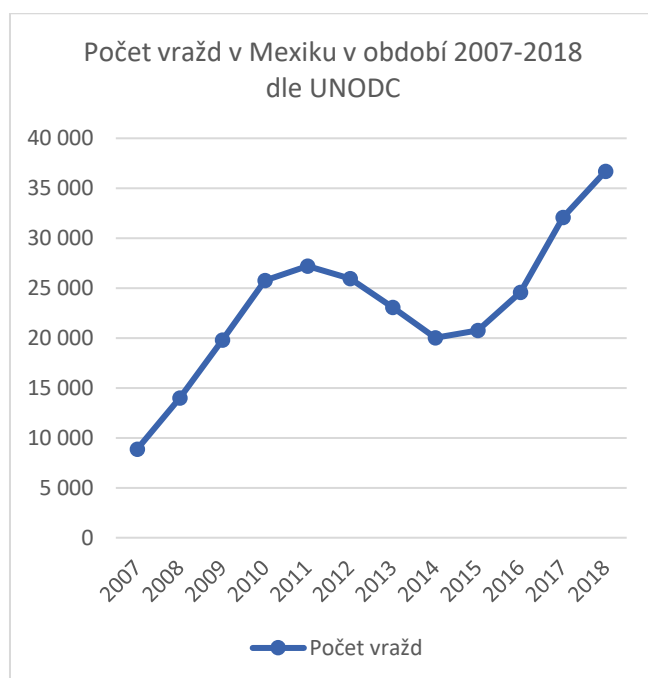
Míra vražd organizace UNODC má v Mexiku stoupající tendenci od roku 2007 (z hodnoty 8,1 vražd na 100 000 obyvatel), s mírným poklesem mezi lety 2011-2014 a prudkým nárůstem od roku 2015 až na hodnotu 29,1 vražd na 100 000 obyvatel. Míra vražd v Mexiku byla vysoká již v 90. letech, avšak pouze o trochu vyšší, než je polovina té z roku 2018. Přičemž ve vykazovaném přehledu UNODC je v periodě od roku 1990 po současnost zaznamenána nejmenší míra vražd v roce 2007. Co se týče počtu vražd, 8867 obětí z roku 2007 vystoupalo na 36 685 obětí v roce 2018 (UNODC, 2021). Tento trend zachycuje následující tabulka a graf. UNODC tak Mexiko vzhledem ke stále stoupajícímu počtu vražd řadí mezi nejnásilnější země západní hemisféry.

Tab. 1: Tabulka míry vražd na 100 tis. obyvatel a počtu vražd v Mexiku mezi lety 2007-2018 dle UNODC

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Míra vražd	8,1	12,6	17,6	22,6	23,5	22,1
Počet vražd	8 867	14 006	19 803	25 757	27 213	25 967
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Míra vražd	19,4	16,6	17	19,9	25,7	29,1
Počet vražd	23 063	20 010	20 762	24 559	32 079	36 685

Vytvořeno autorem, zdroj: UNODC, 2021

Obr. 1: Graf míry vražd na 100 tis. obyvatel a počtu vražd v Mexiku mezi lety 2007-2018 dle UNODC

Vytvořeno autorem, zdroj: UNODC, 2021

Počet vražd, které vykazuje statistika oficiálních mexických vládních zdrojů, SESNSP⁴, je v každém roce nižší než počet, který ukazují údaje UNODC, je ale shodně rostoucí od roku 2015. SESNSP zaregistroval nárůst na 34 582 obětí v roce 2019. Trend je zobrazený v níže umístěné tabulce a grafu, které popisují také meziroční procentuální nárůst hodnot. Mezi lety 2018 a 2019 byl zaznamenaný nejmenší nárůst vražd ve sledovaném období růstu, pouze o 2,5 %. Přestože absolutní počty obětí stále rostou a v roce 2019 připadalo na každý den v průměru 94,1 zavražděných osob, snižující se rychlost růstu v sobě může skrývat naději. Historické měsíční maximum obětí vražd bylo registrováno v červenci roku 2018 a v žádném následujícím měsíci téhož roku a roku následujícího nebylo překročeno (SSPC, 2020).

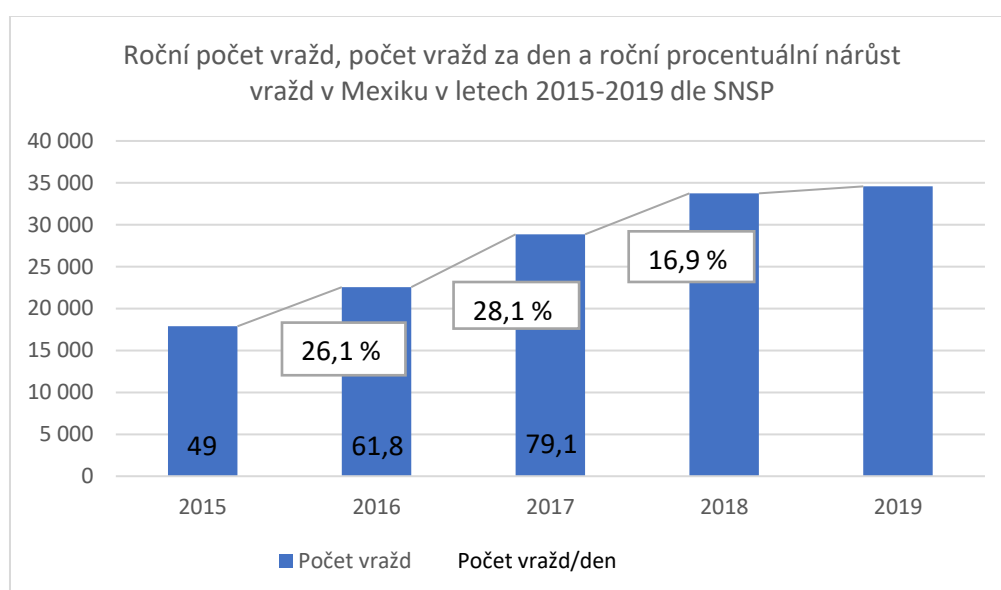
⁴ Secretariado Ejecutivo del Sistema Nacional de Seguridad Pública

Tab. 2: Tabulka počtu vražd, přepočtu vražd na den a ročního procentuálního nárůstu vražd v Mexiku za období 2015-2019 dle SNSP

	2015	2016	2017	2018	2019
Počet vražd	17 886	22 545	28 871	33 743	34 582
Počet vražd/den	49	61,8	79,1	92,4	94,7
Roční procentuální nárůst (%)		26,05	28,06	16,88	2,49

Vytvořeno autorem, zdroj: SSPC, 2020

Obr. 2: Graf počtu vražd, přepočtu vražd na den a ročního procentuálního nárůstu vražd v Mexiku za období 2015-2019 dle SNSP

Vytvořeno autorem, zdroj: SSPC, 2020

Pro zajištění transparentnosti a za účelem informování veřejnosti spustilo Ministerstvo veřejné bezpečnosti (SSPC) platformu obsahující každodenní data o vraždách, krádežích automobilů a ropy, jejich produktů a zemního plynu. Každodenní databáze začíná 1. lednem 2019. Na vytváření statistik o vraždách prezentovaných na této platformě se spolupodílí Ministerstvo veřejné bezpečnosti (SSPC), Ministerstvo národní obrany (SEDENA), Ministerstvo vojenského námořnictva (SEMAR), Generální prokuratura a SESNSP. Nejaktuálnější data budou z toho důvodu čerpány z této platformy (Gobierno de México, 2021).

Tato vládní platforma je jistě pozitivním posunem k transparentnosti a zprostředkovávání informací veřejnosti, avšak vykazuje nižší počty obětí než ostatní vládní zdroje. Proto, přestože je nejspíš jediným nejaktuálnějším veřejně dostupným zdrojem, propracovaným do detailů, vykazované hodnoty musí být brány s rezervou. Součet měsíčních hodnot roku 2019 je podstatně nižší, než nejčastěji udávaný počet 34 582, a to 28 649. Sečtením měsíčních hodnot za rok 2020 vychází 28 925 obětí vražd (Gobierno de México, 2021). Nejznámější mexické deníky udávají za poslední dva roky

podstatně vyšší čísla, která podle jejich slov čerpají ze SESNSP. Například El Universal (Espino, 2021) prezentuje hodnoty 34 648 obětí vražd za rok 2019 a 34 523 obětí za rok 2020. InSight Crime, investigativní organizace specializující se na organizovaný zločin v Latinské Americe a v Karibiku, udává v roce 2020 vyšší počet obětí, a to 35 484 (Asmann a Jones, 2021).

Z analýzy dat o počtu obětí vražd vyplývá, že hodnoty udávané různými zdroji se opravdu podstatně liší, a to jak mezi zdroji mexickými a americkými/mezinárodními, tak mezi zdroji vládními, mezi různými institucemi a novináři. Z uvedeného důvodu není možné vytvořit finální stoprocentně spolehlivou verzi hodnot. Přes veškeré odlišnosti mají však všechna data společný trend, a to stálý nárůst od roku 2015 po současnost. Proto je nasnadě dojít k závěru, že míra kriminality v Mexiku stále roste a bezpečnostní situace se stále zhoršuje, i když se může zdát, že by mohla začínat být částečně pod kontrolou. Tento argument byl vytvořen na základě snižujícího se meziročního procentuálního nárůstu obětí vražd. Prohlášení o zlepšující se bezpečnostní situaci však nebude na místě ještě následující měsíce a nejspíš ani roky. Pokud se míra násilí sníží, bude nutné zdržet se předčasných oslav, protože jak dokazuje její vývoj v posledních deseti letech, i když došlo k poklesu po do té doby nejnásilnějších letech (se špičkou v roce 2011), byl tento pokles následován nebývalým nárůstem a země se ocitla v historicky nejnebezpečnějším období, co se týče násilí páchaným organizovanými zločineckými skupinami.

Aktuální trendy letošního roku samozřejmě zatím není možné hodnotit, statistiky výše zmíněné platformy (Gobierno de México, 2021) však zaznamenávají obdobná denní čísla jako v předchozích dvou letech. Pro získání nejaktuálnějších údajů a pro studium současného vývojového trendu byla provedena analýza denních dat⁵ měsíce ledna a února roku 2021. Bylo zjištěno, že denní průměr v lednu je 76,7 a v únoru 78,7 vražd za den, přičemž toto číslo se nijak nevymyká situaci v roce 2019, ve kterém byl nejnižší denní průměr vražd 74,2, zaznamenaný v dubnu, a nejvyšší 84,8, zaznamenaný v červnu. V roce 2020 byla situace velice obdobná a hodnoty denního průměru se pohybovaly od 70,8 vražd v měsíci prosinec po 83,4 vražd v březnu.

Závěrečným zjištěním je, že nejnásilnějšími státy prvního měsíce letošního roku jsou Guanajuato, Michoacán a Jalisco. Stát Guanajuato se mezi třemi státy s nejvyšším počtem vražd umístil 28 dní z měsíce. Stát Michoacán patřil mezi státy s nejvyšším počtem vražd 18 dní a stát Jalisco 16 dní. Vysoká prevalence násilí se na začátku roku dále koncentrovala také ve státech Baja California, Zacatecas, Estado de México, a Veracruz. Státy s největším počtem vražd ve druhém měsíci letošního roku jsou Guanajuato, Michoacán a Estado de México. Stát Guanajuato tentokrát patřil mezi nejnásilnější státy 22 dní v měsíci. Další koncentrace násilí byla ve státu Jalisco, ostatní státy byly vzhledem k počtu vražd v těchto čtyřech poměrně nenásilné. Nejvyšší denní počet vražd v únoru byl 104. Nejnásilnějším mexickým státem současnosti (ke konci února 2021) je stát Guanajuato, ve kterém na den připadalo až 23 zavražděných. Vysoké hodnoty násilí (i 33 obětí za den) byly v Guanajuatu zaznamenány i v letech 2019 a 2020 (Gobierno de México, 2021).

Dle výše rozebraného výzkumu došlo ke snížení násilných činů ve státech podél hranice s USA, kromě státu Baja California a naopak k nové akumulaci násilí ve středu Mexika, ve státech sousedících s Michoacánem – v Guanajuatu, Jalisco, Estado de México a v hlavním městě. Dříve nechvalně vyhlášené státy Nuevo León a Tamaulipas podle této statistiky již mezi nejvíce násilné nepatří, počty

---

⁵ Analyzovaná data pochází ze zmiňované vládní platformy (Gobierno de México, 2021).

zavražděných v nich ale k nule z daleka neklesly. Zhoršující se situace ve státech Zacatecas a Veracruz se zdála být novinkou začátku letošního roku, ale ke konci února není potvrzená.

V roce 2019 patřily mezi státy s nejvyšším počtem obětí vražd na 100 tisíc obyvatel Colima (s extrémní hodnotou 96,9 vražd/100 000 obyvatel), Baja California, Chihuahua, Guanajuato a Guerrero. Ve všech vyjmenovaných připadlo na 100 tisíc obyvatel více než 50 zavražděných. Státem, ve kterém byly zaregistrované nejmenší hodnoty je Yucatán s mírou vražd 1,5 (na 100 tisíc obyvatel). Po něm následovaly státy Aguascalientes, Campeche, Querétaro a Coahuila, přičemž ve všech bylo reportováno méně než 10 obětí na 100 000 obyvatel. Vyplývá to z údajů na webu SSPC (2020).

Za nejnásilnější stát roku 2020 považuje InSight Crime bezesporu Guanajuato, dále státy Baja California, Estado de México, Chihuahua, Jalisco a Michoacán. Rozmach násilí v Guanajuatu je připisován bitvě mezi kartely CJNG (Cartel Jalisco de Nueva Generación) a Santa Rosa de Lima Cartel. Dopady soupeření se odráží ve sousedícím státě Zacatecas (Asmann a Jones, 2021).

Koncentrace násilí je také sledována na úrovni měst. Podle výzkumů mexické organizace CCSPJP⁶ patřilo do první desítky seznamu nejvíce násilných města světa v roce 2018 pět měst mexických. První místo obsadila Tijuana (Baja California) a druhé Acapulco (Guerrero), za nimi byl venezuelský Caracas, a další tři příčky představovaly opět mexická města Victoria (Tamaulipas), Ciudad Juárez (Chihuahua) a Irapuato ze státu Guanajuato (Martell, 2019). V roce 2019 bylo v první desítce seznamu také pět mexických měst, a to na jeho prvních příčkách. Jmenovitě Tijuana⁷, Ciudad Juárez, Uruapan (Michoacán), Irapuato a Ciudad Obregón (Sonora). Venezuelský Caracas následoval poté, a na sedmém místě bylo další mexické Acapulco. Mexiko je zemí s největším počtem měst v 50 nejnásilnějších, s počtem 19 (CCSPJP, 2020).

Prudký negativní posun země v posledních třech letech dokládá také fakt, že v roce 2017 bylo na tomto seznamu 50 nejnebezpečnějších měst světa pouze 12 mexických měst, i když v první desítce také pět (CCSPJP, 2018). A roku 2016 na něm bylo dokonce zařazeno pouze 8 měst a mezi prvními deseti pouze dvě, Acapulco a Victoria (CCSPJP, 2017). Podle této skutečnosti je prokázán alespoň pozitivní posun těchto dvou měst, přestože v celkovém měřítku není optimismus na místě. Zlepšování situace v jednom městě neznamena nic jiného než přelévání násilí mezi oblastmi. Například hlavní město dokonce zaznamenalo v roce 2019 nejvyšší úroveň vražd za posledních 25 let (Beittel, 2020).

Jev přelévání násilí, který je v Mexiku pozorován v souvislosti s pro daný čas aktuálními konflikty mezi organizovanými zločineckými skupinami, je v současnosti dokázán také zhoršující se situací na poloostrově Yucatán. Poloostrov byl využíván pro obchod s narkotiky již po dekády, v posledních letech se ale zvyšuje počet přistání letadel s narkotiky ve státě Quintana Roo. Podle InSight Crime to může být výsledkem zpřísnění pozemních hranic mezi Mexikem a zeměmi Střední Ameriky. Zároveň se v oblasti zvyšuje počet násilných činů, plynoucí ze soupeření kartelů o kontrolu teritoria a míst významných pro obchod a distribuci drog (Jones, 2021).

---

⁶ Consejo Ciudadano para la Seguridad Pública y la Justicia Penal

⁷ Tijuana je nejnásilnějším městem světa již třetí rok po sobě (CCSPJP, 2020).

1.2 Mexické drogové kartely současnosti

1.2.1 Hlavní organizované zločinecké skupiny

V polovině dvacátého století operovaly v Mexiku různé kriminální skupiny, soustředěné ve svých vlastních regionech. Nepřicházely do velkých společných konfliktů. Fungovaly podle daných pravidel, kdy jedna skupina platila druhé za volný průchod skrz její území. V 80. letech se vytvořil mocný kartel, zvaný Cártel de Guadalajara, předchůdce dnešních kriminálních organizací. Vznik Guadalajarského kartelu znamenal vytvoření organizace, která byla schopná operovat v celostátním měřítku. Především díky konexím na kolumbijské kriminální organizace a nedostatku rivalů dokázal Miguel Ángel Félix Gallardo získat ohromnou moc a kontrolu nad mexickým obchodem s narkotiky. V důsledku jeho zatčení roku 1989 došlo k rozdělení moci mezi několik skupin. Toto rozdělení provedl sám M. A. F. Gallardo, tehdy už z vězení. Bratři Arellano Félix podnikali v Tijuane, rodina Carillo Fuentes v Ciudad Juárez a v sinalojské oblasti EL Chapo Guzmán a Héctor Luis Palma Salazar (InSight Crime, 2019). Vzniklé kriminální skupiny mezi sebou následně začaly bojovat o moc na územích, a mexická drogová scéna poté už nikdy nebyla tak kompaktní.

V roce 2006 byla situace ještě poněkud stabilní, existovaly čtyři hlavní kartely: Cártel de Tijuana/Cártel de los Arellano Félix (CAF/AFO), Cártel de Sinaloa, Cártel de Juárez a Cártel del Golfo. Vládními operacemi zaměřenými na zatýkání hlavních představitelů kartelů došlo ke štěpení hlavních organizací a k boji mezi nimi. Vzniklo velké množství velkých i menších útvarů a destabilizací křehkého systému prudce vzrostlo násilí, utvořené boji mezi frakcemi a šířené do společnosti boji o kontrolu nad územími a obyvateli. DEA rozeznává devět hlavních organizací: Cártel de Sinaloa, Los Zetas, Cártel de Juárez, Cártel de Tijuana, Cártel de los Beltrán Leyva (BLO), Cártel del Golfo, La Familia Michoacana, Los Caballeros Templarios, Cártel de Jalisco Nueva Generación (Beittel, 2020). Stratfor, geopolitická zpravodajská společnost, identifikovala, při dělení sfér vlivu v roce 2020, za největší kriminální mexické organizace ty stejné plus jejich podskupiny (Stewart, 2020).

Neustále zmiňované tříštění hlavních organizací a rozpady dřívějších společenství neznamená, že dnes stojí všechny organizované zločinecké skupiny proti sobě. Stále dochází ke spolčováním se, často za účelem společného boje proti nepřátelům. Společenství jsou však velice křehká a obraz kriminální sféry je velmi proměnlivý.

Cártel de Sinaloa je jednou z nejstarších organizací vzniklou z rozpadu Guadalajarského kartelu. Jeho nejznámější lídr Joaquín "El Chapo" Guzmán-Loera začínal jako pašerák drog M. A. F. Gallarda. Guzmán byl zatčen roku 1993 a odsouzen na 20 let, ale zůstal dále ve vedení a kontroloval Sinalojský kartel z vězení. Roku 2001 uprchl díky podplacení vězeňské stráže a znovu dopaden byl až roku 2014. Následujícího roku uprchl znovu, po několika měsících byl dopaden. Jeho vydání do USA v roce 2017 bývá považováno za hlavní příčinu vlny násilí, které je dnešní Mexiko vystaveno, jelikož finální nepřítomnost nejvyššího představitele kartelu znamená snahy o uzurpování si moci jak uvnitř organizace, tak uvnitř Mexika (InSight Crime, 2019).

Před opětovným zatčením Guzmána byl Kartel Sinaloa označován za největší a nejmocnější organizaci západní polokoule. Organizace měla vždy vertikální strukturu a tři hlavní muži, "El Chapo" Guzmán, "El Azul" Esparragoza Morena a "El Mayo" Zambada García ovládali samostatně, spolupracující

jednotky. Proto se často užívá pojem Sinalojská federace. Kartel operuje v minimálně 17 mexických státech a v 50 zemích. Nejmocnější kontakty má organizace uvnitř politické strany PAN a mnoho autorů přikládá této skutečnosti její úspěchy a růst v minulých dekádách. Náklonnost strany PAN této zločinecké frakci bývá dokazována zatýkáním mnoha představitelů ostatních OCGs⁸ za vlády Vincenta Foxe a Felipe Calderóna (InSight Crime, 2019). Pouliční gang Artistas Asesinos, tvoří ozbrojené křídlo Kartelu, které bylo hlavním představitelem boje proti Kartelu Juárez (Ainslie, 2013).

Roku 2008 došlo k oddělení skupiny Beltrán Leyva a v roce 2010 se oddělila další frakce, Cartel Jalisco de Nueva Generación, která dnes patří mezi největší rivaly. Sinalojský kartel si poté našel nové spojence – dříve nepřátelský Kartel ze Zálivu, organizaci zvanou La Familia Michoacana a Kartel Tijuana. Známými konflikty Sinalojské federace je ten ve městě Ciudad Juárez vedený s Kartelem Juárez roku 2012 a poté ten šířící se státy Sinaloa, Durango, Coahuila, Nuevo Leon, Jalisco i s dopadem do Guatemaly, vedený s Los Zetas a s jejich spojenci Beltrán Leyva. Los Zetas ztráceli sílu a celistvost, ve prospěch Sinaloy. Podle InSight Crime (2019) patří dnes právě Kartel Sinaloa a CJNG mezi dvě hlavní organizované kriminální skupiny v zemi.

Cártel de Tijuana známý také jako Cártel Arellano Félix (CAF) je dalším pozůstatkem velkého Guadalajarského kartelu, po jehož rozpadu se bratři A. F. přesunuli se svým podnikáním do Tijuany. Město na severu státu Baja California, které je součástí přeshraniční aglomerace San Diego-Tijuana, hostící nejvíce rušný hraniční přechod v Mexiku, je ideálním místem pro získání dohledu nad obchodními trasami vedoucími do Kalifornie. Ihned po osamostatnění CAF začali bratři bojovat proti Guzmánovi a jeho společníkům, rivalita ale nebyla provázena příliš viditelným válčením, šlo spíše o vzájemné zabíjení. Všichni zakládající bratři byli již zatčeni nebo zabití a roku 2008 došlo k rozdělení na dvě frakce (UCDP, 2021).

Později v roce 2010 se organizace opět spojila, ale zůstaly z ní jen zbytky, oslabené ve prospěch Kartelu Sinaloa. Po posledním zatčení Guzmána se CAF spojila s CJNG, aby společně zpochybnili hegemonii Sinaloy ve státě Baja California. I když CAF už dlouho není tak vlivný jako dříve, spojením se silnější skupinou CNJG se mu podle InSight Crime (2018) daří znovu si upevnit moc na domácí půdě. Mezi poslední známé vůdce organizace Arellano Félix patří sestra zakládajících bratrů Eneida, zvaná "La Narcomami" či "La Jefa".

Poslední organizací vytvořenou z mateřského Guadalajarského kartelu je Cártel de Juárez. Juárezský kartel je označován mnoha způsoby, nejčastěji jako Organizace Vincente Carrillo Fuentes, Organizace VCF, Organizace Carrillo Fuentes, OCF, a CDJ dle Cártel de Juárez. Jeho teritoriem je Ciudad Juárez, město na severu státu Chihuahua, hraničící s El Pasem. Rafael Aguilar Guajardo operoval na tomto území již v 80. letech. Byl blízkým spolupracovníkem M. A. F. Gallarda, který mu po svém zatčení zaručil kontrolu juárezské plazy. Po jeho vraždě roku 1993 převzal vedení Amado Carrillo Fuentes, který spíše prostřednictvím vyjednávání než bojů, zaručil organizaci exponenciální růst. Carrillo přezdívaný "El Señor de los Cielos" měl ve své době pod dohledem polovinu mexického obchodu s drogami a rozšířil operační pole o Střední a Jižní Ameriku, včetně Chile a Argentiny, a o vlastní distribuční síť uvnitř USA. Při náhlé smrti v roce 1997 zanechal velice dobře strukturovaný kartel bez silného lídra (Insight Crime, 2020). V roce 2002 vznikla ve spojení CDJ se Sinaloou a organizací Beltrán Leyva federace, ale toto spojení nemělo dlouhé trvání. Rodolfo Carrillo Fuentes, jeden z lídrů CDJ v daném čase, zavraždil dva Guzmánovy spolupracovníky za neodevzdávání plateb

---

⁸ Organized Criminal Groups, organizované kriminální skupiny

při užívání juárezského koridoru. Tento akt vyvolal odplatné vraždy na obou stranách, a Kartel Sinaloa tak dostal záminku k vpádu do Ciudad Juárez v roce 2008 a k odstartování brutální války (Insight Crime, 2020).

Podle studie Ricarda Ainslie (2013) je CDJ organizovaný do čtyř hlavních úrovní. Na té nejvyšší jsou šéfové, poručíci a jejich nejbližší, kteří řídí nákupy kolumbijského kokainu a jeho přepravu, spolu s mexickými drogami, přes hranici. Pod nimi je ozbrojené křídlo La Línea, sestávající hlavně z městské a státní policie. Níže poté juárezský nejsilnější pouliční gang Los Aztecas, taktéž Barrio Azteca, původně zformovaný ve vězení v El Pasu a nejnižší množství malých gangů, spadajících pod jeho kontrolu. Los Aztecas mají na starosti lokální distribuci drog, nákupy zbraní a vozidel a jsou proslulí infiltrací vězeňského systému jak v Texasu, tak v Chihuahua. Oni jsou zodpovědní za výše zmíněný masakr 15 dospívajících. Barrio Azteca jsou jedním z nejznámějších gangů. Skupinou, která má za úkol chránit Cártel de Juárez je Los Lince, jejíž členové jsou dezertéři speciálních sil mexické armády.

Dnes si CDJ stále drží moc nad teritoriem, přestože se zdá být oslabený, a stále zůstává jednou z předních mexických kriminálních organizací. Po konci bojů o juárezskou plazu kolem 2011 byla situace v Ciudad Juárez poněkud klidná a město se snažilo o obnovu. Zdá se ovšem, že se znovu objevují boje, tentokrát mezi frakcemi CDJ a místními gangy. Důkazem toho je opětovný nárůst počtu ročních vražd nad 1000, poprvé od konce konfliktu. Fragmentací kartelu se zvyšuje teritoriální role skupiny La Línea, dříve pouze ozbrojeného křídla organizace. V současnosti vede CDJ, spíše La Línea, ve státě Sonora boje se skupinou Los Salazar, vázanou na Kartel Sinaloa, a zároveň s nově vzniklou skupinou Nuevo Cártel de Juárez, s vazbami na CJNG (Insight Crime, 2020). Na podzim roku 2019 došlo v souvislosti s boji mezi skupinami La Línea a Los Salazar k brutálnímu masakru devíti členů (šesti dětí a tří žen) Mormonské komunity, nositelů dvojího občanství, což vyvolalo velkou vlnu rozhořčení ve Spojených státech (Justice in Mexico, 2020).

Starým proslulým kartelem, jehož velikost zastínila jeho odštěpená buňka, je Cártel del Golfo. Svého času byl lídr Kartelu ze Zálivu, Osiel Cardenas Guillen, považován za nejmocnějšího hráče mexického podsvětí, a jeho ozbrojené křídlo Los Zetas nejobávanějším gangem v zemi. Již ke konci 80. let měl jeho šéf Juan Garcia Abrego uzavřené dohody s kolumbijským kartelem z Cali, a v 90. letech širokou distribuční síť skrz naskrz Spojenými státy. Kartel ze Zálivu byl jedničkou v otázce politické korupce. Osiel Cardenas Guillen rekrutoval bývalé členy mexických speciálních sil a utvořil z nich bezpečnostní donucovací orgán zvaný Los Zetas. Svými schopnostmi se tyto elitní vojáci velice hodili k brutálnímu konfrontačnímu stylu vedení organizace, který Cardenas propagoval. Cardenas byl zatčen roku 2003, ale jeho odkaz v podobě krvavé bojovné skupiny v mexické společnosti stále přetrvává (Insight Crime, 2013).

Centrem Kartelu ze Zálivu je stát Tamaulipas a hlavními základnami města Matamoros, Nuevo Laredo a Reynosa. Po oddělení Los Zetas v roce 2010 byla tato oblast místem násilných bojů. Taktéž Monterrey, které bylo ztraceno ve prospěch Los Zetas. Přítomnost CDG je zaznamenána v dalších 11 státech, včetně Yucatánského poloostrova (UCDP, 2021). V současnosti se zdá, že nechvalná sláva Los Zetas pomíjí a Cártel del Golfo získává zpět svá ztracená území.

Skupina Los Zetas se původně skládala z bývalých členů speciálních sil, přeplacených lídrem Kartelu ze Zálivu. K jejímu formování došlo ke konci 90. let, k osamostatnění roku 2010. Tato skupina je velice odlišná od ostatních klasických drogových kartelů. Její primární zaměření není obchod s drogami, nýbrž organizované násilí. Neznamená to ale, že s drogami neobchodují. Organizace je známá svojí

brutálností. Reputaci velice násilné organizované zločinecké skupiny si získala mimo jiné cíleným zabíjením civilistů. Příjmy generují Los Zetas skrz krádeže ropy, pašování osob, pirátství a únosy. Mexické veřejnosti působí mnohem větší škody než drogové organizace starého typu. Los Zetas jsou přítomni v sedmi státech Mexika, také ve Střední a Jižní Americe. V letech 2011 a 2012 byla skupina na vrcholu svého rozmachu, poté ztratila vládními zásahy mnoho předních členů, což vedlo k postupné fragmentaci (Beittel, 2020).

O Los Zetas se hovoří jako o nejhroživější skupině zabijáků v celé mexické historii organizovaného zločinu. Svými kořeny u speciálních sil byla skupina, především na svých začátcích, nejen schopna obstarat si i těžší armádní výzbroj, včetně RPGs, ale zároveň s ní obratně manipulovat. Také noví rekruti bývali podrobena speciálnímu výcviku. Kromě bojů s mateřskou organizací zprostředkovávají Los Zetas podporu organizacím znepřáteleným s Kartelem Sinaloa, například Tijuanskému a Juárezskému kartelu. Los Zetas mají konexe na kriminální skupiny ve Střední Americe, především na guatemalské Kaibily. Rovněž byla jejich přítomnost zaznamenána v Texasu a jinde v USA, a dokonce v Itálii ve spojení s tamní mafií (UCDP, 2021).

Cártel de los Beltrán Leyva byl založen bratry Beltrán Leyva ve státě Sinaloa, příhodném pro pěstování máku setého. Na svých začátcích pracovali bratři pro tehdy mocný Juárezský kartel, rovněž byli spojenci Guzmána, kterému pomohli při útěku z vězení. Roku 2002 se vazby ještě více zúžily a spojením těchto tří kartelů vznikla federace. V rámci federace byli bratři pověřeni vytvořením bezpečnostního týmu pro boj s rivalským Kartelem ze Zálivu. Ozbrojené jednotky byly vytvořeny tři, z nichž jedna byla téměř stejně brutální jako samotní Los Zetas. K roku 2005 již Beltrán Leyva operovali v 10 mexických státech a měli síť politických kontaktů, včetně hlavních představitelů vládní zpravodajské agentury AFI. V roce 2008 se rozhádali se Sinalojským kartelem a začalo dlouholeté válčení. Pro bojování s tímto největším rivalem se BLO spojovala s Los Zetas, Juárezským kartelem, Kartelem z Tijuany a CJNG. Organizace patřila mezi nejsilnější, ale byla oslabená mnohými zatčeními a úmrtími. Stále zůstává přítomna v některých oblastech, kde si vytváří spojenectví s lokálními gangy (Insight Crime, 2017). Dvě známé frakce oddělené od BLO, Guerreros Unidos a Los Rojos, působí v Guerrero.

La Familia Michoacana se vynořila jako domobranná skupina, která hlásala ochranu státu Michoacán před Los Zetas, kteří se kolem roku 2003 začali angažovat do místního podnikání. Za své cíle prohlašovali vymýcení všech zločineckých aktivit ze státu, ale ve skutečnosti byli sami velice brutální. Mezi jejich praktiky patří stínání hlav protivníků a jejich vystavování na veřejných místech. Jako jedna z novějších organizací se LFM zaměřuje nejen na produkci a distribuci drog, ale i na únosy, pašování lidí a vydírání. LFM je méně rozšířená než starší organizace, i tak pronikla do několika států a vytvořila mezinárodní vazby. Na začátku roku 2011 se odtrhla skupina zvaná Los Caballeros Templarios, což vedlo ke značnému oslabení LFM. Tyto dvě skupiny spolu od té doby bojují (UCDP, 2021). Centrem Michoacánu, a tudíž centrem střetů OCGs, je přístav Lázaro Cárdenas, který poskytuje přístup k dodávkám kokainu z Kolumbie a k asijským zásilkám chemikálií pro výrobu metamfetaminu. V současnosti bojuje nová formace zvaná La Nueva Familia Michoacana o moc v Michoacánu a Guerrero, především proti CJNG a Caballeros Templarios (Beittel, 2020).

Organizace Los Caballeros Templarios existuje sotva jednu dekádu, a přitom už se svými činy a operacemi zařadila na seznam mexických nejsilnějších OCGs. Jsou aktivní především v oblasti Tierra Caliente (Michoacán, Guerrero a Estado de México), kde vedou boje proti LFM a Los Zetas. Také se zaměřují na kontrolu přístavu Lázaro Cárdenas. Stejně jako jejich mateřská organizace používají

tito „rytíři“ rétoriku ochrany obyvatelstva. Slibují veřejnosti ochranu před organizovaným zločinem, a především před Los Zetas, CJNG a jinými OCGs, které v zemi působí teror. Dnes je skupina jako většina jiných oslabená roztříštěním, mnoha zatčenými, a dokonce sebeobrannými skupinami, kterým se ve spolupráci vládních ozbrojených sil podařilo vyhnat „rytíře“ z mnoha měst v Michoacánu (Insight Crime, 2020 b).

Poslední z devíti hlavních mexických OCGs je Cártel de Jalisco Nueva Generación, který má původ v Sinalojském kartelu, konkrétně v jeho odštěpené skupině Milenio. Vytvořil se roku 2010, takže patří rovněž mezi poměrně novodobé skupiny. Od své brzké existence se zaměřovali na zabíjení Zetas, proto byl pro ně užíván také název „Matazetas“. Jejich základnou je stát Jalisco, a v začátcích operovali v ostatních státech středního Mexika a byli aktivní v záležitostech oblasti Tierra Caliente. CJNG podniká na mezinárodní úrovni na americkém kontinentě, v Asii a Evropě. Je nechvalně známou mocnou kriminální organizací posledních let, která je mimo jiné zodpovědná za sestřelení helikoptéry mexické armády v roce 2015. Podle některých analýz CJNG roku 2016 kontroloval polovinu mexického území, protože ve státech Tabasco, Veracruz a Guanajuato vedl úspěšné boje se Zetas a Kartelem ze Zálivu, a v severozápadních státech vyplňoval mocenské mezery vzniklé úpadkem Kartelu Sinaloa. CJNG je také hráčem bitvy o přístav Lázaro Cárdenas. Dnes je organizace stále považována za velice mocnou, v roce 2020 byla její existence potvrzená ve 27 mexických státech (Beittel, 2020).

Kromě výše uvedených hlavních organizací existuje v Mexiku celá řada dalších kriminálních organizací, z nichž některé jsou považované za kartely a ostatní za lokální či pouliční gangy. Jejich síť je velice nepřehledná a neustále se mění. Stále dochází ke drolení větších OCGs, k utváření spojeneckých pout, k přetrhávání těchto vazeb, ke vzniku konfliktů mezi dvěma skupinami, ke spojování se za účelem zničení třetí strany, což zanechává Mexiko ve stálé změti násilí. Zoufalé pokusy o uklidnění situace se zaměřením na hlavní vůdce organizací se ukázaly být neefektivní, protože s jedním zatčeným lídrem si vynoří jiný, nebo dokonce rovnou dva a více, v případě rozpadu organizace.

1.2.2 Nadnárodní kriminální organizace

Nejen, že došlo k roztříštění kartelů, také jejich kriminální aktivity se diverzifikovaly. Procesy spojené s pašováním drog se rozšířily o další nelegální možnosti získávání profitu, například o vydírání, únosy, ropné krádeže, pašování osob, obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování. Rozšířil se maloobchodní prodej drog. Nové praktiky jsou mnohými popisovány jako více parazitické pro lokální komunity a celkově pro mexickou populaci (Beittel, 2020). Jedná se o činnosti, které se více dotýkají obyvatel daných oblastí. Zločiny jsou více mířené proti běžným občanům než v době, kdy několik velkých zločineckých organizací provozovalo svůj nelegální byznys, sestávající z nákupu, výroby, převozu a prodeje narkotik.

S rozšířením aktivit, kterými se kartely zabývají, se jejich dříve užívané označení DTOs (drug trafficking organizations), tedy organizace obchodující s drogami, v českém prostředí spíše označované za drogové kartely, přestává užívat ve prospěch termínu TCOs (transnational criminal organizations),

tedy nadnárodní kriminální organizace. Označení TCOs dnes oficiálně používá Ministerstvo spravedlnosti Spojených států amerických. Paní docentka Guadalupe Correa-Cabrera ve své práci Los Zetas Inc. udává důvody, pro které je dobré při referování o kriminalitě v Mexiku přejít k tomuto novému termínu. Navíc doplňuje, že termín kartel by měl být používán pouze k referování o určitých organizacích, a to v případě, kdy je slovo součástí jejich názvu. A to z důvodu, že vytvoření kartelu vyžaduje dohodu mezi soutěžícími firmami, se stanovením pravidel. Nicméně dnešní mexické organizace mají k dohodám a k dodržování stanovených pravidel velice daleko.

Klíčovým předpokladem, na kterém Correa-Cabrera staví svoji studii je, že Los Zetas i jiné podobné skupiny jsou organizované stejně jako nadnárodní korporace. Jejich struktura tak připomíná strukturu formálních, legálních podniků, které mají výkonné ředitele, správní rady, subdodavatele a různé divize a oddělení. V případě Zetas znamenají subdodavatelé lokální gangy a divize buňky, které se zaměřují na rozdílné kriminální aktivity. Correa-Cabrera je dokonce přesvědčená, že Los Zetas jsou ve skutečnosti velice sofistikovanou organizací.

Correa-Cabrera zastává názor, že popisovaný nový model organizovaného zločinu se vynořil ve stejnou dobu, ve které se zrodila skupina Los Zetas. První rozsáhlé působení Los Zetas bylo zaznamenané ve státě Tamaulipas, především v hraničních městech s Texasem. Jejich aktivity se brzy rozšířily do dalších částí země a byly přejaty dalšími organizacemi, čímž došlo ke změně charakteru organizovaného zločinu v Mexiku. Zejména skupiny La Familia Michoacana, Los Caballeros Templarios a CJNG byly inspirovány paramilitantními taktikami, operačními strategiemi a diverzifikací zdrojů příjmu. Podle paní docentky kriminální model skupiny Zetas transformoval vztahy mezi státem a společnostmi a mezi nadnárodním organizovaným zločinem a nadnárodním formálním podnikáním.

Existuje několik základních charakteristik, kterými se nové TCOs následující Zeta model odlišují od starých, tradičních DTOs. Mezi tradiční drogové organizace lze zařadit původní verze známých kartelů – zaniklý Guadalajarský, Sinalojský, Juárezský, K. ze Zálivu, z Tijuany a Beltrán Leyva. Jejich dnešní odštěpené části se více podobají novému Zeta modelu, jehož znaky nejvíce přebírají CJNG. Prvním znakem je diverzifikace kriminálních aktivit, ke které údajně mohlo dojít v důsledku nenasytlosti Zetas a tendenci hledat stále nové trhy, i v oblastech, kde nehraje obchod s drogami signifikantní roli. Druhou relevantní odlišností je budování spíše horizontální sítě než vertikální hierarchie. Jednotlivé buňky pracují více samostatně, zaměřují se podle možností, které skýtá dané teritorium. Tyto buňky nemusí být přímo jednotky Los Zetas, ale také místní malé organizace, specializující se na určitý druh podnikání. Členské organizace je poté velice jednoduché nahradit, takže ani vládní útok na jednu z buněk nepřináší samotné organizaci velké škody. Třetí charakteristikou je sklon k brutálnímu násilí, při jehož páčání jsou méně vybíraví, kontrolování a disciplinování než běžné DTOs, které užívaly násilí spíše pro vyřizování účtů s nepřáteli (Correa-Cabrera, 2017).

TCOs jsou úzce napojeny na jiné aktéry světové ekonomiky, na formální, legální podniky, na nadnárodní korporace. Mají vazby na finanční instituce, americké energetické společnosti, soukromé bezpečnostní firmy, světové zbrojní společnosti a hazardní společnosti. Jejich základní cíl je stejný jako u všech jiných korporací – maximalizovat profit. Zaměstnávají velké množství lidí od bývalých vojáků a současných členů státních ozbrojených složek, kterým nabízí lepší platy a různé další benefity, přes kriminálníky, k pouličním prodavačům, taxikářům a bezdomovcům, kteří jim slouží například jako informátoři a hlídači. K praní špinavých peněz užívají klasické metody, které jsou známé i jiným, formálně legálním společnostem a korporacím (Correa-Cabrera, 2017).

Correa-Cabrera řadí mezi nové činnosti, kterými tyto nadnárodní kriminální korporace v posledních letech vydělávají, únosy pro výkupné, vydírání, pašování migrantů, obchodování s lidmi, pašování zbraní, hudební pirátství, ilegální těžbu a vývoz ilegálně vytěžených surovin, krádeže ropy, jejich derivátů, zemního plynu, uhlí a jejich pašování. Navíc, Los Zetas podle všeho prodávají své bezpečnostní služby různým podnikům. Jenže tyto poplatky za zprostředkování ochrany jsou nucené, a pokud nedojde k zaplacení, podnik je napaden samotnými Zetas. Los Zetas tak integrovali systematickou formu vykořisťování občanské společnosti.

Na příkladu skupin operujících v Michoacánu a užívajících přístav Lázaro Cárdenas lze názorně ukázat, proč by v dnešní době měly být drogové kartely označovány za nadnárodní kriminální organizace. Čtyři hlavní organizace v oblasti, CJNG, LFM, Los Zetas i Caballeros Templarios pašují i jiné ilegální zboží než pouze drogy (Beitel, 2020 a Correa-Cabrera, 2017). Z přístavu je zboží ve velkém vyváženo přes oceán do Asie, a v druhém směru proudí zboží nakoupené (hlavně chemikálie – prekurzory), které je na domácí půdě použité pro výrobu narkotik a poté pašované do dalších států na americkém kontinentě.

Justice in Mexico (2020) rovněž považuje Los Zetas za první drogovou organizaci, která zařadila pašování lidí, krádeže paliv a nelegální obchod s exotickými zvířaty mezi hlavní zdroje svých příjmů. Fragmentované skupiny Kartelu ze Zálivu, stejně jako Los Zetas, rozšířily svoje kriminální operace o krádeže paliv, únosy a vydírání. Také skupina Los Rojos, oddělená od BLO, vydělává ve státě Guerrero především unášením lidí a vydíráním, někteří autoři dokonce diskutují rozsah jejího zapojení do obchodu s drogami (Beittel, 2020). Taktéž Cártel de Juárez, který se v začátcích svého působení soustředil na pašování drog přes hranice, později rozšířil své aktivity o pašování lidí, únosy, vydírání a o lokální distribuci drog ve větším měřítku (InSight Crime, 2020).

Zároveň, přestože větší TCOs mají podle Correa-Cabrery vazby na jiné ekonomické hráče, na malé společnosti i nadnárodní korporace, vynořuje se v poslední době množství malých organizací s pouze regionálním významem. Menší skupiny lokální úrovně nemají dostatečné schopnosti a kapacity na rozvíjení nadnárodního kriminálního podnikání, například mezinárodního obchodu s drogami. Lze tedy říct, že některé odštěpené organizace se uchylují k jednodušším, logisticky méně náročným operacím. Rostoucí sklony k páčání různých jiných trestných činů, tedy odklon od úzké specializace na pašování narkotik, připisuje tedy Justice in Mexico (2020) lokálnímu charakteru aktérů.

Ve státě Michoacán například dochází k vměšování DTOs do obchodu s avokády. CJNG, La Nueva Familia Michoacana a dvě organizace lokálního rozměru vydírají pěstitele avokád. Ovoce, které je nyní velice moderní a poptávané, se tak stává důležitým zdrojem ilegálních zisků. Producenti musí platit kriminálním organizacím měsíční poplatky, vysoké dle velikosti produkce. Také jsou na denním pořádku krádeže avokád a vraždy páchané při bojích o kontrolu produkce tohoto zeleného zlata (Rainsford, 2019)

Počet reportovaných případů únosů se mezi lety 2015 a 2019 viditelně zvýšil, s každoročním nárůstem, rovněž počet evidovaných případů vydírání. Huachicoleo, krádež paliv, je oblíbeným zdrojem příjmů mnoha kriminálních organizací, například skupiny CSRL (Cártel de Santa Rosa de Lima) operující v Guanajuatu (Justice in Mexico, 2020). Dalším zdrojem zisků OCGs je nelegální těžba surovin, v případě Los Caballeros Templarios jde o nelegální těžbu železné rudy. Diverzifikace zdrojů příjmu ale rozhodně neznamená, že by se obchodování s drogami upozadilo či objemově zmenšilo.

V letech 2014-2018 země čelila prudkému nárůstu kultivace máku setého pro výrobu opia, rovněž je země rostoucím producentem syntetických opiátů (Beittel, 2020).

1.2.3 Praktiky zločineckých organizací

Závažný nárůst násilí od roku 2006 je doprovázený používáním hrůzných taktik k odstranění nepřátel, například masových únosů, dekapitace a vystavování těl na veřejných místech, čtvrcení těl, rozpouštění těl v kyselině, poprav veřejných činitelů. Na komunikacích jsou velice často budovány blokády. Jak bylo uvedeno výše, Los Zetas nepřinesli mexické zločinecké scéně pouze diverzifikaci aktivit, ale také přeměnu operačních strategií na více násilné. Skupina složená z bývalých členů mexických speciálních sil dokázala přeměnit drogovou scénu na válečnou, ve které lépe cvičení kriminálníci drží sofistikovanější zbraně. Podle Correa-Cabrery (2017) korporátní model organizace Zetas, spolu s jejím vojenským základem, vznesl ekonomickou a bojovou sílu TCOs na nebývalou úroveň.

Velmi rozšířenou praktikou mexických DTOs je užívání takzvaných narcozpráv. Například ve městě Ciudad Juárez byly takové zprávy údajně prvně použité roku 2008, a to kartelem Sinaloa pro ohlášení jeho přítomnosti ve městě a vyhlášení války. Narcozprávy se objevovaly na veřejném místě, na památníku padlých policistů. Kartel Sinaloa se v nich nepřímo hlásil k vraždám několika jmenovaných strážníků a oznamoval jména dalších terčů (Ainslie, 2013). Vyvěšování takových zpráv je jednou z možností propagace zločineckých organizací. Jejich fotografie i jejich znění se okamžitě dostanou do médií, prostřednictvím kterých se šíří dál, mimo danou lokalitu. DTOs tak publikují svoji sílu, zastrašují nejenom své kriminální rivaly, ale i občany a veřejné instituce. Jedná se o strategii pro získání respektu a vybudování reputace.

Nejen pro zajištění beztrestnosti páchají kartely útoky na soudce a politické představitele, politické kandidáty a jejich rodiny. Výhrůžky a následný strach o život dovedly mnoho politiků k ukončení jejich kandidatury, jiným byl život násilně ukončen. Mezi lety 2002 a 2019 bylo v Mexiku zavražděno 264 starostů, bývalých starostů a kandidátů. Z nich 98 bylo zabito v posledních čtyřech letech daného období (Beittel, 2020). Politické zastrašování, mizení osob, násilné únosy, krádeže a jiné akty jsou každodenní hrozby pro mnoho politiků i občanů.

Vydírání je v Mexiku podle Justice in Mexico (2020) ve většině případů páchané stejným stylem, a to fyzickou přítomností pachatele v místě bydliště či podnikání oběti, které vyhrožuje. Pachatel, jedinec či skupina, netají svoji příslušnost ke kriminální organizaci, naopak se identifikuje jejím členem a jejím jménem požaduje platbu poplatku za ochranu před další škodou či ublížením. Poplatek, zvaný "cuota" či "pago de piso" je v zásadě vybírán pravidelně, například týdně nebo měsíčně, DTOs nebo lokálními gangy, od místních obyvatel nebo obchodníků. Nezaplacení poplatku má přímé důsledky, ohrožení života vlastníka obchodu nebo člena jeho rodiny, či zničení podniku (Ainslie, 2013).

V posledních letech je k ovládnutí teritorií hojně používaná strategie zastrašování. K šíření strachu je potřeba páchat brutální činy. Los Zetas proto užívají velice násilných činů ke generování strachu, kterého poté využívají při požadování výkupného za oběti únosu, nebo při vydírání či vybírání poplatků (Correa-Cabrera, 2017). Los Zetas, kteří jsou agresivnější než ostatní skupiny,

prostřednictvím sociálních médií ukazují zohavená těla svých rivalů, čímž straší jak bezpečnostní složky a nepřátelské organizace, tak občany. Rovněž zabíjejí ty, kteří jim neplatí poplatky nebo ty, kteří pro ně odmítnou pracovat. Nesnaží se o získání podpory lokální populace v místě, kde operují, ale naopak o získání obrazu mocné a velmi nebezpečné skupiny (Beittel, 2020).

Zvláštní strategií, praktikovanou zejména Los Zetas je takzvané budování vlastní značky. „La marca Zeta“ je základním elementem, na kterém skupina staví své podnikání. Někteří autoři tvrdí, že teror, páchaný Los Zetas není bezmyšlenkovým krveprolitím, nýbrž vysoce sofistikovaným managementem značky. Zdá se, že počáteční úspěch této organizace rostl z její efektivní propagandy, šířené pomocí sociálních médií a jiných komunikačních technologií. Hlavní zvolenou taktikou, od samého vzniku, je veřejně ukazovat hrůzné činy, páchané pod značkou Zeta. Negativní reklama je pro ně dobrá reklama, lidé mají z nositelů značky Zeta strach, a proto je poslouchají (Correa-Cabrera, 2017).

Závažným problémem je stoupající militarizace zločineckých organizací, projevující se jejich odbornějším výcvikem, taktikami, technologiemi a výzbrojí. V současnosti jsou mexické DTOs vybavené zbraněmi ráže 50 mm, což jsou velice destruktivní zbraně. Jde o armádní střelné zbraně, které umožňují střelbu na velkou vzdálenost (1-2 km). Taková střela pronikne strukturami, může zničit či narušit lehce ozbrojená vozidla, radarové antény, helikoptéry, projíždějící letadla a další vysoce cenné armádní cíle. Zbraně ráže 50 mm jsou v rukách civilistů a narcotrafikantů extrémně nebezpečné, jejich ničivá síla může být znásobena užitím průbojných, zápalných či průbojně-zápalných nábojů. Federální zákon USA a zákon všech zemí USA, vyjma třech, umožňuje legální držení těchto zbraní (Giffords Law Center, 2021), a cesta těchto zbraní přes americko-mexické hranice není nikterak složitá.

Mezi nové taktiky kartelů se zařadilo také používání vozidel naplněných výbušninami, granátů a reaktivních protitankových granátů (RPGs), proto se začaly utvářet obavy, že mexické kartely přealy některé povstalecké či teroristické techniky. RPG byl například použit organizací CJNG pro sestřelení helikoptéry mexické armády v roce 2015 (Beittel, 2020). Používání improvizovaných výbušných zařízení (IEDs), je hojně zaznamenáno ve státě Guanajuato. Strategie umístování IEDs s dálkovými rozbuškami do vozidel pro zastrášení rivalů se podobá modelu, který užívala kolumbijská guerillová skupina FARC (Justice in Mexico, 2020).

Existují organizace, které za svoji hlavní strategii přijaly „roli zachránců“. Jejich působení je postaveno na propagaci sebe sama jako obranné skupiny, jejíž hlavním cílem je vyhnání kriminálních frakcí z dané lokality a zajištění ochrany místních obyvatel. Příkladem je La Familia Michoacana, která v chudých oblastech roznáší potraviny, lékařské pomůcky, také dotuje školy a sociální zařízení, čímž si získává obraz Robina Hooda. Stejnou cestou se od začátku své existence vydala skupina Los Caballeros Templarios, když oznámila, že je přítomná v Michoacánu za účelem ochrany obyvatel před Los Zetas a začala je pronásledovat (Insight Crime, 2020 b). Skupiny propagující se tímto stylem však v žádném případě nejsou nenásilné. Rovněž neusilují o uklidnění situace v zemi, nýbrž o to stejné jako všechny ostatní DTOs, o maximalizaci zisků.

Ve spojení s pandemií Covid-19 na tuto taktiku sází více organizací, které se prezentují za zachránce obyčejných, chudých lidí, jimž jejich slovy vláda v této těžké době nepomáhá. Pandemie se stala ideální příležitostí pro kriminální organizace k získání si podpory široké veřejnosti a upevnění sociální základny. Sinalojský kartel, CJNG i většina ostatních skupin tak distribuuje balíčky, tzv. „despensas“, se základními hygienickými pomůckami a potravinami. Příjemcům pomoci i médiím tvrdí,

že bezpečnost obyvatel, zmírnění dopadů covidové krize a záchrana životů je jejich prioritou, a že zastávají roli vlády, která se v otázce pomoci veřejnosti v době pandemie ukázala být neschopnou. Mnoho rozčilených obyvatel Mexika, znepokojených šířením nemoci, takové jednání vítá a chválí. Některá média, včetně českých, o těchto krocích informují velice nepřesně. Vytržením těchto činů z kontextu pouze favorizují DTOs a hrají tak přesně podle jejich plánu. Pomáhají jim získat si občany, nejjednodušeji ty nejvíc zranitelné, a shazovat vládu v očích veřejnosti. V celkovém kontextu mexické bezpečnostní, sociální a politické situace posledních dekad je takové jednání velice znepokojující, protože může vést ke zvyšování prestiže DTOs v očích občanů, a tudíž k nárůstu moci, počtu a velikosti kriminálních organizací a zároveň k dalšímu diskreditování vládních kroků. Poslední, co mexická vláda a státní bezpečnostní složky, dlouhodobě ztrácející důvěru občanů, aktuálně potřebují, je děkování kriminálním organizacím za jejich dobročinnost.

1.3 Socio-ekonomicko-politické podmínky

1.3.1 Politická sféra

Po staletí využívají prezidenti, guvernéri, starostové a úředníci svůj čas ve funkci k navýšení osobního majetku. Korupce je v systému, jakým fungují instituce a v očekáváních, které lidé mají o veřejných službách, tak zažitá, že je pro reformátory velmi složité ji odstranit. Drogové kartely shledaly tradiční korupční struktury velice výhodnými, protože jim poskytly nepostradatelný mechanismus pro získání volného prostoru k působení, pro získání kontroly nad hlavními komunikačními uzly, letišti a přístavy (Ainslie, 2013). Mnoho autorů se přiklání k názoru, že mexická společnost fungovala na systému korupce již před zrodem prvních organizací obchodujících s drogami, přičemž jejich existence zároveň pomohla korupčnímu systému rozšířit se a zakořenit ještě hlouběji. Ricardo Ainslie k tomuto dodává, že tato stará mexická nemoc se postupně vyvinula ve velice zákeřný fenomén, který napomohl vlivu kartelů exponenciálně a agresivně růst až na dnešní úroveň. TCOs a korupce se vzájemně potřebují a existence jednoho pomáhá ke vzkvétání druhého.

Korupce v Mexiku je hluboce zakořeněná, je všudypřítomná. Podle Molly Molloy je přijímání úplatků zakořeněné v systému, protože takto je systém navržen. Například oficiální platy policistů jsou velice nízké, ti si po celé dekády přivydělávají braním úplatků. Tak systém funguje. Podle ní nejde o chybu jednotlivců, ale o chybu celého systému. Mnoho lidí přijímání úplatků nepovažuje za nelegální činnost, protože je tak časté, až se stalo normální. Přijímání úplatků se stalo klasickým způsobem vydělávání peněz, a zároveň dávání úplatků se stalo klasickým způsobem ke koupi toho, co člověk potřebuje. Dle Molloy tímhle způsobem společnost funguje do doby, kdy se na teritorium jednoho kartelu začne vměšovat jiný kartel, v daném případě se původní kartel obrátí na policii a poté je otázkou, kdo nabídne vyšší úplatky, přičemž v obou případech násilí eskaluje (Hazelwood Isaac, 2016).

Dokud byla vláda vysoce centralizovaná a politická moc spadala pod jedinou stranu PRI, pašeráci drog mohli prostřednictvím uplácení vysokých úředníků volně podnikat. Uplácením jediné strany získávali volné pole působení, aniž by byli vyrušováni úřady. Později se v různých částech země dostávala

k moci opozice, čímž se změnila vazba v systému i vztahy mezi drogovými kartely a gangy. Pro některé kriminální aktéry byla tato transformace výhodná, pro jiné ne. Rozšířil se počet úředníků, které bylo potřeba uplácet, zločinecké organizace bojovaly o moc, dřívější spojení se rozpadla (také vlivem rozpadu Guadalajarského kartelu) a všechny skupiny se snažily o navázání vazeb s lokálními politiky, vedoucí k získání moci nad danou oblastí.

Schopnost zločineckých organizací prosperovat závisí na souhlasu, ochraně, přehlížení nebo přímém zapojení zkorumpovaných veřejných činitelů i zkorumpovaných subjektů soukromého sektoru. Všichni společně se podílejí na výhodách nezákonných ekonomických aktivit. Jak mexický soudní systém, tak ostatní instituce pro vymáhání práva dlouhodobě trpí nedostatkem zdrojů, nízkou úrovní profesionality a nezvladatelnou korupcí. Kombinace chyb v systému přispívá k šíření beztrestnosti a ke snižování důvěry veřejnosti v soudy (Justice in Mexico, 2020). Obecně společnost nevěří v nestrannost a nezájatost vyšetřování trestných činů v zemi, ani ve spravedlnost trestních řízení.

Problémem vycházejícím z hluboce zakořeněné korupce je, že občané nemohou věřit bezpečnostním složkám. Podle výzkumu organizace Gallup, konaném v roce 2019, je v Mexiku důvěra obyvatel v lokální policejní složky velice nízká. Celosvětově jsou výsledky důvěry v policejní složky nejhorší pro Latinskou Ameriku a Karibik. Mexiko je v této otázce dokonce druhou nejhorší zemí regionu, ihned za Venezuelou. Od roku předchozího je však alespoň vidět mírné zlepšení. Gallup měřil také celkové vnímání zákona a pořádku v jednotlivých zemích světa, v němž se Mexiko zařadilo mezi deset nejhorších zemí na planetě (Ray, 2020).

Regulace svobody projevu podstatně omezují pokrytí korupce médii. Díky nízkému monitorování, a tudíž nízkému stírání korupce se její prevalence zvyšuje a ukládá tak na celou společnost vysoké náklady (Stanig, 2014). Mexiko sice nepatří mezi země s úplným omezením svobody projevu, dochází však k její regulaci skrz umlčování novinářů, proto je tento argument pro zemi platný. Svět se dozvídá o korupčních sítích více a více, a to především díky práci žurnalistů, kteří za odkrývání pravdy pokládají své životy.

Není mnoho zemí, kromě válečných zón, které by byly tak nebezpečné pro žurnalisty jako Mexiko. Dle organizace Committee to Protect Journalists bylo v Mexiku v období 1992-2021 zavražděno 129 žurnalistů (CPJ, 2021). Podle všeho jsou nejčastějšími cíli právě ti novináři, kteří se snaží o vyšetřování vazeb mezi zkorumpovanými úředníky a organizovaným zločinem, tedy o vyšetřování sítí vazeb mezi politikou a obchodem s drogami, zvaných narcopolitika. Velký počet výhrůzek žurnalistům navíc pochází od státních aktérů, například od starostů a policistů a oproti tomu jen menšina je formulována zločineckými skupinami (Lakhani a Rueckert, 2020). K výroku však musí být brána v potaz skutečnost, že ne vždy lze zločinecké skupiny a státní aktéry od sebe zcela oddělovat.

Zkorumpovaní veřejní činitelé se chrání všemi možnými způsoby. K zamezení vyšetřování aktů korupce a utajení protiprávního jednání a vazeb na kriminální sítě používají různé špionážní technologie. Finálním krokem pro umlčení investigativních novinářů předchází používání kybernetických sledovacích technologií. Veracruz, stát s největším počtem zavražděných žurnalistů používá k monitorování žurnalistů sofistikovanou špionážní jednotku. Od devadesátých let, kdy byly ke sledování používány lidské zdroje, si zde zpravodajští analytici vedou složky na novináře, aktivisty a politické oponenty. Současný guvernér oznámil v roce 2018 (po zatčení svého předchůdce

za korupci, vazby na organizovaný zločin a zpronevěru) ukončení těchto aktivit, reálné kroky jsou však nejasné (Schilis-Gallego, 2021).

Nejčastěji používaná technologie je spyware Pegasus, vyvinutý izraelskou společností NSO, kterým je získáván přístup k telefonu cílené osoby, ke všem datům, zprávám i k mikrofonu a fotoaparátu. Přestože společnost NSO oznamuje, že vyrábí technologie pro boj s bezpečnostními hrozbami, s terorismem a organizovaným zločinem a pomáhá tak vytvářet lepší a bezpečnější svět, nepodniká dostatečné kroky k zamezení zneužívání svých výrobků a vědomě je prodává klientům, kteří je používají k jiným účelům než k legální prevenci zločinů. Mexiko se obhajuje tím, že špionážní a podobné vybavení nutně potřebuje pro boj proti organizovanému zločinu. Jenže hranice mezi organizovaným zločinem a vládou je rozmazaná až neexistující a ke kybernetickým sledovacím zařízením tak mají přístup také TCOs, většinou právě prostřednictvím zkorumpovaných politiků, úředníků a policistů. Přes vládní sliby regulace užívání takových nástrojů patří Mexiko mezi hlavní importéry kyberneticko-sledovacího vybavení od zahraničních společností, zejména z Izraele, také z Itálie. OSN požaduje po mexické vládě závazání se k okamžitému zastavení sledovacích praktik (Schilis-Gallego, 2021).

Skutečnost, že dlouholetá vládnoucí strana PRI byla proslule prolezlá korupcí, je všeobecně známý fakt. Vlády posledních dvou prezidentských období se však vyznamenaly stejným způsobem a zvolení Lópeze Obradory bylo nadějí, která brzy začala pohasínat. V roce 2018 bylo za mřížemi či právě vyšetřováno 25 bývalých guvernérů, za praní špinavých peněz, korupci za spolupráci s kriminálními organizacemi. Seznam politiků obviněných z korupce je až nekonečně dlouhý. Nejvyšší představitel veřejné bezpečnosti z doby Calderónovy vlády, Genaro García Luna, byl zatčen Spojenými státy v roce 2019 na základě obvinění, že přijímal úplatky o kartelu ze Sinaloy. Veřejné mínění, o jehož důvěru se mexická vláda snaží dlouhé roky, se opět odklonilo (Beittel, 2020).

Angažmá státních aktérů v páchaných zločinech je nepochybné, organizace Human Right Watch zjistila, že se podíleli na polovině případů zmizení za dokumentované období (2006-2013), a to buď sami, nebo ve spolupráci s kriminálními skupinami. Zahrnuté v nich byly všechny úrovně bezpečnostních složek, armáda, námořnictvo, federální, státní a městští policisté. Více než polovina z hlášených případů vážného porušování lidských práv v letech 2007-2017 byla páchána armádou nebo námořnictvem. Stížnosti na porušování LP ze strany armády jsou stále časté. Institucionální problém byl prokázán v roce 2020 zatčením generála Cienfuega, ministra obrany doby úřadu prezidenta Peña Niete. Diplomatickými kroky byly Spojené státy donuceny stáhnout obvinění a vydat Cienfuega na začátku roku 2021 zpět do Mexika k vyšetřování, během kterého byl očištěn (Rueckert, 2021). Pokud jsou důkazy, sesbírané americkými úřady, pravdivé a nefalšované, je potvrzena infiltrace a korupce na nejvyšších postech a osvětlena problematičnost mexických bezpečnostních záležitostí.

Uznávané měření korupce provádí organizace Transparency International prostřednictvím indexu CPI⁹. Index řadí země podle stupně vnímání korupce na stupnici 0-100, přičemž hodnota 0 označuje zemi s nejvyšší mírou korupce a hodnota 100 značí zemi bez korupce. V roce 2020 vykazovalo Mexiko hodnotu CPI 31 a umístilo se na 124. místě ze 180. To znamená, že bylo 56. nejvíce zkorumpovanou zemí světa, spolu s Pákistánem, Bolívií, Kyrgyzstánem a Keňou, které dosáhly stejných hodnot. Pro srovnání Česká republika získala hodnotu CPI 54, USA 67, o nejhorší hodnotu 12 se podělil Jižní Súdán

---

⁹ Index vnímání korupce

se Somálskem a nejméně zkorumpovanými zeměmi s CPI 88 byly Nový Zéland a Dánsko (Transparency International, 2021). Pro porovnání vývoje vnímání korupce v posledních letech byla níže umístěna tabulka. Zobrazuje vývoj CPI v letech 2007-2020 a je uspořádaná podle období vlády posledních prezidentů. Pouze odhadem by se dalo říct, že vnímání korupce bylo nižší na začátcích dvou předchozích prezidentských období, ale postupně začala v obou případech důvěra ve vládu klesat.

Tab. 3: Tabulka CPI Mexika v letech 2007-2020 rozdělená dle období vlády jednotlivých prezidentů

Období vlády Lópeze Obradory					2020	2019
CPI					31	29
Období vlády Peňa Niety	2018	2017	2016	2015	2014	2013
CPI	28	29	30	31	35	34
Období vlády Felipe Calderóna	2012	2011	2010	2009	2008	2007
CPI	34	30	31	33	36	35

Vytvořeno autorem, zdroj: Transparency International, 2021 a Transparency International, 2017

Pro získání obrazu o vnímání korupce v zemi Mexičany je značně přínosný výzkum Transparency International (2019), v jehož rámci bylo tázaným osobám pokládáno několik otázek. Výzkumný vzorek obsahoval 1000 respondentů a výzkum probíhal od 26.2. do 9.3. 2019. Bylo zjištěno, že 44 % tázaných si myslí, že v posledních 12 měsících korupce vzrostla. Většina představovaná 90 % respondentů zastává názor, že korupce ve vládě je velký problém. Na otázku, zda si vláda vede dobře v boji proti korupci, odpovědělo kladně 61 % tázaných, negativně 36 % a zbytek nevěděl. V posledních 12 měsících zaplatilo úplatek 34 % tázaných uživatelů veřejných služeb. S hodnotou 52 % respondentů, kteří zaplatili v posledních 12 měsících úplatek policii, se Mexiko stalo v této otázce druhou nejhorší zemí Latinské Ameriky, po Venezuele. Polovině tázaných osob byla nabízena peněžité odměna výměnou za volební hlas. Zajímavé je, že 79 % respondentů věří, že obyčejný občan může učinit změnu v boji proti korupci.

Pozitivním zjištěním je, že všechny tyto hodnoty jsou lepší oproti stejnému výzkumu v roce 2017. S rozdílem, že větší počet tázaných se domnívá, že mezi nejvíce zkorumpované patří prezident, členové parlamentu, vládní činitelé a policejní složky. Zároveň ale uvedených 61 % respondentů, věřících, že vláda podniká dobré kroky v boji proti korupci, představuje velmi signifikantní nárůst z pouhých 24 % v roce 2017 (Transparency International, 2019).

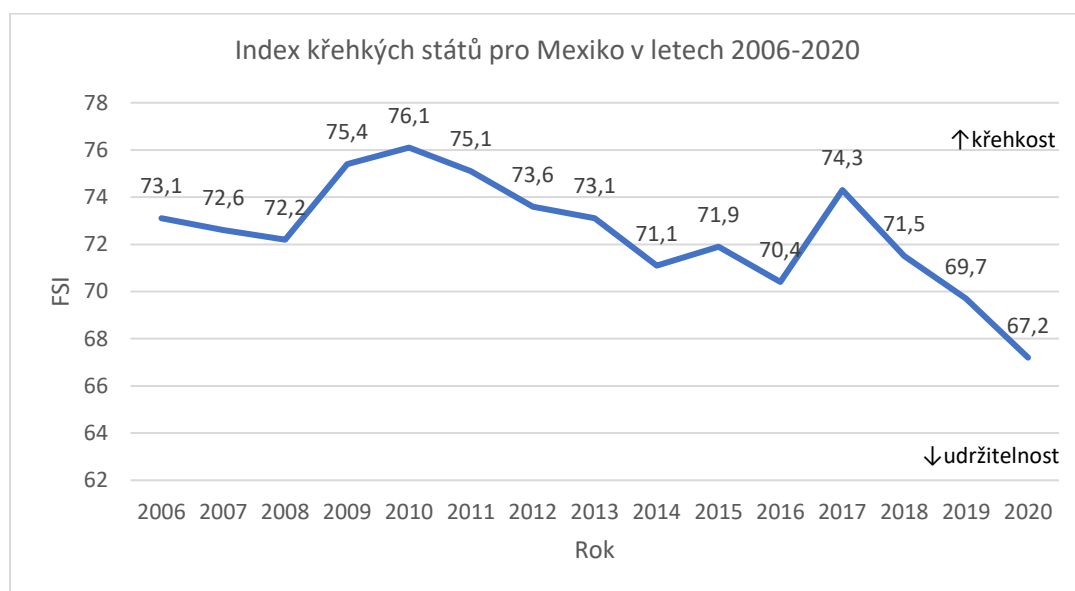
Ve spojení s mexickou bezpečnostní krizí se také velice často diskutuje otázka zhrouteného státu. V zemi násilně umírá každoročně vysoký počet lidí, příslušníci policejních složek jsou vražděni, taktéž političtí představitelé a mnoho ozbrojených skupin po celé zemi vede válku mezi sebou a proti vládě. Zhroutený stát, jinými slovy stát, který selhal, není schopen starat se o vlastní bezpečnost, vykonávat státní funkce a nemá de facto žádnou kontrolu nad svým územím a hranicemi (AMO, 2009). Již z této zkrácené definice je jasné, že takového rozměru zhoršená bezpečnostní situace v Mexiku zatím nenabývá. Mnoho autorů však debatuje o tom, na jaké části cesty ke zhroutenému státu se Mexiko nachází. Důvodem ke zkoumání stability mexického státu je, že některé vybrané znaky zhroutených států se v Mexiku více či méně projevují. Patří mezi ně neschopnost centrální vlády kontrolovat státní

území, ztráta autority státních institucí, nezákonné chování vysoce postavených státních úředníků, růst stínové ekonomiky, kriminalita, absence či nefunkčnost sociálního systému a nefunkční aparát veřejné správy (AMO, 2009).

Americký think-tank Fund for Peace každoročně vydává report o míře selhání jednotlivých států světa, která je porovnávána prostřednictvím Indexu křehkých států FSI¹⁰. Index křehkých států je počítán pomocí 12 stanovených kritérií, které Fund for Peace považuje za relevantní při posuzování funkčnosti státu. Index se pohybuje v rozmezí 0-120, nízké hodnoty značí stát udržitelný, a naopak vysoké hodnoty stát křehký. Mexiko se déle než poslední desetiletí pohybuje uprostřed žebříčku, v kategorii ohrožených zemí. Hodnota pro rok 2020 spadla na 67,2 bodů, což ukazuje meziroční zlepšení o 2,5 bodu. Mexiko je tak 98. zemí světa, které hrozí zhroucení (řazeno od státu s nejvíce alarmující situací, kterým je Jemen). Nejhoršího hodnocení dosáhlo v kritériích bezpečnostního aparátu, skupinové křivdy, lidských práv a vlády zákona, veřejných služeb a státní legitimacy. Pro srovnání ČR měla v roce 2020 FSI na hodnotě 35,7¹¹ a USA 38,3¹² (The Fund for Peace, 2021).

Vývoj FSI je pro Mexiko detailně zobrazen v následujícím grafu, z kterého je patrné, že od roku 2006 (nejstarší dostupná data) Mexiko nikdy nebylo na tak dobré úrovni jako v minulém roce. Také je jasné zhoršení roku 2008, ve kterém se začaly zintenzivňovat boje mezi kriminálními organizacemi a mezi nimi a vládou. Nejvíce ohrožené bylo Mexiko roku 2010, téměř na vrcholu bojů v jejich prvním období. Poté křivka klesá k roku 2016, s menšími odchylkami zhruba kopíruje křivku znázorňující míru vražd. Po roce 2017 se s ní však rozchází, protože klesá. V otázce křehkosti státu se Mexiko v posledních letech zlepšuje, v otázce násilných úmrtí nikoliv.

Obr. 3: Graf Indexu křehkých států pro Mexiko v období 2006-2020

Vytvořeno autorem, zdroj: Fund for Peace, 2021

¹⁰ Fragile States Index, dříve Failed States Index (Index zhroucených států)

¹¹ se zlepšením v posledních 3 letech

¹² se zhoršením v posledních 3 letech

1.3.2 Sociální sféra

Problémů stavu mexické společnosti je zajisté mnohem více. V následující části budou zmíněné pouze ty, které jsou identifikované mezi příčinami bujení organizované kriminality v zemi. Jedná se především o nedostatek ekonomických příležitostí, které vedou k hledání příjmů jinde než ve formální ekonomice. Dalším problémem je nárůst počtu uživatelů drog v zemi, který snižuje kvalitu života těchto osob, snižuje jejich práceschopnost, tudíž lukrativnost pro zaměstnavatele, a tudíž zvyšuje sklon k ilegálním způsobům obživy, který zároveň stupňuje jejich náchylnost k sociálně patologickým činům. V neposlední řadě vzniká problém spojený s pozitivním vnímáním života narkotrafikantů, který zvyšuje tendenci mladých lidí uchylovat se ke stejnému životnímu stylu.

Rostoucí počet drogově závislých je dalším vnitřním problémem, kterému Mexiko čelí. Ve městě Ciudad Juárez například došlo chvíli po vypuknutí konfliktu mezi kartely v roce 2008 k zaplavení města drogami a drogově závislými. Jejich oficiální počet byl podle výzkumu Ainslieho (2013) 150 000 ve městě s 1,3 miliony obyvatel. Podle úřadu Consejo Nacional de Adicciones se tak C.J. stalo mexickým městem s největším počtem drogově závislých osob. Ainslie přitom zmiňuje, že dříve nebyl se závislostmi mezi místními obyvateli problém, protože zákazníci na trhu s drogami byli převážně američtí turisté.

Také podle Molly Molloy v Ciudad Juárez dříve, ještě v devadesátých letech, kdy byl obchod s drogami v oblasti centralizovaný pod vedením Rafaela Aguilar Guajarda a Amada Carillo Fuente, nebyl problém v užívání drog místními obyvateli. Nebyl to tudíž domácí problém a vláda dovozovala kartelu operovat. Existovala údajně nepsaná dohoda, na základě které (při odvádění části výtěžku politickým autoritám) mohl Juárezský kartel podnikat s drogami, za podmínky, že nebude růst počet místních uživatelů. Po smrti A.C.F. v roce 1997 vzájemné porozumění zaniklo a jeho nástupci vstoupili na lukrativní domácí trh. Molloy míní, že užívání drog u obyvatel v C.J. rapidně vzrostlo s nástupem lidí do maquiladoras (cca 1994), do té doby se jednalo převážně o prodej drog turistům a o jejich pašování do USA. Lidé se cítili zle, byli frustrovaní z práce v maquiladorách, z nízkých platů a utíkali k narkotikům. Zatímco prodejci se snažili zesílit svůj příjem zvýšením počtu uživatelů a nahradit tak chybějící příjem z platů. Dohoda NAFTA způsobila, že plodiny, na jejichž pěstování bylo závislých mnoho mexických zemědělců, ztrácely svou hodnotu. Množství importovaných plodin zvyšovalo nabídku na trhu a snižovalo ceny domácích komodit, což vedlo ke snížení schopnosti užít se z jejich pěstování. Lidé odcházeli do měst, do průmyslových podniků – do maquiladoras, kde ale pracovali za platy pod úrovní existenčního minima (Hazelwood Isaac, 2016).

Ricardo Ainslie (2013), shledává kromě NAFTY a maquilador další element, který, i když možná neúmyslně, přímo vyústil v nárůst lokální distribuce drog v C.J.. Operace Hold the Line roku 1993 pro omezení přísunu pracovníků bez dokumentů do USA měla přímý dopad na pašování drog. Ztížení pohybu nelegálních produktů přes hranice ihned znásobilo počet "picaderos" v C.J., míst pro prodej i užití drog. Kartel Juárez totiž začal platit své poručíky v produktech, a ti je měnili v peníze na lokálním trhu. Město, které bylo dříve živěné přeshraničními turisty, se najednou topilo v drogách.

V období 2011-2016 došlo k nárůstu podílu osob na celkové populaci, které alespoň jednou v životě vyzkoušely nějakou drogu, těch, které užívaly nějakou drogu minimálně po dobu dvou týdnů, i těch, které ji užívaly po dobu delší než jeden rok (INPRFM, INSP, CONADIC a SALUD, 2017). Podle UNODC (2016) se intenzita a druhy páchaného násilí liší s činnostmi spojenými s drogami. Produkce

a obchodování s drogami souvisí více se smrtelným násilím – s trestnými činy proti životu, kdežto užívání drog je spojeno spíše s menšími přestupky, s trestnými činy proti majetku či s domácím násilím. V Mexiku jsou ve velkém měřítku jak produkční řetězce narkotik, tak jejich příjemci a země se potýká s trestnými činy proti majetku i proti životu.

Novým mexickým sociálním jevem je existence takzvaných “NiNis”¹³, mladých lidí, kteří ani nestudují, ani nepracují. Termín se stal synonymem pro popis ztracené generace, jejíž životy byly poznamenány příslušností ke kriminálním skupinám a životem mimo konvenční sociální struktury. NiNis bývají koncentrováni ve čtvrtích, které trpí nedostatkem finančních zdrojů a sociální infrastruktury a zároveň proliferací gangů. Mladí NiNis jsou obojím, i kořenem problémů i oběťmi nefunkční společnosti. Čtvrti mnoha mexických měst se potýkají se sporou infrastrukturou a nedostatkem služeb. Velký počet dětí dokončí pouze základní vzdělání a nenajde práci. Chybí instituce nabízející dětem mimoškolní aktivity. NiNis jsou základnou, ze které jsou vybíráni zabíjáci i oběti, ze které TCOs rekrutují své členy (Ainslie, 2013).

Počet mladých lidí, kteří nestudují ani nepracují, je v Mexiku velmi vysoký, tvoří 22,2 % ze všech mladých ve věku 15 až 29 let. Podíl této nečinné skupiny je nad průměrem zemí OECD, který je 14,6 %¹⁴. Většina z nich je málo kvalifikovaná, což odráží vysokou míru předčasného ukončování studia a nízkou úroveň dosahovaného vzdělání. Analýzy dokazují, že být mladý NiNi zvyšuje pravděpodobnost setrvání bez zaměstnání i v pozdějších letech, či přesunutí se do neformálního ekonomického sektoru (OECD, 2017). Mladí lidé s ukončenými studii, bez pracovního poměru, pracovních vyhlídek či motivací znepokojují mimo jiné tím, že mají tendenci přidávat se k organizovaným zločineckým skupinám pro uspokojení svých osobních, sociálních a ekonomických potřeb.

Nedostatek příležitostí může být stresorem, který vede lidi k romantizování života členů TCOs. Vzniká něco, čemu se říká „narcofenomén“. Narcokultura, popisující subkulturu obchodníků s drogami, je velmi rozšířená v Latinské Americe. Zahrnuje pohrdání životem, vystavování majetku, focení se se zbraněmi, vlastní hudební žánry i způsob oblékání se či zdobení těla. Fenomén narcos se stává velice lákavým a spousta mladých lidí je jím přitahována. Zvyšující se atraktivita takového způsobu života samozřejmě nepřináší společnosti žádná pozitiva. Stát, instituce, právní řád, autority a všechny klasické společenské normy a zásady jsou lidmi opěvujícími narcokulturu znehodnocovány a podřívány. Naopak osoby ilegálně obchodující, zločinci a vrazi jsou vyzdvihováni a opěvováni. Ve společnosti, v níž budou lidé přitahováni narcofenomémem tvořit značnou část, nemůže vyhrát vláda zákona.

Ricardo Ainslie během své studie v Ciudad Juárez hovořil s družkou člena Juárezského kartelu o motivacích, které mladé lidi vedou k připojení se ke zločineckým organizacím. Podle zpovídané slečny mají narcos reputaci a peníze a dívkami jsou žádaní (Ainslie, 2013). Mladíci jsou zřejmě motivováni touhou po penězích, moci a potřebou předvést se. Zároveň jsou však také časté názory obyvatel chudších oblastí, že výběr je pouze mezi dvěma možnostmi – přidat se ke gangu a zabít, nebo se nepřidat a být zabit.

Aktuálně je produkováno mnoho filmů a seriálů z prostředí obchodu s drogami, ve kterých jsou narcos vyobrazení s nadsázkou, atraktivně s lukrativním způsobem života oplývaného bohatstvím

---

¹³ ni estudian, ni trabajan

¹⁴ data k roku 2015

a mocí. S rostoucím využíváním kyberprostoru se šíří prezentace těchto skupin na sociálních sítích a blogách. V této spojitosti mnohdy dochází k idealizaci života členů TCOs a spousta mladých lidí je tímto ideálním obrazem přitahována. Důkazem názoru, že z narcos se stává atraktivní fenomén, je existence módní značky El Chapo 701, kterou založila před pár lety Guzmánova dcera. Značka El Chapo 701 prodává oblečení, roušky a alkohol s potiskem Guzmánova portrétu.

Zajímavý pohled na ekonomické příležitosti přináší otázka objemu turismu. Podle zpravodajské platformy Stratfor Mexiko stále navštěvuje velký počet amerických občanů, přestože úřady Spojených států varují před cestováním do určitých oblastí a nabádají k ostražitosti. Agentura nepodceňuje záležitost bezpečnosti v Mexiku, oznamuje, že mezi červnem 2017 a červnem 2018 byla polovina ze 152 obětí vražd v zahraničí zavražděná v Mexiku. Poukazuje ale na nutnost zasadit čísla do kontextu, ze kterého vyplyne, že větší počet amerických obětí v přepočtu na počet amerických turistů připadá na karibský ostrov Jamajka a daleko větší množství lidí je zavražděno v některých amerických městech. Dalším dodatkem, dle kterého není riziko pro turisty tak vysoké, je, že většina vražd se odehrála v hraničních městech (zejména v Tijuane, Ciudad Juárez a Reynosa), a jejich oběťmi byli především lidé dvojího občanství, taktéž zapletení do kriminálních aktivit. V turistických resortech byli za dané období zavražděni čtyři američtí občané (Stratfor, 2019).

Jak pro mexický stát, tak pro jeho obyvatele je velice důležité výše uvedenou skutečnost neupozadovat. Mnoho ministerstev zahraničí, včetně MZV ČR, již několik let upozorňuje na situaci v Mexiku a varuje své občany před hrozícím nebezpečím při cestování do největšího středoamerického státu. Ochrana vlastních občanů je zajisté velice šlechetná, avšak sledováním faktů je zjištěno, že turisté nejsou terčem útoků a náhodné ocitnutí se ve středu násilností sice není vyloučené, ale je minimální. Se zvyšujícími se varováními ohledně bezpečnosti situace v zemi by mohlo dojít ke ztrátě turistů, což by mělo neblahé následky pro mnoho Mexičanů. První negativní dopady by se ještě více znásobily skutečností, že úpadky příjmů z turismu by představovaly důvod k vstupu do zločineckých organizací.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR stále nabádá k opatrnosti při cestování do Mexika a upozorňuje na špatnou bezpečnostní situaci ovlivněnou násilím mezi drogovými kartely a nárůstem pouliční kriminality. Zdůrazňuje hlavně severní státy – Durango, Coahuila, Tamaulipas, Nuevo León, Sonora, Sinaloa, Baja California Norte a Chihuahua, a také středozápadní stát Michoacán. Cesty po pozemních komunikacích na tomto území doporučuje omezit pouze na nezbytné případy s dodržováním maximální obezřetnosti. Za zvláště nebezpečné považuje hraniční město Nuevo Laredo, ve kterém jsou časté blokády silničních komunikací, apeluje na vyvarování se nočnímu pohybu po venkovních prostorech a veřejných prostranstvích. Změnou posledních let je, že MZV ČR upozorňuje také na možné nebezpečí v turistických letoviscích na Yucatánském poloostrově (MZV ČR, 2020).

Pokud by došlo ke snížení množství zahraničních turistů, proudících do země, došlo by k poklesu zisků, krachu podniků a ztrátě zaměstnání a zdroje obživy. Z teoretického hlediska, úpadek turismu může být důsledkem zhoršující se bezpečnostní situace, ale zároveň také příčinou zhoršování bezpečnostní situace, protože ztráty příjmů z turismu mohou být důvodem pro hledání jiných zisků, a protože ztráty zaměstnání akumulují vrstvu nezaměstnaných, která je zásobníkem rekrutů kriminálních organizací.

Na celonárodní úrovni zatím nebyl úpadek turismu kvůli bezpečnostní situaci zaznamenán¹⁵, na úrovních lokálních ano. Příkladem je opět mnohokrát zmiňované město Ciudad Juárez, které bylo podle Ainslieho (2013) před rokem 2007 klidné a obyvatelé se v něm cítili v bezpečí. Turisté do C.J. proudili z El Pasa ve stálém toku. Se začátkem bojů se tento tok přerušil a většina podniků byla zavřena. Turismus, dříve nedílná součást městské ekonomiky, tam náhle přestal existovat.

1.4 Vládní strategie

1.4.1 Vnitrostátní přístup

Absolutní většina zdrojů se shoduje, že mexické vlády 20. století na území země organizace obchodující s drogami hostily. Přestože docházelo k zatýkání osob, zabavování nelegálních zásilek a ničení produkce, systém 90. let lze nejlépe popsat slovy vztah a pracovní poměr mezi vládními autoritami a drogovými pány. Proto v zemi po celou 71 let dlouhou vládu strany PRI bujně vzkvétalo malé množství mocných kriminálních organizací, těšících se téměř neomezeným polem působení. Následné vlády, především tři poslední, narušily dlouhodobé vazby, čímž způsobily rozpad ustáleného systému a jeho přeměnu v proměnlivý, chaotický a daleko násilnější.

Prezident Calderón se během svého úřadu (2006-2012) soustředil centrálně na agresivní boj proti hlavním zločineckým organizacím v zemi. V souvislosti s vyhlášením drogové války bylo do hlavních problematických regionů rozmístěno velké množství vojáků a federálních policistů, proběhlo několik důležitých zatčení, ale pouze malá část z nich dosáhla úspěšného usvědčení. Díky zlepšené spolupráci s USA došlo k nárůstu extradice významných cílů do Spojených států. S militarizovanou strategií, ve které plynule pokračoval prezident Peña Nieto, narostl počet obvinění z porušování lidských práv mexickou armádou, která byla a je nedostatečně školená v záležitostech policejní práce (Beittel, 2020).

Felipe Calderón i Vincente Fox se kromě militarizace bezpečnostní strategie soustředili také na podchycení socioekonomických kořenů a na snížení korupce. Pro zmenšení zástupu potenciálních rekrutů vláda přijala dva hlavní plány – Plan Sur, zaměřený na imigraci z jižních států Latinské Ameriky, a program Oportunidades pro poskytování finančních podpor nejchudším ve výdajích souvisejících se vzděláním a preventivní lékařskou péčí. Pokusy o snížení korupce zahrnovaly reorganizaci institucí, vytvoření nových federálních úřadů, či zvýšený dohled federálních policejních složek nad lokálními (Fowler, 2011).

Při nástupu k moci na sklonu roku 2012 sliboval Peña Nieto změnu v záběru bezpečnostní politiky směrem k redukování násilí, kterému jsou vystavováni civilisté a podniky. Svých závazků však nedostál a dále pokračoval v Calderónově strategii odstraňování hlavních drogových bossů. Během šestiletého období úřadu prezidenta Peña Nieto se kartelům podařilo získat značný teritoriální vliv v oblastech okolo míst produkce drog a podél hlavních obchodních cest. Andrés Manuel López

---

¹⁵ O poklesu turismu z důvodu krize způsobené pandemií Covid-19 nebude práce kvůli omezenému rozsahu pojednávat. Avšak ekonomické ztráty jsou evidentní a vývoj situace v následujících letech bude obávanou otázkou.

Obrador stanul v čele Mexika roku 2018 se sliby o boji proti korupci, redukcí násilí, budování infrastruktury na jihu země, oživení státní ropné společnosti a o podpoře sociálních programů. Mnoho kritiků je přesvědčeno, že jeho administrativa zatím nedosáhla vytvoření efektivní a komplexní politiky pro boj s TCOs, rovněž nezvládla přijmout opatření pro ochranu zranitelných mladistvých před kriminalitou (Beittel, 2020).

Snahy prezidenta Lópeze Obradory pro potírání zločinnosti jsou smíšené a prozatím neúčinné. Pilířem jeho strategie je upuštění od úzkého zaměření se na chytání lídrů kriminálních organizací a zacílení na socioekonomické deficity, ve kterých se země desítky let topí. Znepokojují ho především krádeže paliv a korupce v mexickém energetickém sektoru, které podřívají kontrolu nad hlavními pákami státní ekonomiky. Prezident usiluje o vytvoření centralizovaného a militarizovaného veřejného bezpečnostního aparátu (Justice in Mexico, 2020).

Sám prezident od začátku svůj přístup popisoval jako souhrn úsporných opatření, zaměřený proti privilegiím mexických elit, proti plýtvání, zneužívání veřejných fondů a bujně korupci. Slibovaná skromná, kompetentní a čestná vláda má pracovat na vytvoření spravedlivější a inkluzivnější ekonomiky, má být službou průměrným občanům s prioritním soustředěním na chudé. Mezi příklady úsporných opatření patří mj. rozhodnutí dát vládní luxusní vozidla do dražby, prodat prezidentský letoun, či zrušit doživotní penze bývalých prezidentů. Redukování korupce a plýtvání, které dovoluje lidem s přístupem ke státním zdrojům žít vysoko nad standardem většiny Mexičanů, by mohlo být klíčem k nastolení důvěry ve vládu. Prezident AMLO slíbil pokračování sociálních programů pro zlepšení úrovně života Mexičanů. Pro zvýšení zaměstnanosti mladých lidí byl například spuštěn projekt Jóvenes Construyendo el Futuro, zatím však nevedl ke snížení počtu tzv. NiNis. Za prvních deset měsíců se projektu zúčastnil cca milion osob, pouze patnáctitisícím však byla nalezena práce. Pozitivním posunem bylo zajisté navýšení národní hranice minimální mzdy a reálné zdvojnásobení minimálních mezd v průmyslových příhraničních regionech (Beck, Iber a Regidor, 2020).

CCSPJP zastává názor, že přestože byly předchozí vlády extrémně neschopné ovládat míru násilí v zemi, alespoň se zdálo, že se snaží. Názor, že současná vládní politika úřadu prezidenta Lópeze Obradory je mnohem horší, s výsledky bezprecedentní úrovně násilí. Podle CCSPJP zachází vláda se zločinci jako s oběťmi a vůči skutečným obětem je nepřátelská. Odmítá uplatňovat právní sílu proti zločincům a nabízí jim dotace a stipendia, například prostřednictvím programu "Jóvenes Construyendo el Futuro" (CCSPJP, 2020). S respektem k místní, mexické, občanské organizaci lze však polemizovat o správnosti vládního přístupu zaměřeného na vytvoření příležitostí pro mladou generaci, která mnohdy nemá příliš možností na výběr. CCSPJP argumentuje, že například město San Salvador zmizelo v roce 2019 ze seznamu nejnásilnějších měst světa (poprvé od roku 2008), a to díky rozhodnutí vlády vedoucímu k efektivnímu zákonnému stíhání zločinců. Proto je v první řadě pro striktní pronásledování a zatýkání kriminálních.

Snahy vlády jsou však zřejmé. Podle vládního orgánu SSCP¹⁶ došlo v roce 2019 k poklesu případů majetkové trestné činnosti, zejména krádeží automobilů, krádeží v hromadné dopravě, pouličních krádeží a vykrádání obydlí. Tuto pozitivní tendenci se vláda snažila udržet i v roce 2020 implementováním inovativních strategií pro redukování výskytu kriminality. Například posílením kapacit městské a státní policie a zlepšením jejich koordinace s ostatními orgány, zabýváním se

---

¹⁶ Secretaría de Seguridad y Protección Ciudadana

bezpečností na silnicích, modernizací společného policejního informačního systému, posílením strategií usilujících o snížení počtu závislých či obnovou registru zadržených osob (SSPC, 2020).

Zajímavým přístupem k regulaci násilných činů je existence pouze jediného obchodu v zemi, kde je možné legálně zakoupit zbraně. Vzhledem k množství zbraní, které se do země dostávají nelegálním způsobem, se však tato limitace nezdá být příliš efektivní. Jediný obchod, kde se dají v Mexiku legálně koupit zbraně je na přísně střežené vojenské základně v Mexico City. Zákazníci jsou podrobeni měsíce dlouhým prohlídkám, musí doložit, že jsou zaměstnání a musí mít čistý trestní rejstřík. Pro nošení zbraní na veřejnosti je potřeba zvláštní povolení, které je obtížné dostat. Obchod prodá přibližně 38 zbraní civilistům každý den, přičemž odhady čítají 580 zbraní, které jsou každý den do Mexika ilegálně pašovány z USA (Linthicum, 2018). Existence obchodu je málo známá, protože vláda zakazuje jeho inzerování. Zákazník si může zakoupit pouze jednu pistoli a ke koupi pušky je potřeba doložení o členství ve sportovním střeleckém či loveckém klubu. Ročně se zde prodá asi 6 500 zbraní, pro srovnání v roce 2014 bylo zabaveno 15 397 zbraní (Stuart, 2019).

Justice in Mexico (2020) diskutuje vládní přístupy a uznává, že představa ekonomických faktorů jako kořenů mexických bezpečnostních problémů je přesvědčivá, avšak vede ke zjednodušení výzev, kterým země čelí. I když ze studií vyplývá, že socioekonomické deficity jsou základními přispěvateli nedostatečné vlády zákona v zemi, Justice in Mexico poukazuje na to, že současný růst násilí je hlavně důsledkem interakce kriminálních organizací a vládních rozhodnutí a strategií. Prosperita OCGs závisí na souhlasech, protekci i přímém zapojení zkorumpovaných veřejných činitelů a představitelů soukromého sektoru, kteří sdílí benefity nezákonných aktivit, proto je důležité hledat a stíhat aktéry na všech úrovních. K úspěšnému stíhání aktérů je nutné zlepšit soudní systém, policejní aparát a zajistit tak redukování beztrestnosti, které by nadále neměli využívat ani veřejní činitelé. Klíčem k nedostatečné vládě zákonů by podle Justice in Mexico měla být zvýšená odpovědnost, podepřená soudním stíháním korupce a nelegálních praktik v sektorech podnikání a finančnictví (zejména praní peněz a podvodů).

Nejvíce diskutovanými politikami mexických představitelů jsou ty týkající se bezpečnostní strategie. Prozatím se zdá, že i když vlády zaujaly různé postoje, situace se nelepší. Prezident Felipe Calderón se s nástupem k moci roku 2006 rozhodl zakročit proti kriminálním organizacím silou a zajistit veřejné bezpečí skrze vojenské protidrogové operace. Jeho strategie se stala terčem kritiky, protože vzbudila nebývalý nárůst násilí v zemi. V průzkumech bylo zjištěno, že v roce 2010 se strach z bezpečnostní situace stal hlavní obavou mexické společnosti a zůstává jí dodnes. Administrativa prezidenta Peña Nieto je hodnocena jako vysoce zkorumpovaná a v otázce bezpečnosti naprosto neefektivní. Nástup Lópeze Obradory byl vítán s velkými nadějemi. Na začátku svého mandátu restrukturoval bezpečnostní aparát a vytvořil Národní gardu, v následujících letech však ve společnosti začal převládat další pocit zklamání, v reakci na nezlepšující se situaci a převládající násilí (Justice in Mexico, 2020).

Andrés Manuel López Obrador byl zvolen prezidentem se slibem, že bude vládnout přísně a přemění mexickou společnost ve více mírumilovnou. Sám prezident svoji politiku popisuje slovy „abrazos, no balazos“¹⁷. Svůj nový postoj prezentoval jako přechod od vedení války proti kartelům a od honu na zločinecké organizace k adresování sociálních podmínek, jež umožňují těmto skupinám prospívat.

---

¹⁷ „objetí, ne výstřely“ (do angličtiny překládané jako “hugs, not bullets“)

Již v prvním roce svého působení však podpořil ústavní reformy, které umožnily, aby vojenské zapojení do veřejné bezpečnosti pokračovalo dalších pět let.

Od vzniku Národní gardy (GN¹⁸) bylo očekáváno vyhlášení konce militarizovaného přístupu k veřejné bezpečnosti, když byla slovy prezidenta Lópeze Obradory prohlášena za velmi důležitou novou instituci, která bez excesů a autoritářství a s respektem k lidským právům, zajistí mír. Rok od jejího založení začala Amnesty International informovat o násilných incidentech páchaných jejími členy a o obavách z její činnosti. V mexické ústavě je zakotvené, že GN musí mít civilní povahu, šíří se ovšem obavy, zda tomu tak ve skutečnosti je (Tucker, 2020). Pokud vznik GN opravdu znamená rozpuštění federální policie či přechod jejích členů do jednotek GN, opět se projevuje nedostatečné investování do vytvoření stabilního a silného policejního aparátu a civilních bezpečnostních institucí. Navíc, GN má vykonávat policejní úlohy, ale dle různých autorů (např Beittel, 2020) 80 % testovaných členů nedosáhlo úrovně standardů základního policejního výcviku.

Národní garda byla vytvořena roku 2019 a skládá se z členů federální policie, vojenské policie a námořní policie. Spadá pod civilní Ministerstvo veřejné bezpečnosti SSPC, ale její operační koordinaci vykonává Ministerstvo národní obrany SEDENA (The World Factbook, 2021). GN tak představuje hybridní bezpečnostní orgán. Přestože se vláda i samotná GN chlubí svými úspěchy, které jsou jistě nepopíratelné, a přestože pozitivní dopad vzniku nového orgánu je velice žádoucí, GN je a bude terčem debat diskutujících správnost jejích činů.

Debaty a kritika vzniku Národní gardy zahrnují obavy týkající se budoucnosti, ve které bude chybět schopný civilní orgán pro zajišťování veřejné bezpečnosti v souladu s mezinárodními normami v oblasti lidských práv (Justice in Mexico, 2020). CRS (Seelke, 2021) navíc zdůrazňuje, že AMLO¹⁹ absorbováním federální policie do Národní gardy zničil složku, která v rámci Iniciativy Mérida procházela po dekádu dlouhým výcvikem. Zdůrazňuje, že tak zničil dlouholeté oboustranné snahy o vytvoření dobře cvičené a vybavené policejní složky a že navíc neinvestuje do státní a lokální policie, které přitom vyšetřují většinu zločinů včetně vražd.

Nasazení prvního kontingentu Národní gardy proběhlo v červnu 2019, půlroku po nástupu AMLO do úřadu a tři měsíce po schválení vzniku nové složky kongresem. Počáteční velikost GN byla 52 000 mužů a žen s připravovaným nárůstem na 140 000 členů. Integrovaní celé federální policie do GN bylo plánováno do konce roku 2020 (Justice in Mexico, 2020). Začátkem roku 2021 čítá GN zhruba 100 000 nasazených (Segura, 2021). V květnu roku 2020 byla vládou vydána vyhláška nařizující armádě podporovat GN ve všech vykonávaných činnostech po dobu pěti let. Vytvořením nového orgánu pro boj proti zločineckým organizacím a spoléháním se na armádu v otázce vnitrostátních bezpečnostních problémů AMLO protičečí svému dlouholetému postoji proti mexické militarizaci (Stratfor, 2020).

SEDENA převzala moc nad operační koordinací GN 6. října 2020, předtím ji vykonávalo SSPC. Přičemž žádosti vlád mexických států o podporu Národní gardy se podávají prostřednictvím SSPC (Medellín, 2020). Tímto novým vládním opatřením se potvrzují spekulace o tom, že GN je ve skutečnosti rozšířením mexických ozbrojených složek. Přenesení GN pod vojenskou kontrolu je problematické ze třech hlavních důvodů, míní bezpečnostní analista Alejandro Hope. Za prvé se jedná o krok, který je v nesouladu s ústavní reformou (provedenou 2019 za účelem umožnění vzniku GN), jež stanovuje,

---

¹⁸ Guardia Nacional

¹⁹ Andrés Manuel López Obrador

že GN musí mít civilní velení, které bude provádět SSPC. Převedení operací Národní gardy pod velení SEDENy může být bráno jako podvedení zákonodárců a veřejného mínění. Za druhé tento krok způsobuje rozkol odpovědnosti. Dohady o tom, která autorita (zda SSPC, ze strany legální či SEDENA, ze strany operační), ponese odpovědnost za incidenty páchané GN, mohou vytvářet prostor pro únik k beztrestnosti. Za třetí je ztížena administrativní kontrola a dohled nad vnitřními kontrolními orgány, vedoucí k vyššímu riziku korupce. Pokud je subjekt legálně přidělený k jedné instituci, ale operačně je kontrolován jinou, vytváří se rozpory a šedá místa (Hope, 2020).

1.4.2 Mezinárodní přístup

Mexiko je dlouholetým příjemcem protidrogové asistence od Spojených států, tato šlechtná pomoc však pramení z jednoho hlavního důvodu – z obav o svou vlastní bezpečnost. Od poloviny 80. let do pozdějšího začátku nového tisíciletí byla spolupráce omezená, protože Spojené státy příliš nedůvěřovaly mexickým představitelům a ti byli zároveň poněkud senzitivní ohledně angažovanosti USA do mexických vnitřních záležitostí. S výměnou vládnoucí politické strany a rostoucí demokratizací Mexika se vztahy oživily a postupně došlo k navázání užší spolupráce.

Iniciativa Mérida je dohoda o kooperaci na poli bezpečnosti mezi USA a Mexikem, primárně zacílená na boj proti obchodu s drogami a proti mezinárodnímu organizovanému zločinu. Spoluprací je Mexiku poskytováno trénování, školení, vybavení a zpravodajství. Iniciativa vyšla v platnost koncem června roku 2008. Je založena na čtyřech pilířích zaměřujících se na boj proti nadnárodním kriminálním organizacím, na vytvoření institucí právního státu, respektujících lidská práva, na tvorbu tzv. hranice 21. století a na vybudování silných a odolných komunit. Organizace Justice in Mexico (2020), podle které tato bilaterální dohoda vedla bezpochyby k hmatatelným výsledkům a úspěšným intervencím, vyzdvihuje skutečnost, že od jejího spuštění bylo zabaveno přes 300 000 kg drog mířících přes hranice do USA. Mexická vláda, potažmo její ozbrojené složky, obdržely účinné vybavení všeho druhu a trénink v protidrogových taktikách.

Při důrazu na sdílenou zodpovědnost se mexická vláda zavázala k řešení korupce a vláda Spojených států k adresování poptávky po drogách a nelegální prodeje zbraní do Mexika. Pro obě země tyto cíle zůstávají stále těžkými výzvami. V počáteční fázi iniciativy byly mexické vládě poskytnuty prostředky pro nákup vybavení pro bezpečnostní složky (například helikoptér), pod podmínkou, že bude Mexiko reportovat pokroky ve zlepšování dodržování lidských práv. Poskytovaná asistence se soustředila na potírání obchodu s narkotiky, bezpečnost na hranici, potírání terorismu, veřejnou bezpečnost a budování institucí. Samozřejmě byla podpora mexické strategie pro zatýkání lídrů hlavních TCOs a jejich vydávání do USA. Výše zmíněné čtyři pilíře byly zavedeny v další fázi roku 2011 a ve čtvrtém pilíři o budování silné a odolné společnosti je obsažené tolik požadované a potřebné adresování hlubokých příčin násilí, redukování poptávky po drogách a vytváření vzdělávacích programů. Americká rozvojová agentura USAID v rámci čtvrtého pilíře implementovala programy v oblasti lidských práv a prevence kriminality (Seelke, 2021).

Iniciativa vyzdvihla spolupráci mezi USA a Mexikem na nebývalou úroveň. Zároveň ale Justice in Mexico, Center Strategic and International Studies i Congressional Research Service poukazují na primární cíl iniciativy, kterým je redukování násilí moci drogových kriminálních organizací a v jehož

splnění iniciativa zatím selhala. Vzhledem k nárůstu násilí v návaznosti na tzv. “kingpin“ strategii²⁰ je diskutována správnost a efektivita celého tohoto bilaterálního přístupu. Zmíněné obavy jsou nejspíše důvodem redukce finanční podpory od USA pro fiskální rok 2021 (Justice in Mexico 2020).

V prosinci 2020 schválila mexická vláda nový zákon, který omezuje působení zahraničních agentů na mexickém území. Velice kritizovaný zákon zbavuje zahraniční agenty diplomatické imunity a požaduje sdílení veškerých nabytých informací s mexickými úřady. Nejvíce samozřejmě ovlivní agentury Spojených států, respektive DEA. Před přijetím restriktivního zákona si prezident Obrador stěžoval, že DEA na mexickém území nepodniká pouze zpravodajské operace, ale i stíhá cíle, a to musí být omezeno. Vzhledem k míře korupce, s jakou se Mexiko potýká, budou z nařízení, které přikazuje sdílet veškeré informace s mexickými úřady, profitovat hlavně kriminální organizace. Americké agentury se obávají, že dojde ke kompromitaci agentů, informátorů, operací a vyšetřování (Agren, 2020). Tento krok je bezpochyby odezvou na zatčení generála Cienfuega v říjnu 2020, které rozhořčilo mexické představitele. Pokud nedojde k revidování zákona, bude kooperace USA a Mexika značně omezena.

Kromě požadavků na zastavení objemného toku nelegálních zbraní přes americko-mexické hranice, mnohokrát vznesených na Spojené státy, a požadavků na snížení poptávky amerických občanů po drogách, také existují debaty o legalizaci drog a jejímu možnému pozitivnímu přínosu. Takové debaty jsou velice choulostivé, protože legalizace určitých omamných látek má své výhody i nevýhody.

Zastánci legalizace tvrdí, že politiky pro dekriminlizaci určitých drog by vedly ke snižování cen drog, a tím ke snížení lukrativnosti jejich prodeje. Například legalizace marihuany, která je již desítky let předmětem debat, by povolila domácí pěstování marihuany v množství pro komerční účely, což by vedlo k nárůstu nabídky, která by tlačila dolů její ceny. Díky nízkým profitům by se snížila atraktivita prodeje této drogy, což by eliminovalo její pašování a násilí spojené s celým řetězcem prodeje a distribuce drogy. Marihuana by byla pěstovaná a distribuovaná stejně jako ostatní zemědělské komodity (Yeh, 2012). Vzhledem k novodobým trendům kartelů, například vměšování se do obchodu s avokády, a k celkové diferenciaci zdrojů zisků je však otázkou, k jak velkému poklesu násilí by tato legalizace vedla. Obzvláště když marihuana je pouze jedním druhem obchodovaných drog.

Přístup Donalda Trumpa k otázce organizovaných zločineckých skupin, obchodu s drogami a bezpečnosti v Mexiku byl jednoznačně zaměřený na vybudování ideálně nepropustné hranice s tímto jižním sousedem. Dalším skvělým počinem by bylo zařazení TCOs na seznam teroristických organizací, které ale naštěstí zůstalo pouze u velkých řečí. Dr. Scott Englund²¹ (2020) vznesl obavy, že takový krok by měl velice negativní dopady. Zařazení TCOs mezi teroristické organizace by podle něho sice mohlo poskytnout další nástroje pro jejich stíhání, ale vedlo by k příliš militarizovanému přístupu, který by byl odsouzen k nezdaru. Také by to bylo toxické pro americké vztahy s Mexikem. Podle Englunda je zapotřebí policejní práce založené na zpravodajských službách, a ne vojenského potlačování. Zdůrazňuje, že zaměřovat kriminální podniky s teroristy nebo povstalci (v případech jiných amerických politiků) jenom pro jejich extrémní násilnost by byla nákladná chyba.

---

²⁰ zaměřování se na odstranění hlavních představitelů zločineckých organizací

²¹ expert na mezinárodní bezpečnost, terorismus a politiky pro potírání terorismu, akademik National Intelligence University a bývalý analytik FBI a ministerstva obrany USA

2. Teoretický základ

2.1 Rozvojové závislostní teorie

Následující kapitola je okénkem do rozvojového diskurzu a teoretickým základem, ze kterého čerpá poslední část práce. Interpretuje vztahy mezi zeměmi světa skrz dvě strukturalistické teorie, které jsou některými akademiky z rozvojových oborů odmítány a jinými oceňovány pro ucelené vysvětlení uspořádání světa. Prvotní teorií je teorie závislosti, jejíž nejvýznamnější představitelé jsou brazilský ekonom Theotonio Dos Santos a sociolog Andre Gunder Frank. Později vytvořená teorie světového systému je dílem amerického sociologa a historického ekonoma Immanuela Wallersteina.

Teorie závislosti, DT (z anglického Dependency Theory), má kořeny v Latinské Americe v 60. letech 20. století, tedy v době, kdy zde proběhly neúspěšné modernizační programy. Tato teorie vysvětluje výskyt podrozvoje v rozvojových zemích, tedy v periférii, závislostí těchto zemí na vyspělých zemích, tedy na jádru. Rozvojové země mají vnější i vnitřní politické, institucionální a ekonomické struktury, které je drží závislé na vyspělých zemích. Nerovný rozvoj je výsledkem nerovné akumulace kapitálu. Závislost má původ v nerovnoměrném mocenském vztahu mezi bohatými zeměmi a chudými zeměmi, a tento vztah je závislostí navíc posilován (Telfer, 2002). Ekonomika periferních států je úzce zaměřená na vývoz nerostných surovin do jádra, což činí periférii závislou na jádru.

Podle Gundera Franka (1967) je pro satelit (periférii) výhodné, když se jádrové země ocitnou v hospodářské či politické krizi, protože v tom případě se zvýší jejich poptávka po nerostných surovinách a zároveň se sníží jejich schopnost kontrolovat satelit. Tím odůvodňuje hospodářské profitování Latinské Ameriky během světových válek. Teorie závislosti zároveň podle Weekse (1981) nemusí být aplikovaná pouze na makro úrovni, tedy mezi státy, ale i na mikro úrovni, tedy mezi bohatými centry a chudými perifériemi v rámci států.

Teorie světových systémů, WST (z anglického World Systems Theory), prvně zformována Immanuelem Wallersteinem v 70. letech 20. století, je multidisciplinárním přístupem popisujícím historii světového uspořádání a vývoj sociálních struktur. Podle WST je specializace mezinárodního obchodu a transfer zdrojů z rozvojových zemí, tedy ze zemí periférie, do zemí vyspělých, tedy do zemí jádra, příčinou zaostalosti rozvojových zemí. Dochází tak k vykořisťování periférie jádrem, což vede k závislosti periférie na jádru a stále hlubší periferizaci. WST proto pohlíží na světovou ekonomii jako na mezinárodní hierarchii nerovných vztahů, ve které je bohatství periférie a semiperiférie přesouváno do jádra (Szymanski, 1982).

Jak již bylo vysvětleno výše, v 60. letech se vytvořila v Latinské Americe teorie závislosti, jejíž stoupenci začali pracovat s nerovnou výměnou na světovém trhu a s pojmy jádro a periférie. Wallerstein se o tuto teorii opírá, avšak viděl ve světové kapitalistické ekonomii mnoho dalších proměnných, které perspektiva závislosti nedokázala obsáhnout. Hlavně zastával názor, že svět je příliš komplikovaný na to, aby byl klasifikován pouze bimodálně, tedy dělen na jádra a periférie. Vytvořil tedy teorii světových systémů, která zahrnovala změny ve světové ekonomice v posledních dekádách, a přidal třetí kategorii zemí, semiperiférii (So, 1990).

Wallerstein tvrdí, že v lidské historii byly jen tři druhy historických systémů – minisystémy, světové říše a světové ekonomiky. Minisystémy byly charakteristické pro dobu před neolitickou revolucí.

Světové říše potom charakterizovaly období od přechodu na zemědělství až do roku 1500, jejich ekonomika byla založená na extrakci zdrojů od poddaných. Počátky formování světových ekonomik sahají do 16. století a staví na logice nahromaděného přebytku, který je distribuován nerovnoměrně ve prospěch těch, kteří jsou schopni dosáhnout monopolu na trhu (Wallerstein, 1974). Většina teoretiků WST dochází k závěru, že v posledních staletích existuje pouze jeden světový systém, a tím je „kapitalistická světová ekonomika“, přičemž tento systém do sebe začleňuje socialistické státy (Szymanski, 1982).

Pro rozvojový diskurz je velice důležitá následující charakteristika světového systému – náklonnost k neustálé polarizaci. Jelikož dochází k neustálému toku kapitálu mezi jádrem a periferií (včetně semiperiferie) a jelikož tento tok je oboustranně nevyvážený, celý systém prohlubuje sociální rozdíly (Wallerstein, 1974). Podle Wallersteina (2004) k nerovnoměrnosti dochází dvěma způsoby. Za první „osovou dělbou práce“, která se vyznačuje neustálým přesunem ekonomické nadhodnoty z periferie k jádru, protože produkty vyrobené v jádru mají větší hodnotu. Za druhé pleněním, které v dnešní době dostává více podob, od těžby přírodních zdrojů, přes využívání levné pracovní síly, po tunelování a využívání daňových rájů. Jak bude přiblíženo dále v práci, velkým aktérem ve vykořisťování jsou nadnárodní korporace.

Od druhé poloviny dvacátého století dochází ke zvyšování míry prohlubování nerovností jak mezi zeměmi, tak mezi obyvateli v rámci zemí. Světový systém dnešní doby, tedy kapitalistická světová ekonomika, je nerovný již ze své definice, tedy ze svého kapitalistického charakteru. Podle Wallersteina je kapitalismus charakterizovaný především neustálým usilováním o nekonečnou akumulaci kapitálu. Popisuje existenci mechanismů, které jsou nastaveny tak, aby byli jedinci, jednající s jiným záměrem než akumulovat kapitál, potrestáni či vytlačeni ze společnosti a druhí, motivovaní akumulací kapitálu, naopak odměňováni (Wallerstein, 2004). Také si je jistý, že nemůže dojít k zániku žádné skupiny zemí (jádra, semiperiferie či periferie), protože kapitalistický systém ke své existenci dané rozdělení zemí a jejich stanovené role v něm potřebuje.

Role semiperiferií v systému kapitalistické světové ekonomiky je složitá. Nachází se ve středu, může se potenciálně přesunout do jádra, ale také čelí neustálému riziku úpadku do periferie (So, 1990). Středová pozice semiperiferií se odráží ve druhu produktů, které vyváží, ve výši platů obyvatel a v ziskové marži. Tyto země obchodují jak s jádrem, tak s periferií. Jejich zájmem však často bývá, podle Wallersteina (1979), ochrana domácího trhu před exportními výrobky, pro zvýšení domácí produkce, což vyžaduje silnější zásahy státu do ekonomiky. Státní ochrana domácího trhu staví na politice substituce importů a byla implementována spíše v minulosti.

Industrializace pomocí nahrazování importů (ISI, z anglického import substitution industrialization) je obchodní politika, kterou se mnoho nízké a středně příjmových zemí snažilo v druhé polovině 20. století nastartovat ekonomický růst. Strategii bylo podpořit domácí průmysl omezením konkurenčních importů. Tato politika byla odůvodněná argumentem nedospělého průmyslu, podle něhož je odvětví, ve kterém má země komparativní výhodu, ohrožené zahraniční výrobou, protože jí zprvu nedokáže konkurovat. Odvětví má proto být chráněno a podporováno vládou, dokud se nevyvine do podoby, ve které je schopné mezinárodní konkurenci. ISI byla adoptována především v zemích Latinské Ameriky v 50. a 60. letech 20. století, v době modernizačního rozvojového přístupu, a nebyla úspěšná (Kruger, Obstfeld a Melitz, 2018).

Aktuální rozložení světového systému je následující. Jádrem je tvořeno kapitalistickými mocnostmi, tedy státy Severní Ameriky a s několika výjimkami státy západní Evropy, ke kterým připadá jediný stát nejmenšího kontinentu, Austrálie, spolu s Novým Zélandem, a osamocená jádrová země Japonsko. Také se hovoří o přesunu Jižní Koreje do jádra. Semiperiferie sestává především z některých zemí Latinské Ameriky, východní Evropy včetně Ruska, Číny, Taiwanu, Indie, z JARu. Periferii tvoří zbytek světa, tedy zbylých 53 zemí Afriky, zhruba polovina Latinské Ameriky a Asie. Kritikům WST by se mohlo zdát divné, že rozdělení příliš neodpovídá důchodovému rozdělení zemí dle Světové banky, když světový kapitalistický systém je hodnocen také dle příjmů. Teoretik WST Christopher Chase-Dunn však zastává názor, že světový systém nelze dělit pouze dle ekonomických ukazatelů a Babones (2005) uvádí, že státy jsou hodnoceny také podle toho, jakou mají moc a jaké mají schopnosti působit změnu v systému. Zařazení některých zemí se může dle různých autorů lišit. Pro tuto práci však není na tolik stěžejní přesné rozdělení zemí, na kolik je důležité přesné zařazení Mexika, a na tom se autoři shodují.

Mezi jádrovými zeměmi světového systému dochází k soupeření o politickou hegemonii. V historii světového systému existovaly postupně pouze tři hegemonie – dříve nizozemská a britská, dnes americká (Chase-Dunn a Hall, 1997). Hegemon podle Wallersteina (2004) začíná ztrácet svou moc už v okamžiku, kdy se hegemonem stane, a to kvůli rivalům, snižující se míře vlastní ekonomické produktivity a vysokým nákladům na svou existenci a hegemonické postavení. Pokud se tedy USA nechtějí svého postu vzdát, musejí využívat všech strategií zemí jádra a ovlivňovat tak existenci zemí semiperiferie a periferie. Práce se ve druhé části zaměřuje na Mexiko, které je, jako semiperiferní země, také přímo ovlivňováno.

Wallerstein v roce 2003 vydal publikaci o úpadku hegemonického postavení USA, přičemž Spojeným státům stále přikládá vedoucí postavení ve vojenské síle, ale ubírá jim ekonomickou moc. Jiní zástupci WST včetně Christophera Chase-Dunna však vidí možnost, že si USA svoji pozici ještě v blízké budoucnosti udrží. Dílo Úpadek americké moci brzy oslaví dvacetiletí výročí a hegemonické postavení USA stále nebylo zcela popřeno. Otázku, zda jsou USA nadále hegemonem, a za jakých podmínek jím budou moci zůstat, řeší mnoho diskuzí či výzkumů a samotné USA světu ukazují, že se své geopolitické moci vzdát nehodlají. Autor knihy V zajetí geografie, studující aktuální geopolitickou situaci ve vztahu ke geografickým možnostem/omezením světa, Tim Marshall (2015), je názoru, že USA v úpadku nejsou, naopak jsou stále hospodářskou velmocí první kategorie a brzy se stanou energeticky soběstačnými. Zásluhu připisuje především výborným geografickým výchozím faktorům a silné armádě vlastní nejmočnější námořní flotile světa. Unipolární optimisté nejenže tvrdí, že hegemonické postavení USA vydrží ještě velice dlouho a je pro USA velmi výhodné, dokonce věří, že je výhodné pro všechny aktéry světového systému, a to primárně proto, že redukuje přetahování se o moc. Liberálové k unipolárnímu postoji dodávají, že Spojené státy mohou lépe šířit demokracii, volný obchod, nezávislost a multilaterální institucionalismus, pokud nečelí konfrontaci rivalů (Schmidt, 2019). Jak akademická, tak vědecká debata na dané téma je široká a aktuálně přikojeněná událostmi roku 2020, tedy pandemií Covid-19 a americkými prezidentskými volbami.

Aktuální tendencí světového systému je nárůst moci korporací. Korporace jsou nadnárodní a fungují na globálním trhu, tudíž by se mohlo zdát, že politické uspořádání světa na státy a s ním rozdělení na jádro, semiperiferii a periferii přestane hrát roli. Zároveň jich však většina patří zemím jádra, sídlí v nich a vrchní řídicí okruhy tvoří jejich obyvatelé, tudíž by mohlo platit, že světové rozdělení nestírají, ale spíše k němu přispívají.

Cartwright (2018) míní, že velké nadnárodní korporace (MNCs), které dominují světovému trhu, mají společné zájmy s jejich hostujícími státy a světová ekonomická integrace proto nepodkopává mezinárodní hierarchii států, ale pomáhá ji udržovat. V období globalizace dochází podle některých k marginalizaci role státu na světovém trhu, k vytrácení státní autority ve prospěch nadnárodních korporací. Podle Cartwrighta však MNCs mohou hrát velkou roli v mezinárodní ekonomické síle států. Proto rostoucí moc MNCs nenapadá hierarchii států, nýbrž ji doplňuje. Tvrdí, že státy povyšují své korporace na agenty svých mezinárodních zájmů.

Podle Tombse a Whyta (2015) jsou klíčové tržní aktivity dnes efektivně oligopolizované, včetně obchodování s ropou, potravinami, financemi, farmaceutikou a tabákem, poskytování bezpečnostních a mediálních služeb, pojišťovnictví, hotelnictví a hornictví. Oligopoly dominují produkci všech hlavních zemědělských komodit, ceny jsou tlačeny nahoru a efektivita snah o redukci chudoby snižována. Korporace jsou ale výhodné pro vlády, protože pohánějí ekonomiku a řeší za vládu spoustu ekonomických otázek. Navíc jsou velké podniky vysoce efektivní.

Zisky nejúspěšnějších korporací daleko přesahují příjmy většiny vlád. Při porovnávání příjmů za rok 2017 bylo odhaleno, že 69 ze 100 nejbohatších světových entit představují korporace. To znamená, že v první stovce nejbohatších entit je 31 vlád. V druhé stovce nejbohatších entit už je dokonce pouze 12 vlád, protože seznam 200 nejsilnějších ekonomických entit obsahuje 157 korporací. Prvních devět míst v seznamu představují vlády, dle zisků nejsilnější korporace Walmart se umístila na desátém místě (Global Justice Now, 2018).

Podle žebříčku Fortune Global 500 pro rok 2020, který řadí korporace podle generovaných příjmů a ve kterém si Walmart drží první příčku, pochází 500 společností s nejsilnějšími příjmy z 32 zemí. Patnáct společností z prvních dvaceti sídlí v zemích jádra, osm z nich v USA, a pět v zemích semiperiferie, z nich jedna v Saudské Arábii a čtyři v Číně (Fortune, 2021). Postavení Číny ve světovém systému je však hodně specifické, její zařazení do semiperiferie je problematické a mělo by být, hlavně z ekonomického hlediska, diskutováno. Z celého listu 500 ziskově nejvíce profitových společností je jasné, že jejich koncentrace koresponduje s hranicemi jádra. Z toho důvodu je chybné se domnívat, že rozšiřující se vliv korporací vyvrací závislostní teorie.

Hlavním argumentem pro zahrnutí korporací mezi hlavní hráče světového systému, vycházejícím ze studie Tombse a Whyta (2015), je, že MNCs v současné době sice ovlivňují životy absolutní většiny lidí, nedělají to však zcela autonomně, což by popřením moci států negovalo WST, nýbrž pod dohledem či ve spolupráci se státy. Navíc nutno podotknout, že všechny čínské výše zmíněné korporace jsou státními firmami. Snižující se počet nejmocnějších aktérů dělá klíčová rozhodnutí ovlivňující světovou ekonomiku, neznamená to ale, že ji doopravdy kontrolují. Korporace nejsou a nemůžou být plně autonomní, protože státy svými regulacemi vytvářejí podmínky pro jejich přežívání a prosperování. Aktivita korporací je vždy regulovaná státem.

Názory mnoha autorů, že MNCs nahrazují rozhodující postavení států ve světovém systému, jsou podle zmíněných autorů mylné. Centrální myšlenka studie Tombse a Whyta (2015) je, že pro porozumění produkce korporátních zločinů a škod je nutné vycházet ze vzájemné závislosti států a korporací. Státy jsou podle nich garanty politických a materiálních podmínek potřebných pro možnost akumulace kapitálu. Korporátní škody a zločiny se obvykle dějí s povolením vlád, někdy dokonce i na příkaz vlád, a to při honbě za státně-korporátními společnými zájmy.

Také Mikler (2018) ve svém výzkumu ukazuje, že zaprvé MNCs nejsou tak nadnárodní, jak se zdá

a jsou spíše národně zakotvené, hlavně ve vyspělých kapitalistických zemích. A zadruhé pro dominanci a kontrolování trhu často spoléhají na státem vytvořené příznivé podmínky. Stát a nadnárodní korporace nepracují nezávisle na sobě, ale podporují se. Vyspělé jádrové země tak hostují mocné MNCs, které dominují světovému trhu a koncentrují bohatství v rukách jejich hostitele.

Z analýzy zmíněných studií vyplývá, že závislostní teorie jsou aplikovatelné na současné pojetí světa. Proto je nutné zopakovat, že dle WST dochází ve světě k vykořisťování periferie a semiperiferie jádrem, a vhodné říct, že v aktuálním světovém systému dochází k vykořisťování rozvojových zemí vyspělými zeměmi a s nimi provázanými korporacemi.

Již bylo řečeno, že korporace jsou výhodné pro vlády, protože pohání ekonomiku a řeší za vládu spoustu ekonomických otázek. Navíc velké podniky jsou vysoce ekonomicky efektivní. Dle Tombs a Whyta jsou ale sociálně neefektivní, dokonce až systematicky antisociální. Po korporacích v zásadě není požadováno, aby platily za negativní externality, za velice škodlivé efekty jejich aktivit. Některé korporátní škody a zločiny jsou výsledkem záměrných, dobře plánovaných a systematických podvodů, jiné pramení z nedbalosti a neopatrnosti (Tombs a Whyte, 2015).

O tom, kterým směrem dopadá břemeno, svědčí hlavně fakt, že mezi největší žadatele o omezení pravomocí korporací patří rozvojové země. Korporace jsou sice obrovskými zaměstnavateli, největšími hybateli světové ekonomiky a zdroji inovací, ale zároveň jsou tvůrci mnoha problémů. Dnešní svět se potýká s problémy spojenými s nerovnostmi, klimatickou změnou, s ničením životního prostředí a s mnoha dalšími, jejichž většina pramení právě z činnosti a samotné existence korporací.

Není utajovaným faktem, že v periferních zemích jsou obrovské zásoby nerostných surovin, přírodního bohatství a množství osob toužících po zaměstnání a příjmu. Zároveň není neznámé, že všechny tyto zdroje mají v hledáčku nadnárodní korporace. Nesnesitelné pracovní podmínky, nedodržování bezpečnostních a zdravotních předpisů, porušování lidských práv, nízké mzdy a výkupní ceny, dětská a nucená práce, devastace životního prostředí, vypouštění toxických látek v blízkosti zdrojů pitné vody a mnoho dalších slovních spojení je v současnosti znakem vykořisťování periferie. A tento ekonomický řetězec, jehož vrchní články profitují a vysokou rychlostí bohatnou a spodní články strádají a stejnou vysokou rychlostí chřadnou, doplňují geopolitické zájmy mocností.

2.2 Teorie Nových válek

2.2.1 Vymezení termínu Nové války

O změnách podoby válečných konfliktů v posledních letech se vedou nemalé debaty. V roce 1998 vydala paní profesorka Mary Kaldor první publikaci zabývající se její vlastní teorií Nových válek. Této práci předcházela terénní výzkum v Náhorním Karabachu a na Balkánském poloostrově, kde si uvědomila existenci podobných charakteristik konfliktů a započala tak výzkumný projekt zabývající se těmito novými tendencemi. Po konzultaci s jinými akademiky zjistila, že se nejedná o rysy příznačné pouze sporům odehrávajícím se v postkomunistických zemích, ale i v Africe, na Blízkém východě, v Jižní Asii a v dalších částech světa. Z výzkumu vznikl argument, že se v posledních dekádách dvacátého století rozvinul nový typ organizovaného násilí (Kaldor, 2012). V návaznosti byl touto britskou akademičkou, nositelkou Řádu britského impéria za služby demokracii a globálnímu vládnutí, zaveden termín Nové války.

V zobecněném popisu profesorčiny Nové války zahrnují rozmazávání rozdílů mezi válkami, organizovaným zločinem a masivním porušováním lidských práv. Také je u těchto válek složité dělení na vnitřní a vnější, protože i když jsou lokálního rázu, jsou často chycené v síti nadnárodních konexí, čímž se z nich stávají globální konflikty. Rovněž je složité rozeznat, zda se jedná o akt agrese, tedy útok ze zahraničí, či o akt represe, tedy vnitrostátní útok. Nové války také popisuje jako mix války (organizovaného násilí s politickými cíli), kriminality (organizovaného násilí pro uskutečnění soukromých zájmů) a porušování lidských práv, zaměřováním násilných aktů proti civilistům (Kaldor, 2012).

Zmínky o Nových válkách v literatuře či v médiích nejsou ojedinělé, avšak různí autoři je nazývají různými jmény. Politický ekonom, profesor²² David Keen (1995) například užívá termín privatizované nebo neformální války, jelikož důležitým elementem těchto válek je privatizace násilí. Zároveň však je v realitě novodobých konfliktů těžko dohledatelné, co je privátní a veřejné, co je státní a nestátní, co je formální a neformální. Stejně jako Mary Kaldor (níže) i Keen je názoru, že války se zdají být spíše systémem než soutěží a cílem není nezbytně vyhrát, protože z ekonomických a politických zájmů je příhodné udržet konflikt v chodu. S vyšším zaměřením na africké konflikty (v citované práci konkrétně na Sierra Leone) připisuje prodlužování bojů následující výhody pro ozbrojené aktéry – pomáhá armádním důstojníkům udržet si lukrativní posty v oblastech bohatých na suroviny, dovoluje ozbrojeným skupinám získávat ekonomické zdroje na úkor civilistů, chrání vojenské vůdce a autoritáře před hrozbou demokracie, oddaluje stíhání těch, kteří porušují lidská práva. Válečný systém tak podle něho vytváří mocné zájmy oponovat míru. Mezi charakteristiky privatizovaných či neformálních válek řadí také rostoucí užívání násilí vůči civilistům.

Velice rozšířeným a široce uznávaným termínem jsou hybridní války, koncipované podplukovníkem Frankem Hoffmanem²³. Termín dobře zachycuje rozmazanost mezi výše zmíněnými charakteristikami nových válek, tedy mezi povahou privátní a veřejnou, státní a nestátní a formální a neformální. Hybridními je Hoffman (2007) nazývá proto, že uznává, že v dnešní době je pro dosažení cíle potřeba

---

²² Professor of Complex Emergencies (London School of Economics)

²³ Termín „hybrid warfare“ byl poprvé veřejně použit generálem Mattisem (USMC), koncept byl prezentován ve společné studii Mattise a Hoffmana, obojí roku 2005 (Hoffman, 2007).

současně užívat více typů válčení. Bilaterální rozlišování konfliktů na malé a velké, konvenční a nekonvenční nebo státní a nestátní je podle něho příliš zjednodušené a výhra přípravou na odražení pouze určitého druhu konfliktu není možná, protože dnes se již vždy jedná a v budoucnu se vždy bude jednat o kombinaci válčení. Příští hrozby budou kombinované, hybridní, navrhované speciálně pro zacílení na zranitelnosti Spojených států a spojenců. Hybridní války mohou být vedeny státními i nestátními aktéry s užíváním kombinace válečných strategií, zahrnujících konvenční schopnosti, netradiční taktiky a formace, neregulované šíření násilí a kriminálních aktivit všeho druhu. Tento nový hybridní typ konfliktů považuje za nejnebezpečnější a nejčastější.

Termín složené války (z angl. compound wars) odkazuje na sloučení tradičních i netradičních operací a sil. Podle Thomase M. Hubera (2002) představují složené války současné užívání konvenčních i nekonvenčních sil, tím podle něj dochází ke zefektivňování operací. Hovoří dokonce o společném nasazení hlavních jednotek a guerillových jednotek proti nepříteli. Přestože je tento termín zařazován do debat o měnícím se charakteru konfliktů²⁴, Huber popisuje mnoho historických případů složených válek.

Dva čínští plukovníci, Liang a Wang (1999), ve své publikaci popisují, či spíše navrhují, koncepci nemorální a násilné mutace konfliktů, modifikované kombinované války, která nemá limity. Nazývají ji neomezeným válčením či válkami bez hranic, a to jak s ohledem na formy bojů, tak na hranice a dimenze, za které se válčení může dostat. Nepřipisují válkám žádné morální omezení, ani žádné jiné limity. Budoucí válečníci musí být podle nich schopni ovládat všechny možné zdroje, zahrnující informační, finanční a obchodní boje a použít je k válčení. Válka pak bude vedena za hranicemi bojiště. Jinými slovy popisují obdobnou situaci jako ostatní autoři, a sice že válčení přestává být řízené konvencemi a přesouvá se z bojového pole do míst, kde se více střetává s civilisty.

Emeritní profesor Mark Duffield (1998) používá termín postmoderní války, který bývá spojován s virtuálními válkami či válkami v kyberprostoru. Totožně referuje o prodlužování nestability a o ekonomických zájmech, o napojování warlordů na mezinárodní organizace a světové trhy, o úpadku vlády zákona a tradiční odpovědnosti a zvyšující se poptávce po soukromé ochraně. Všichni autoři popisují víceméně shodné rysy novodobých konfliktů, přibližně stejnou dobu jejich vynoření, jenom je nazývají různými jmény.

Přestože někteří zastávají názor (Colin S. Gray, viz níže), že tento nový druh válek se objevil již v dřívějších dobách a byl pouze zastíněný Studenou válkou, Mary Kaldor (2012) je přesvědčená, že fenomén Nových válek reflektuje zcela novou realitu. Tato realita nového tisíciletí (a poslední dekády minulého) je ovlivněná globalizací a promítá se do válečných konfliktů přítomností mezinárodních reportérů, žoldnéřů, vojenských poradců, dobrovolníků z diaspor a zástupu mezinárodních agentur, od nevládních organizací, jako Lékaři bez hranic, Mezinárodní výbor Červeného kříže či Human Rights Watch, po mezinárodní instituce, v čele se Spojenými národy a jejich mírovými silami.

---

²⁴ Hoffman (2007) v rámci CETO (Center for Emerging Threats and Opportunities)

2.2.2 Pohled na současné válčení skrz vojenský diskurz

Teoretické válečné debaty se stále, i po dvou stoletích, odkazují na historické dílo O válce od pruského generála, válečného стратега a teoretika Carla von Clausewitz. Kniha z třicátých let devatenáctého století představuje hlavní teoretické uchopení válečné filozofie. Hlavními body rozsáhlého díla je vnímání války jako nástroje politiky, polemizování o akurátnosti vojenského zpravodajství, z jehož nedostatečnosti vzniká „mlha války“, fascinující trojice složená z násilí, nenávisti a nepřátelství, povaha válečného génia, rozdělení absolutní války a reálné války a jiné. Clausewitz (1982) se dostává do velice filozofické dimenze, když rozlišuje dva téměř stejné termíny, povahu války a charakter války. Jeho pohledem má válka neměnnou povahu demonstrovanou čtyřmi kontinuitami – politickou dimenzí, lidskou dimenzí, existencí nejistoty a soutěží vůlí. Zároveň každá válka existuje v sociálním, politickém a historickém kontextu, z čehož se utváří její jedinečný charakter (intenzita, cíle, interakce s nepřítelem, aj.).

Rozšířeným konceptem pro zachycení vývoje válek, je rozdělení do čtyř generací. Pro tuto práci je důležitá generace poslední, protože se podle některých stále vztahuje na konflikty současné doby. Čtvrtá generace válek se rozvíjí po druhé světové válce, hlavně v oblastech, kde se ozbrojení aktéři, roztroušení do malých skupin, snaží různými novými technikami ukončit nadvládu koloniálních mocností. Vyznačují se vyššími stupni utajování, terorem, taktikami na zmatení nepřítele a mezi terče patří především nepřátelská morálka, kultura a vůle bojovat. Na rozdíl od válek předchozích třech generací jsou zaměřené na morálku protivníka, ztenčují se, až mizí hranice mezi válkou a mírem a vojenským a civilním sektorem, uskutečňují se přímé útoky na nepřátelskou kulturu, teroristické útoky a vedou se psychologické války (Galatík, Krásný a Zetocha eds., 2008). Typickými aktéry jsou podle nich nestátní nebo transnacionální entity, které nemají vazby na konkrétní teritoria, a legitimní užití síly přestává být vyhrazeno státům. Pojem války čtvrté generace, používaný ve sféře vojenství pro adresování válek vedených od druhé poloviny minulého století pokrývá podobné rysy konfliktů jako termín Nové války.

Galatík, Krásný a Zetocha (eds., 2008) uvádí, že současné konflikty (války čtvrté generace) jsou charakteristické silnou asymetrií (jedna bojující strana je silnější než druhá, většinou jde o technologicky vespělou armádu některé z mocností nebo mezinárodního společenství). V této asymetrii nemá slabší strana zájem o válečný střet s hlavními silami protivníka a používá spíše subversivní strategie²⁵ a metody pro dílčí poškozování, vyznačující se mimo jiné zaměřením na protivníkovu ochotu bojovat, která je v případě státního aktéra ovlivněná náladou veřejnosti. Skupiny bojující subversivními strategiemi využívají psychologických efektů, které jsou vyvolávány jejich činy (např. vytváření nejistoty, buzení strachu). Subversivní aktéři mohou být také infiltrováni do státních složek, zejména policie a armády. Mezi formy subversivního působení patří například guerilly, terorismus a organizované masové násilné nepokoje. Všechny subversivní činnosti proti vládě či okupačním silám se často souhrnně označují pojmem insurgency a strategie proti nim counterinsurgency (Kilcullen, 2004).

Po ukončení třicetileté války se vytváří v evropském prostředí představa, že jediná podoba legální války je mezistátní válka, která je vedená podle určitých pravidel, konvencí. Mnozí charakterizují současné konflikty zvýšeným užíváním nekonvenčních bojových strategií, například Fowler (2019),

---

²⁵ Subverze je chápána jako narušování určitého systému zdola (Galatík, Krásný a Zetocha eds., 2008).

což je úzce spojené se zmíněnou asymetrií konfliktů, nebo dokonce jejím důsledkem. Vzhledem k tomu, že konvenčně zaměřené západní armády mají ohromující výhody v palebné síle, technologiích, taktikách a efektivním tréninku, uchylují se jejich protivníci k zmírnění svých nevýhod prostřednictvím nekonvenčního válčení. Dr. Mike Fowler dokládá, že například americké operace proti somálským warlordům demonstrovaly možnost zmenšení technologických výhod nekonvenčním válčením.

V budoucnosti budou podle Fowlera konvenční metody limitovány pouze na případy, kdy má agresor bojové výhody a pravděpodobnost intervence mocností je nízká. Dodává, že dokud zůstanou USA a NATO nejsilnějšími vojenskými hráči, protivníci se vyvarují tradičnímu konvenčnímu útoku. Nutno zdůraznit, že nekonvenční strategie nejsou vlastní malým povstaleckým skupinám, užívají je i tradiční armády. Zároveň však Fowler míní, že jelikož se západní armády dlouho soustředily na vytváření výhod v boji konvenčními zbraněmi, nejsou nyní příliš připravené čelit nekonvenčním hrozbám.

Arreguín-Toft (2005) rozlišuje konvenční a nekonvenční útočné strategie, přičemž první se vyznačuje útokem na ozbrojené síly protivníka a jeho fyzické kapacity, druhé poškozováním civilistů, skrze masové popravu, bombardování nevojenských cílů a jiné. Stejným způsobem dělí obranné strategie. Za konvenční uznává snahu ozbrojených sil chránit území, jeho populaci a strategické zdroje, a za nekonvenční považuje vyhýbání se přímému střetu, unavení oponenta, narušování jeho morálky a vůle pokračovat v boji.

Obdobně podle Fowlera nekonvenční bojové strategie staví na psychologických efektech boje spíše než na fyzickém ničení, na metodách k vyčerpání a rozvrácení nepřítele a na popírání útoků a operací. Časté jsou snahy o ovlivnění názoru místních proti protivníkovi. K vyčerpání dochází, když válčící strana z donucení použije nepřiměřené množství zdrojů, čímž se sníží pravděpodobnost vítězství k nule nebo dojde k nemožnosti investovat další náklady do pokračování operací. Mezi státní užívání nekonvenčních bojových praktik patří například používání speciálních sil, vytváření zástupných válek pro vyčerpání protivníka, rozvrácení nepřítele podporou povstalců (či přímým vytvořením povstání), subverze²⁶ protistrany prostřednictvím sociálních médií a informační a komunikační válčení (Fowler, 2019).

Profesor mezinárodních vztahů a strategických studií, Colin S. Gray (2005) konstatuje, že charakter válčení je v průběhu času tvarovaný politickými, sociálními a strategickými kontexty, povaha válek²⁷ však nikoliv. Referuje o změně válčení s koncem Studené války a podtrhuje několik rysů, které se změnily. Prvním z nich je fakt, že západ, představovaný Spojenými státy, se v následujících dekáдах pouštěl do konfliktů především se slabými, chudými, a ne příliš vyspělými nepřáteli, jež nazývá třetířadými protivníky. Dalším rysem je technologická transformace vyspělých armád, která však bude mít snižující se výnosnost, protože většina konfliktů je a bude asymetrická (vzhledem k předchozímu tvrzení o aktérech). Poté hraje roli zvyšující se výskyt vnitrostátního rázu sporů a mizící mezistátní boje. Zmíněný jev je podle Graye výsledkem extrémní nerovnováhy sil ve prospěch USA a jejich spojenců a změní se ve chvíli, kdy jiný rival vzroste natolik, aby mohl konkurovat americké hegemonii.

---

²⁶ podvracení, úsilí zpochybnit nebo oslabit stávající moc

²⁷ Neměnnost povahy války vychází z Clausewitzova díla O válce.

2.2.3 Staré a Nové války

Pro nalezení klíčů k vyřešení současných světových konfliktů považuje paní profesorka Mary Kaldor za velice důležité pochopení jejich novosti, porozumění jejich odlišných charakteristik, a tak odlišení od válek minulých. Je názoru, že se nové války odlišují od těch dřívějších především svými cíli, metodami válčení a způsobem, jakým jsou financované. Staré války byly hlavně válkami mezi státy, o politických záležitostech a ideologiích. Dnešní nemají čistě mezistátní charakter a jsou hlavně o identitě, často etnické či náboženské, která se vytváří zastrašováním, přičemž v mnoha konfliktech poté dochází k tranzici k sektářskému typu identit (Kaldor, 2017).

Termínem staré války Kaldor označuje mezistátní války devatenáctého a dvacátého století, hluboce zakořeněné politické spory mezi dvěma stranami, které byly vedené tradičními armádami, organizované vertikálně pod kontrolou státu, a jejichž rozhodujícími činiteli byly bitvy. Při rozlišování mezi starými a novými válkami se odkazuje na Clausewitze, a rozdíl vidí v aplikovatelnosti jeho myšlenek. Nové války jsou podle ní velice jiné, pokládá za lepší popisovat je jako sociální stav, spíše než jako zápas mezi stranami, protože zahrnují množství aktérů, kteří profitují ze samotného bojování, nikoliv z vítězství. Zároveň tvrdí, že současné konflikty bývají spíše vzájemným podnikáním než známou clausewitzovskou soutěží vůlí.

Ve válkách minulých století bojovaly především tradiční armády, organizované pod kontrolou státu, a o výsledcích válek rozhodovaly přímé bitvy. Charles Tilly referuje o starých válkách jako o velice destruktivních, ale zároveň transformativních, protože měly tendence k utváření státu, či přetváření jeho podoby (Tilly, 1992). Současné války mají podle Mary Kaldor právě naopak tendenci stát rozebírat, rozkládat a rozkrádat.

V dřívějším pojetí válek bylo jasné rozlišení mezi veřejným a soukromým, mezi státním a nestátním, mezi vnitřním a vnějším, mezi ekonomickými a politickými zájmy, mezi privátní ekonomickou aktivitou a veřejnou státní aktivitou, mezi civilní a vojenskou sférou, mezi domácími nenásilnými spory a vnějšími násilnými boji, mezi legitimním nositelem zbraní a kriminálním. A především bylo jasně viditelné rozlišení mezi válečným stavem a mírem. V dnešních ozbrojených konfliktech se podle Mary Kaldor veškeré toto dělení mizí, hranice mezi přívrásky se vytrácí (Kaldor, 2012).

Odpovědí Mary Kaldor (2017) kritikům zpochybňujícím „novost“ válek (s ohledem na aktéry, užívání technologií atd.) je, že Nové války jsou nové hlavně v rozdílnosti logiky války. Podle ní již válka není hluboce zakořeněným politickým soubojem Clausewitzova pojetí, ale podobá se spíše sociálnímu stavu. Je sociálním systémem, ve kterém jsou zdroje přidělovány skrze násilí, ve kterém ozbrojené skupiny benefitují z existence války, z nepořádku a z anarchie.

Gray (2005) oponuje M. Kaldor ve vnímání novosti Nových válek. Tvrdí, že není možné, aby tyto války byly post-clausewitzovské a vylučuje názor, že by války vzdálené od mezistátních konfliktů, vzešlé z mezikulturních, nadnárodních, etnických a náboženských sporů, války o identitě, a ne o státě, byly nové. Argumentuje (výše zmíněným) názorem, že války nikdy nemění svoji povahu, pouze svůj charakter a také tím, že obdobné spory byly a budou vždy, ale nejsou dominantním trendem budoucnosti. Dodává, že Clausewitzova teorie bude vždy aplikovatelná na všechny typy ozbrojených konfliktů budoucnosti. Souhlasný názor zastává Hoffman (2007), podle kterého současné války, i když jsou kvůli globalizaci daleko nebezpečnější, zůstávají bezesporu konzistentní s Clausewitzovou

širokosáhlou teorií. Mimo jiné proto, že byla vytvořena s uznáním, že pro každé období je charakteristická vlastní koncepce války.

Paní profesorka Mary Kaldor se ve svých pracích také vymezuje proti užívání termínu občanské války při referování o současných konfliktech. Podle ní byly dřívější občanské války motivované politicky/ideologicky, převážně šlo o levicové guerilly zacílené na změnu režimu, často na socialistický či demokratický. V současných válkách jsou zapojené státní a nestátní skupiny, které jsou jak lokální, tak globální, a mají za cíl získat přístup ke státním zdrojům. Obvykle bojují ve jménu etnické či náboženské identity, kterou konstruují skrze násilí, skrze šíření strachu a nenávisti.

Bojující strany dnešních konfliktů profitují ekonomicky. Vedle nefunkční legální ekonomiky existuje mnoho alternativních zdrojů příjmů, obvykle se všechny váží k násilí. Pro ozbrojené skupiny platí, že více násilí vede k větším ziskům, skrze rabování, drancování, braní rukojmí, vybírání poplatků od místních i humanitárních pracovníků, pašování drog a jiných komodit, včetně lidí, ilegální těžbu a prodej nerostných surovin, a jiné. Dalším rozdílem je, že přímé bitvy mezi protivníky jsou vzácné a nejvíce násilí je zaměřeno na civilisty. Ustanovení kontroly nad určitým teritoriem je dosahováno spíše politickými než vojenskými způsoby, například zabitím, či vyhoštěním oponentů, obvykle příslušníků jiné identity. Současné konflikty na rozdíl od dřívějších, které směřovaly k extrému, inklinují k vytrvalosti a masivnímu šíření negativních externalit. Efekty jsou šířené po světě uprchlickými vlnami, rozséváním etnických a náboženských ideologií a organizovaným zločinem – zejména nadnárodními pašeráckými sítěmi a praním peněz (Kaldor, 2020).

Jako čisté příklady Nových válek Kaldor (2020) uvádí dění v Sýrii, Afghánistánu a Iráku. Sýrii uvádí hlavně pro velké množství ozbrojených skupin a milic, pro jejich vazby na sítě z různých oblastí a ze zahraničí, pro jejich zahraniční státní a soukromé donory i pro jejich samofinancující aktivity. Také pro velký odliv uprchlíků, pro vykonstruovanou polarizaci identit a pro bombování civilistů.

Podle Hoffmana (2007) Kaldor své kategorizaci připisuje, na rozdíl od ostatních autorů studií daného fenoménu, domněle unikátní charakteristiky, především rozsáhlé toky uprchlíků, sexuální násilí a nadnárodní kriminální aspekty, které mají popírat dnešní konflikty. Mnoho autorů ale zastává názor, že tato negativa byla a jsou přítomná ve všech válečných konfliktech, především sexuální násilí a toky uprchlíků.

Mary Kaldor se nevěnuje pouze analýze a hledání rozdílů, ve velké míře v rámci institucí, ve kterých působí, pomáhá i s hledáním řešení a nových přístupů k potlačení násilných konfliktů a záchraně lidských životů. Za své přínosy na poli demokratizace, bezpečnosti a lidských práv je velice oceňována. Zastává názor, že klasické snahy o ukončení novodobých konfliktů selhávají právě z důvodu, že se k nim přistupuje jako k tradičním válkám, zastaralým způsobem, který je dnes potřeba nahradit pochopením rámce, charakteru a logiky současných konfliktů. Vojenské intervence, humanitární asistence i diplomatické „top down“ vyjednávání, to vše je podle ní omezené a nedokáže čelit novým výzvám. Proto je třeba zaměřit se na pochopení hlubokých příčin a zlepšení symptomů. Odpovědí na otázku ohledně navrhovaných konceptů řešení jsou podle ní termíny jako lidská bezpečnost a kosmopolitní přístup (Kaldor, 2012).

K dosažení kosmopolitního přístupu je podle paní profesorky potřeba implementovat politiky založené na zachycení srdcí a myslí (na rozdíl od šíření strachu a nenávisti), na inkluzi, na respektování mezinárodních principů a právních norem a na propojení mezinárodní komunity s lokálními populacemi. Diplomatický „top down“ přístup mezinárodní komunity má podle jejího

názoru následující nevýhody. Zaprvé jednání zahrnují i válečné zločince, čímž jim v očích veřejnosti udělují legitimitu. Zadruhé řešením partikularistické povahy politických cílů bývá rozdělení moci mezi identity, jenže sdílení moci není základem stability, protože je postavené na nefunkčních kompromisech a nekompatibilních formách exkluzivismu. Třetí nevýhodou je, že dohody bývají založené na předpokladech, že bojující strany mají moc k implementaci bodů těchto dohod. Jejich moc je však v období příměří omezená, protože pramení právě z vedení bojů, z prostředků získávaných během nepokojů. Navíc i metody politického nátlaku mezinárodního společenství mohou být kontraproduktivní, protože hrozby vzdušných náletů nebo ekonomických sankcí mnohdy znamenají identifikaci lídrů s populací (místo jejich izolování) a znepřátelení populace (Kaldor, 2012). Mohou popudit místní obyvatele proti mezinárodnímu společenství a stmelit je s válečnými lídry, hlavně pokud tyto lídři využijí rétoriku cizích útoků ke své obhajobě a ospravedlňování se.

Za jeden z pilířů kosmopolitního přístupu považuje paní profesorka takzvané ostrovy zdvořilosti²⁸, místa, kde se sdružují místní zastánci kosmopolitanismu, lidé, kteří odmítají akceptovat politiku válčení a konfliktní společenský stav. Zpravidla se jedná o místní občanská sdružení a lídry, kteří na lokální úrovni vyjednávají o míru a zajistí tak malé mírové zóny například v hotelech či vzdělávacích centrech, někdy i v celých vesnicích či menších regionech. Tím, že jsou schopni mobilizovat podporu veřejnosti, jsou také schopni oslabit moc válčících stran, proto jsou považováni za potenciální řešení. Ostrovy zdvořilosti mohou mít kapacitu rozšiřovat se na úkor válečných zón. Navíc představují studnu vědomostí o místních poměrech, ze které mohou čerpat kosmopolitní strategie. Hlavním principem kosmopolitního přístupu je společné zapojení mezinárodních organizací a lokálních komunit za účelem obnovení řádu a legitimních institucí (Kaldor, 2012).

Lidská bezpečnost se vztahuje k bezpečí jedinců a komunity, ve které žijí, čímž se odlišuje od pojmu národní bezpečnost. Zahrnuje fyzické bezpečí, tedy ochranu před násilím a zločiny, a materiální bezpečí, tedy únik od chudoby a deprivací. Popisuje se taktéž pojmy „svoboda od strachu“ a „svoboda od nedostatku“. Koncept lidské bezpečnosti byl odstartován v roce 1994 v souvislosti s UNDP Human Development Report a byl přijat na summitu OSN v roce 2005. Koncept bývá dělen na dvě verze, na širokou verzi, která se zabývá spojitostmi mezi odzbrojováním a rozvojem a soustředí se tak hlavně na „svobodu od nedostatku“, a na úzkou verzi, která svým zaměřením na „svobodu od strachu“ adresuje lidská práva a ochranu jedinců před genocidou, etnickými čistkami a masivním porušováním lidských práv (MacFarlane a Khong, 2006).

Implementování konceptu lidské bezpečnosti má podle Kaldor probíhat následujícím způsobem. Především má být postavené na již existujících mezinárodních operacích a jednotky zodpovědné za lidskou bezpečnost mají být genderově a také vojensko-civilně vyvážené. Na rozdíl od existujícího typu operací však nemá řešit zakořeněné politické spory a soutěže, ale sociální podmínky, které tvoří příčiny Nových válek. Základem navrhovaného přístupu je zacílení na znovuzískání respektu politických autorit, na zahrnutí občanské společnosti do politické debaty, na legitimizaci politických autorit (například zavedením daňového systému, který zajistí příjmy vládám a odkloní je tam od predátorských aktivit), na vytvoření ekonomické stability (a tak minimalizaci pobídek k válčení), na ustavení spravedlivého soudního systému (adresováním beztrestnosti) a na udržování míru prostřednictvím monitorování násilí na civilistech místo monitorování příměří. Vyjmenované body spojují politické, legální, materiální a fyzické aspekty společnosti, a proto jsou dle autorky teorie

---

²⁸ z anglického *islands of civility* (Kaldor, 2012)

klíčové k adresování Nových válek (Kaldor, 2020). Mary Kaldor dokonce tento přístup považuje za jedinou praktickou strategii boje proti Novým válkám.

2.2.4 Charakteristiky Nových válek

Současné ozbrojené konflikty záměrně porušují válečná pravidla a normy. Lze je popsat termínem vzájemné podnikání, z kterého vyplývá, že k tomu, aby byl válečný podnik udržen v chodu, se obě strany vzájemně potřebují. A vzhledem k tomu, že na válečném podniku obě strany vydělávají, konflikt se prodlužuje k bezvýslednosti. Politické cíle Nových válek jsou o nároku na moc na základě identit, mezi které patří národnost, etnikum, kmen a náboženství. Tyto identity bývají vytvářeny skrze násilí (Kaldor, 2012).

Politika identity²⁹ je podle Kaldor (2012) hlavním zdrojem současných svárů. Paní profesorka politikou identity označuje hnutí, která se mobilizují kolem etnické, rasové nebo náboženské identity. Nástrojem je značkování na základě identit, přičemž politické debaty se poté točí kolem strachu z možného ohrožení a útoku ze strany nositelů odlišných značek. Veškerá kulturní sounáležitost a homogenita je ničena. V mírném případě je politika identit postavená na psychologické diskriminaci druhých, v případě horším vede k vyhoštění odlišně označené části populace nebo k aktům genocidy. V souvislosti s identitární politikou se vytváří otázka práva na přístup ke státu a státním ziskům. Takové právo je podle stoupenců této politiky založené na identitách, kdy určitá identita se domnívá, že má omezený přístup ke státu a určitá identita se domnívá, že je tou hlavní, která má mít přístup ke státu, státním ziskům a zdrojům (Kaldor, 2017). Partikularistické tendence v mnoha nestabilních zemích vyvolávají pocit, že vyhrát volby či mobilizovat politickou podporu je možné pouze prostřednictvím politiky strachu. Společnost bývá rozdělována na dvě (i více) opoziční, ideologicky nepřátelské strany, které na sebe vzájemně pohlíží s nenávistí a podezíráním.

Charakteristickými znaky současných válek jsou zejména méně časté bitvy mezi ozbrojenými frakcemi, četné násilí proti civilistům, nucené vysídlení, etnické čistky, ničení kulturních symbolů a systematické sexuální násilí. K získávání teritoriální kontroly dochází spíše politickými než vojenskými akty, zastrašováním, zabíjením či vyhnáním příslušníků jiné identity (často náboženské nebo etnické).

Kaldor (2017) míní, že v současnosti počátek konfliktu často vzniká tak, že občanská společnost je nespokojená a pokojně demonstruje, nechce užívat sílu. Určití jedinci, podnikatelé, leadeři v tom uvidí finanční příležitost a začnou na základě demonstrantů vytvářet ozbrojené skupiny. Dochází tak ke změně v hlavních aktérech. Kaldor věří, že daný koncept vznikl kolem roku 1989, kdy se občanská společnost stala předmětem diskurzů. Revolucionáři, najímaní různými podnikateli, někdy i zahraničními donory, jsou chudí nezaměstnaní muži, kteří jsou placeni za bojování. Válčíci skupiny tak přestávají být vedené ideologií, ale motivují je finance a lidé stojící za ozbrojenými skupinami už nejsou idealisté, politicky angažovaní, ale často lidé z vládnoucího režimu, ze státního zřízení, kteří hledají způsob, jak zbohatnout.

Dalším znakem je změna v taktikách. Nové ozbrojené skupiny se již nesnaží o kontrolu společnosti představením nových modelů společnosti, nýbrž skrz šíření strachu a nenávisti na základě identit. Šíří

---

²⁹ taktéž identitární politika, z anglického identity politics

strach mezi ty, kteří s nimi nesouhlasí, vytváří nenávisť vůči těm, kteří se hlásí k odlišné identitě. Zarývají koncept my a oni. Idea bojů s „těmi ostatními“ legitimizuje násilí. K válčení mezi protivníky dochází zřídka a nejvíce násilí je páčáno na civilistech. Kontrola nad teritorií je zřizována prostřednictvím zastrašování civilistů a vysídlování obyvatel. Mezi hlavní užívané technologie patří informační a komunikační technologie a kybernetický prostor. Klíčovou zbraní jsou improvizovaná výbušná zařízení (IEDs³⁰), která lze sestavit z domácích ingrediencí (Kaldor, 2017).

Pro podložení argumentu, že bitvy mezi hlavními oponenty se stávají raritou a nejvíce násilí je mířené na civilisty, provedla paní profesorka v rámci univerzitního projektu, který vedla, kvantitativní analýzu obětí vybraných konfliktů. Výsledkem bylo, že poměr civilních obětí k vojenským oběťm se dramaticky zvýšil, stejně jako se zvýšilo procento nuceně vystěhované populace. Interpretace dat však musí být opatrná kvůli několika hlavním skutečnostem. Prvně počty civilních obětí bývají nepřesné a podhodnocené, na rozdíl od počtů padlých vojáků. V současné době je sčítání padlých ještě více ztíženo kvůli složitému přiřazování obětí k milicím, paravojenským jednotkám, jiným kriminálním skupinám či k opravdu nebojícím civilistům. Dále je obtížné určit, zda byli civilisté zabití vedlejším efektem válčení, záměrným útokem, nebo nepřímým důsledkem války – strádáním a/nebo nemocí. S poměřováním počtů nuceně vysídlených osob se také pojí zásadní problém, a sice existence mnohonásobně lepších statistik než dříve (Kaldor, 2012).

Financování je podle Kaldor (2017) také rysem, který odlišuje Nové války. Vznikl nový druh ekonomiky, ve které ozbrojené skupiny vydělávají peníze skrze násilí, a proto nemají žádný zájem o permanentní vyřešení konfliktu. Bojovníci mají mnoho různých sponzorů, lokálních i zahraničních, a vytváří se trh, na kterém ozbrojené skupiny soutěží o fundování. Vyjma donorů existují také jiné mechanismy – rabování, drancování, vydírání, pašování, krádeže surovin, danění humanitární pomoci a v neposlední řadě praní peněz skrze trhy s nemovitostmi. Vzkvět nemovitostních trhů³¹ dokládá, že z existence konfliktů profituje i mnoho vzdálených a nepřímých hráčů. Na tomto místě je důležité neopomenout zájmy výrobců zbraní a armádního vybavení a obchodníků se zbraněmi.

V těchto ozbrojených konfliktech dochází k destrukci států, k rozebírání státní moci, k podkopávání a oslabování moci zákona a vytváření bohaté, ale úzké vrstvy etnických či náboženských válečníků. Bojující skupiny nemají zájem o dosažení dohody, protože se nechtějí vzdát ekonomických a politických výhod válčení. Nové války nelze ukončit výhrou, porážkou nepřítel, ani kompromisem. Jde o vzájemné podnikání, prostřednictvím kterého aktéři získávají politicky i ekonomicky více ze samotného bojování než z výhry či prohry. Profitují, protože jsou za vedení bojů placeni různými mecenáši, a zároveň jim tyto boje otevírají příležitosti k dalším aktivitám vedoucím k ziskům. Podle Mary Kaldor je podpora lokálních skupin občanské společnosti novou alternativou k vyřešení konfliktů, protože tyto skupiny se v daných konfliktních zónách snaží stanovit legitimní formy autorit (Kaldor, 2020).

Nové války se objevují v kontextu eroze autonomie států, někdy i rozpadu/rozkladu států. Zejména se objevují v kontextu eroze monopolu na násilí – monopolu na legitimní organizované násilí. Tento monopol je ohrožovaný svrchu i zespod a jeho ztráta může vést k ohrožení existence suverénního státu. Svrchu je ohrožen transnacionalizací vojenských sil, ke které dochází v důsledku vojenských paktů a vojenských institucí, mezinárodních norem a dohod. Zespod je ohrožovaný privatizací,

³⁰ z anglického improvised explosive devices

³¹ Mary Kaldor ve své přednášce r. 2017 pro IWM Vienna referuje konkrétně o londýnském trhu s nemovitostmi.

vznikem a rozmachem soukromých vojenských společností a soukromých bezpečnostních agentur, ozbrojenými zločineckými skupinami a paramilitantními skupinami (Kaldor, 2012). Navíc příslušníky těchto jednotek, skupin či společností je mnohdy těžké rozeznat a jejich činy tak často bývají nesprávně přisuzované jiným, což vede k nárůstu nepřehledné mlhy války³².

Dějištěm Nových válek jsou území států, které se zmítají v ekonomické nestabilitě, nízkých ziscích, ve ztrátě legitimacy, narůstajícím nepořádku, chaosu a nepokojích a ve vojenské fragmentaci. Jsou typické multiplicitou typů ozbrojených jednotek, které se dají rozdělit do pěti skupin – na tradiční ozbrojené síly, paravojenské jednotky, sebeobránné jednotky, zahraniční žoldnéře³³ a tradiční zahraniční vojenské jednotky, obvykle pod mezinárodní záštitou. Podle paní profesorky tyto skupiny, vyjma poslední kategorie, zřídka užívají těžké zbraně, a to z důvodu cenové dostupnosti, logistiky, neadekvátní infrastruktury a dovedností (Kaldor, 2012). Daný názor však začíná být v posledních letech diskutabilní.

Množství tradičních ozbrojených složek rozmístěných v konfliktních oblastech se snižuje. Armády křehkých států jsou stejně křehké jako jejich vlády. V mnoha případech nemají vojáci slabých států stálé platy a příjmy si získávají nelegálními aktivitami všeho druhu. Škrty ve výdajích na armádu (pokud má vláda ještě co škrtat) vedou k nedostatečnému vybavení, od zbraní a munice, přes oblečení, po paliva, a k nedostatečnému výcviku. Prestiž armády se snižuje a s ní i legitimita vojáků v očích veřejnosti. Zhoršuje se možnost rozeznat státní složky od paravojenských jednotek.

Nejčastější bojové jednotky Nových válek jsou podle Kaldor (2012) paravojenské jednotky, tedy autonomní ozbrojené skupiny vedené individuálními lídry. Často bývají spojené s extremistickými stranami nebo politickými frakcemi. Někdy bývají vytvořené vládnoucími stranami za účelem distancování se od páchaných brutálních činů. Zřídka kdy nosí paravojenské jednotky uniformy, čímž jsou špatně odlišitelné od osob, které se konfliktů neúčastní. V Africe jsou ve velkém členy těchto skupin tzv. dětští vojáci.

Další skupinou jsou sebeobránné jednotky (někdy sami sebe označují za domobranu), které se snaží ochraňovat svá města, vesnice, domovy a lokální obyvatele. Jejich existence je prchavá, protože málokdy mají dostatek financí. Občas se nakonec podvolí spolupráci s ozbrojenými kriminálními skupinami. Zahraniční žoldnéře představují v dnešní době soukromí vojenští kontraktoři, kteří jsou důležitými aktéry současných konfliktů, a proto jim bude věnována následující kapitola. Poslední skupina je tvořena zahraničními vojáky, operujícími pod záštitou mezinárodních organizací, především OSN a NATO.

Přes veškerou kritiku související s otázkou „novosti“ současných konfliktů shledává Kaldor (2012) některé jejich elementy za nepochybně nové. Jsou jimi ty, které jsou spojené s globalizací a vzestupem technologií. Prvním z nich je fakt, že nárůst destruktivní síly moderních zbraní a jejich přesnost způsobily, že symetrické války, vedené stejně silnými oponenty, je těžké vyhrát a je proto nutné inovovat a přizpůsobit taktiky. Akorát, že, nejen podle autorů uvedených výše, dnešní konflikty jsou spíše asymetrické a symetrické války nejsou podnikány. Za druhé je novinkou velikost dopadů komunikačních technologií a dopravních spojů. Přestože většina aktuálních konfliktů je lokálního

---

³² Mlha války (z anglického fog of war) je termín vytvořený Carlem von Clausewitz pro označení nedostatečného povědomí o situaci, ve vztahu k nepřesnému vojenskému zpravodajství.

³³ Tento termín nebude dále v práci používán vzhledem k respektování rozdílů mezi žoldnéři a soukromými vojenskými a bezpečnostními společnostmi.

formátu, globální konexe je povyšují na vyšší úroveň. Silným činitelem v této otázce je jednoduchost šíření strachu a paniky skrze média a sociální sítě i rychlost šíření aktivit a idejí prostřednictvím mezinárodních kriminálních sítí, diaspor, a i prostřednictvím levného a dostupného cestování. Třetím zcela novým elementem je transformace států, hlavně změna jejich role v otázce organizovaného násilí, příměji řečeno v otázce eroze státního monopolu na legitimní násilí.

V dalším odkaze kritikům paní profesorka přiznává, že teze o Nových válkách je nejasná, a termín je smíšený a málo vymezený. Argumentuje, že mlhavost a složitá identifikace patří mezi vlastnosti současných konfliktů, a tak mezi samozřejmě slabé stránky všech pokusů o jejich uchopení a teoretické zakotvení. Pro potvrzení svých slov udává příklad jednoho z autorů tímto směrem mířené kritiky, Svena Chojnacki. Ten nabízí dle svého názoru lepší analýzu konfliktů, ve které je dělí na sub-státní, vnitrostátní, vnější a mezistátní, čímž však dle Kaldor naprosto opomíná hlavní rys Nových válek, a to propojenost všech těchto přívlasků (Kaldor, 2012).

2.2.5 Privatizace vojenského a bezpečnostního sektoru

Následující kapitola, v návaznosti na uznání privatizace bezpečnosti jedním z klíčových charakteristik Nových válek, studuje příčiny vzniku soukromých vojenských společností, jejich pozitiva a negativa a jejich vliv na poli mezinárodní bezpečnosti a politiky. Ačkoliv existence takových společností se dostává postupně do povědomí veřejnosti, zvláště jméno Blackwater, který je bývalým názvem společnosti Academi, rozsáhlost pole jejich působení zatím zůstává před velkým podílem populace skryta. Dnes se však přítomnost těchto firem rozšířila do daleko delšího seznamu zaměstnavatelů, zemí a pracovních výkonů, než je vykonávání služby v klasických válečných zónách Iráku a Afghánistánu.

Vytvoření globálního trhu s poskytováním vojenských a bezpečnostních služeb je fenoménem nového tisíciletí. Tyto služby jsou poskytované soukromými vojenskými korporacemi/firmami/agenturami, nejčastěji nazývanými soukromé vojenské bezpečnostní společnosti, PMSCs³⁴ (z anglického Private Military Security Companies). Vznik tohoto sektoru je spojován s koncem Studené války³⁵, neoliberalizačními politikami v Evropě a USA a s rozsáhlými privatizačními plány, které se v 90. letech týkaly také oblasti vojenství, kde vedly k velkým změnám v organizační struktuře vojsk. Vlády začaly pokrývat některé z bojově méně podstatných služeb (např. technologické, logistické a stravovací zabezpečení) z vnějších, soukromých zdrojů a zároveň snižovat výdaje na obranu (Kulíšek, 2011). Na světovém trhu tak docházelo k akumulaci propuštěných vojáků a obrovského množství zbraní všeho druhu, o kterém se hovoří jako o pozůstatku Studené války.

Nárůst angažovanosti vojenských kontraktorských firem ve světových konfliktech je pozorován jako velmi nebezpečný trend primárně z důvodu absence svazujícího dokumentu, který by jejich aktivity právně reguloval. Fakt, že nejsou právně definovány a jejich činnosti jsou ohraničené pouze

---

³⁴ V práci bude používán termín PMSCs, převzatý od Kulíška (2011), protože svým názvem přesněji referuje k oběma, i vojenským i bezpečnostním kontraktorům, přestože někteří autoři je zobecňují (např. Salzman, 2008) a používají termín PMCs.

³⁵ V 60. letech se objevil předvoj soukromých vojenských firem, poskytovaly však především konzultační služby; první organizací bojového typu byla Executive Outcomes, založená r. 1989 v JARu (Manoilo a Zaytsev, 2020).

smlouvami s klienty, jim ponechává volné pole působení, i co se týče porušování mezinárodní legislativy.

Dokument z Montreaux, z roku 2008, je multilaterální dohoda, která stanovuje povinnosti a závazky soukromých vojenských společností při jejich působení v zónách válečného konfliktu. Dokument je výsledkem společné iniciativy švýcarské vlády a Mezinárodního výboru Červeného kříže (The Montreaux Document, 2008). Je však ratifikovaný pouze 17 zeměmi a obsahuje pouze doporučení, proto je spíše pokusem o právní ukotvení a kontrolu soukromého vojenského odvětví než mezinárodní úmluvou, jejíž dodržování lze vymáhat. Proto působení privátních provozovatelů vojenských a bezpečnostních služeb zůstává na poli mezinárodního práva neregulované. Pouze několik států přijalo specifická opatření pro usměrňování jejich činností na národní úrovni (Schreier a Caparini, 2005).

Podle jedné z nejaktuálnějších studií tématu soukromého vojenského sektoru stále přetrvává absence dokumentů potřebných k regulaci aktivit poskytovatelů bezpečnostních služeb, i když existují mezinárodní právní dokumenty, které by se mohly stát prototypy legislativního rámce pro PMSCs. Společnosti, které vykonávají obranné aktivity za určitý stát, by měly být pod neustálou kontrolou daného státu. Ke kontrole však mnohdy nedochází a jejich činnosti zůstávají neregulované. Zaměstnanci těchto firem tak obvykle nejsou stíháni za akty hraničící se zločinem, ani za kriminální aktivity (Manoilo a Zaytsev, 2020). Následující počin sice nezavádí změny v systému mezinárodního práva a má pouze doporučující povahu, ale je zatím nejlepším výsledkem snah o uzákonění daného problému. V roce 2013 byla založena asociace ICoCA (The International Code of Conduct Association), která má za cíl zajistit, aby poskytovatelé soukromých bezpečnostních služeb respektovali lidská práva a humanitární právo. ICoCA spojuje vlády, soukromé bezpečnostní společnosti a organizace občanské společnosti. Členské bezpečnostní společnosti jsou certifikované ICoC³⁶ standardy, a tedy zavázané k dodržování lidských práv a plnění humanitární odpovědnosti vůči všem osobám ovlivněným jejich obchodními aktivitami, včetně personálu, klientů, dodavatelů, akcionářů a populace oblasti, v níž služby poskytují. Z nejznámějších PMSCs patří mezi certifikované členy společnost Academi (ICoCA, 2021).

Výše zmíněný Dokument z Montreaux ustanovuje PMSCs jako soukromé podnikatelské subjekty poskytující zákazníkům vojenské a bezpečnostní služby. Tyto služby zahrnují ozbrojené střežení a ochranu osob a objektů, tedy ochranu dopravních konvojů, budov a jiných životně důležitých zařízení, obsluhu a údržbu zbraňových systémů, střežení vězňů a ochranu věznic, vojenské a bezpečnostní poradenství nebo výcvik místních vojenských sil a příslušníků bezpečnostních složek (The Montreaux Document, 2008).

Soukromí vojenští zaměstnanci poskytují širokosáhlé vojenské a bezpečnostní služby různým činitelům včetně vlád, mezinárodních a humanitárních organizací, soukromým společnostem a jiným nevládním činitelům a aktérům. S vládami mnoha zemí mimo jiné uzavírají kontrakty na provádění výcviku jejich ozbrojených sil. Také jsou najímáni organizacemi pro ochranu přírody, pro které vedou boj s pytláky. Klienti PMSCs jsou však také povstalecké skupiny a drogové kartely, proto jejich operační činnost může vést také ke zhoršování podmínek, k vytváření nepokojů či překážek k dosažení a udržení stability. Provozovatelé vojenských služeb mohou být také najímáni nedemokratickými až autoritářskými režimy a pro poskytování činnosti zaměřené proti úsilí národů

---

³⁶ International Code of Conduct for Private Security Service Providers

na sebeurčení. Jelikož přispívají k šíření zbraní a jiného vojenského arzenálu a k rozmístování vojáků po celém světě, mnohdy se stávají destabilizujícím činitelem v regionu (Kulíšek, 2011).

Privatizace bezpečnosti s sebou nese jak klady, tak záporů. Z některých záporů se však vytvářejí i značná rizika. Jedním z nich může být ohrožování neutrality humanitárních organizací, přičemž jejich obalování se ozbrojenými silami může vést k růstu napětí. Najímání si soukromých vojenských společností humanitárními organizacemi pro vlastní ochranu, pro ochranu svých zařízení a pro ochranu humanitárních pracovníků, může také vést k přesunutí hrozeb k nechráněnému místnímu obyvatelstvu (Kulíšek, 2011). Uvedený jev je některými autory popisován jako „bunkerizace pomoci³⁷“ a referuje k opevnování budov humanitárních organizací a vytváření tak velice střežených základů. Také probíhá mnoho bezpečnostních školení pro humanitární pracovníky, zahrnujících nácvik obranných strategií při únosu z vozidla a zadržení za rukojmí. K tomuto dochází, protože práce humanitárních pracovníků se zároveň stává stále nebezpečnější a zároveň je stále více vnímaná jako nebezpečná. Takto militarizovaná sídla humanitárních organizací či misí mnohdy zastrašují místní obyvatele a vytváří dojem potřeby obranného způsobu života (Duffield, 2012). Není sporu o tom, že pro efektivní poskytování pomoci druhým je potřeba nejdříve zajistit bezpečnost poskytovatelů pomoci. Zároveň ale viditelné projevy rozdílů, ve smyslu opevněných základů versus sotva zamykatelných příbytků, může snižovat otevřenost a důvěru místních obyvatel.

Salzman (2008) rozlišuje 3 hlavní způsoby, kterými používání soukromých kontraktorských sil ohrožuje existenci demokratických států. Jsou jimi – podkopávání státního monopolu na používání síly, zvyšování moci exekutivy vést válku bez demokratické odpovědnosti a upřednostňování soukromých zájmů nad veřejným blahem. Zarate (1998) zastává názor, že soukromí kontraktoři představují nebezpečí pouze v případě, že se vymknou státní kontrole. Kontraktorské firmy však nepracují pouze pro státy, a v případech, kdy jsou najímány jinými klienty, operují mimo státní systém a jako takové rozbíjejí státní monopol na užívání síly stejným způsobem, jako jiní nestátní aktéři užívající násilí (Salzman, 2008).

Zajišťování bezpečnosti státního území a občanů bylo v posledních stoletích nezbytným úkolem vlády. Stát v moderním světě donedávna držel monopol na legitimní užívání ozbrojené síly a obranné úlohy plnily státní ozbrojené složky, tedy armáda zodpovídající se vládě, policie, taktéž s pravomocemi danými státem, a další. Galatík, Krásný a Zetocha, (eds., 2008) zařazují monopolizaci násilí státem do doby po uzavření vestfálského míru roku 1648, kdy se těžiště moci a zdroj práva přesunul na stranu států.

PMSCs mohou stejně jako všechny jiné podniky prodávat své služby různým klientům, výsledkem je vytváření trhu s násilím. Tato prodejní alternativa láká zločinecké frakce a jiné skupiny stavící se proti legitimním vládám. I přestože někteří kontraktoři ctí určité zásady a snaží se o udržení reputace pečlivým výběrem svých klientů, vždy představují hrozbu tím, že svými službami narušují roli státu jako primárního poskytovatele zabezpečení (Singer, 2008).

Dle Kulíška (2011) je používání PMSCs k zajišťování a poskytování vojenských a bezpečnostních služeb velice problematické. Uvádí, že: „*najímání soukromých vojenských zaměstnanců k účasti na bojové činnosti nebo válečných operacích a zajišťování bezpečnosti je výraznou výzvou monopolu státu na použití vojenské síly. Tato výzva narůstá úměrně tomu, jak se rozdíl mezi veřejnými a soukromými*

---

³⁷ přesný anglický termín je „bunkering of the aid industry“ (Duffield, 2012)

vojenskými činiteli stírají v případech, kdy soukromí vojenští zaměstnanci jsou vyzbrojeni stejně, ne-li lépe, než příslušníci pravidelných národních ozbrojených sil.“

Představováním dobře organizované a trénované ozbrojené síly se PMSCs stávají přímými soupeři státní vojenské sféry, a tak přímou vojenskou hrozbou pro suverenitu států. Pokud je státní monopol na užití síly považován za jednu ze základních rysů moderního státu, pak je privatizace dané státní funkce základním problémem (Salzman, 2008).

Rovněž je v ohrožení demokratická podstata států. Najímání si poskytovatelů vojenských a bezpečnostních složek umožňuje vládám vést válku, a přitom se vyhnout demokratické odpovědnosti. Princip demokratického užívání monopolu síly je postaven na limitaci zákonem a na odpovědnosti vůči občanům. Navíc kontrakty má obecně na starosti moc výkonná, a tak dochází k obcházení parlamentních nebo kongresových kontrol kroků na poli zahraniční politiky (Salzman, 2008).

Privatizací vojenských sil dochází ke snižování transparentnosti a vyhýbání se demokratickému dialogu o nezbytnosti užití vojenských sil a dopadů, a tedy k redukci veřejné debaty o nutnosti angažování se státu v daném konfliktu. Nedostatečná transparentnost se vztahuje nejenom na množství obětí a zraněných, ale i na množství a velikost rozmístěných sil a vůbec na celkový rozměr vládou sponzorovaných zájmů a snah (Minow, 2005). Salzman ve své studii připomíná tezi Imannuela Kanta, že šance na mír se zvyšují, pokud je rozhodování o zapojení se do války v rukou lidu, protože lid je tím, kdo nese břemeno válečného utrpení.

Použití privátní vojenských kontraktorů umožňuje státu oficiálně se do daného konfliktu nezapojit a tím pádem vyhnout se kritice národního i mezinárodního publika. Tím, že se vláda státu nepřihlásí k zásahům do světových konfliktů, vyhne se odsouzení občanů, zahraničních vlád a mezinárodních organizací, předejde možnému uvalení embarga a jiných sankcí.

Posledním z výše jmenovaných hrozeb je fakt, že PMSCs zůstávají primárně komerčními subjekty s jediným zájmem dosáhnout maximálního profitu za nejmenších nákladů. Nejsou, jako státní složky, zodpovědné vládě, která je zase zodpovědná svému lidu. Zde proti sobě stojí otázka veřejného prospěchu a soukromého zájmu. Ať už jsou PMSCs malými firmami, či velkými korporacemi, vždy je jejich cílem maximalizace výnosu. Jejich zapojení se do ozbrojeného konfliktu tudíž není o záchraně lidských životů, o ochraně lidských práv ani o obhajobě morální zásad, ale o dosažení zisku. Nelze tedy ani hovořit o službě vlasti a občanům. Navíc, jelikož existence a přetrvávání konfliktu znamená pro PMSCs stálý profit, není jejich motivací rychlé ukončení konfliktu. Míra podílení se na vyřešení konfliktu bude tedy záviset na odhodlání udržet si reputaci splněním závazků vyplývajících z kontraktů (Salzman, 2008). To, co ovšem stojí mimo kontrakty a mimo zrak kontraktorů i veřejnosti, a vytváří poptávku po nabízených službách, je možnost rozdmýchávání konfliktů.

Některé, zchudlé vlády, primárně tedy vlády rozvojových zemí, platí PMSCs jejich služby nerostnými surovinami, čímž odepírají lidu kontrolu nad národním přírodním bohatstvím. Placením koncesemi na těžbu surovin a nerostů dochází k prosazování soukromých zájmů v klíčových konfliktních oblastech, s hojným výskytem přírodních zdrojů. Propojenost soukromých vojenských společností a národních korporací je zřejmá, tudíž na účast v ozbrojených konfliktech může být nahlíženo jako na záminku pro získání surovin, a tedy opět zvýšení kapitálu (Kulíšek, 2011).

Jak uvádí Salzman (2008), z chaosu konfliktních situací se často vytváří přední podnikatelské příležitosti (s ohledem na historické příklady ropy a diamantů) a soukromá touha po zisku může jednoduše zastínit veřejné blaho, mír a bezpečnost. Ve světě míru a stability by navíc nebyla poptávka po službách soukromých vojenských společností, a dokonce ani po jejich existenci. Toto tvrzení úzce souvisí s hypotézou Nových válek, že benefity války jsou pro většinu stakeholderů, vyjma občanské společnosti, vyšší než benefity míru.

3. Aplikace teorií na bezpečnostní situaci v Mexiku

3.1 Geopolitické a nadnárodní ekonomické zájmy

3.1.1 Politiky USA

Stále přetrvávající problémy v Mexiku jsou samozřejmě do jisté míry dané korupcí, vnitřní politikou, výskytem zločinců a zločineckých skupin, sociálními a ekonomickými podmínkami v zemi, současně je ale tamní situace ovlivňována vnějšími vlivy. Jedním z vnějších činitelů jsou bezpochyby Spojené státy americké. Jejich ekonomické politiky, přívětivý postoj k vlastnění zbraní a značná část obyvatelstva poptávající drogy pozitivně ovlivňuje šíření sociálně patologických jevů v mexické společnosti. Mexiko je zemí politicky a ekonomicky význačně slabší než její severní soused, a na mezinárodním poli má velice omezenou moc v určování pravidel. Po dlouhou historii je zmítáno vedlejší rolí ve hře režírované Spojenými státy.

Jak bylo na začátku práce zmíněno, na negativní vývoj bezpečnostní situace a nárůst kriminálních aktivit mělo vliv dění v ekonomických záležitostech na začátku 90. let. Vliv měla mexická finanční krize roku 1994, vyvolaná devalvací pesa. O negativních důsledcích této krize nejsou spory, objevily se však dohady o tom, které skutečnosti ji zapříčinily. Po rešerši studií hledajících hlavní příčiny je na místě dojít k závěru, že šlo o kombinaci vnitřních a vnějších faktorů, tedy o společný vliv slabé monetární politiky a ekonomické provázanosti se Spojenými státy.

Někteří považují západní rozvojové přístupy, předepsané rozvojovým zemím k nastartování ekonomického růstu, za jednu z příčin krize. Marois (2013) zmiňuje problém obratu k Washingtonskému konsenzu, tedy k liberálním ekonomickým přístupům. Zásady Washingtonského konsenzu nejsou škodlivé, pokud jsou implementované rozumně. Jenže v Mexiku došlo podle Griffith-Jones (1997) k příliš rychlé liberalizaci, kterou země nebyla schopná zvládnout.

Nejčastěji zmiňovanými příčinami krize mexického pesa jsou nadhodnocený měnový kurz negativně ovlivněný jeho fixní povahou, deficit běžného účtu, zvyšování úrokových sazeb v USA, přísun krátkodobého zahraničního kapitálu, politická nestabilita (povstání ve státě Chiapas a atentáty na politiky), rychlý růst dovozu a nízký růst vývozu, pokles poptávky po mexickém pesu a nedostatečná reakce vlády na všechny okolnosti. Také přispěla privatizace bankovního sektoru vedená nesprávným způsobem, která vyvolala selhání bankovního sektoru a bankrot mnoha bank (Griffith-Jones, 1997).

Přestože většina autorů udává za příčiny mexické finanční krize špatnou makroekonomickou a monetární politiku, někteří přisuzují podíl také obchodní dohodě NAFTA. Blecker (1997) zastává názor, že peso muselo být znehodnoceno, aby mohlo Mexiko implementovat strategii exportem vedeného růstu, do které bylo tlačeno vládou Spojených států a americkými korporacemi, skrze NAFTU. Podle Bleckera muselo Mexiko devalvovat peso za účelem přitáhnutí přímých zahraničních investic a exportně orientované výroby.

Blecker vytyčuje tři důvody, pro které se peso muselo propadnout. Zaprvé, že nadhodnocené peso činilo mexický export méně konkurenceschopný na americkém trhu, zadruhé, že v kombinaci s liberalizací obchodu vedlo k nárůstu importu spotřebního zboží v letech 1993-1994, což společně zapříčinilo obrovský obchodní deficit. Zatřetí nadhodnocené peso snižovalo investiční atraktivitu Mexika pro nadnárodní korporace hledající levnou pracovní sílu, proto byl důležitý propad pesu, který snížil mzdové náklady, čímž podpořil mexickou ekonomickou strategii na přilákání FDI³⁸.

Přijetí NAFTY hodnotila velká část Mexičanů negativně, protože její skutečné přínosy byly nižší než očekávané. Obyvatelé byli zklamaní z NAFTY i celé exportně zaměřené ekonomické strategie, která sice vytvořila nová pracovní místa, ale za mzdy o 20 % nižší (v roce 1997) než roku 1994. Ke všemu tyto nové zaměstnanecké možnosti byly nízké v porovnání se ztrátou pracovních příležitostí v ostatních sektorech. Z přijetí NAFTY podle Bleckera (1997) profitovaly pouze nadnárodní korporace. Ztráty totiž byly pocíťovány na obou stranách hranice, v USA proto, že se z Mexika nestalo slibované exportní odbytiště, ale naopak místo, do kterého se přesouvala americká výroba.

Na základě NAFTY se vytvořila zóna volného obchodu, jejíž základem je relativně neomezený pohyb osob, zboží a služeb přes hranice a zvýšená závislost na zúčastněných stranách dohody. Neomezený pohyb osob začal být v posledních letech diskutabilní, avšak pouze v jednom směru, z Mexika na sever. NAFTA a volný obchod měly přímý dopad na násilí v Mexiku, které převládá a roste dodnes. Závažným přispěvatelem je například přístup k americké nabídce zbraní. Podle Mercille (2014) NAFTA znásobila velikost obchodu s drogami, protože miliony zemědělců byly donuceny hledat obživu v drogovém průmyslu. Nabídka nových pracovních míst v maquiladorách, které přinesla NAFTA, byla zhruba čtyřikrát menší než ztráta pracovních míst v zemědělství, způsobená levnými importy zemědělských komodit z USA, umožněnými na základě NAFTY. V důsledku museli farmáři buď emigrovat do Spojených států, nebo se stát levnou pracovní sílou v amerických továrnách na severu země, anebo hledat obživu jinde – například v neformálním a nelegálním sektoru. Navíc na trhu levné pracovní síly se zvyšovala konkurence a některé výroby byly přesunuty do Asie.

Americké montážní továrny zvané maquiladoras, které v menší míře vznikaly již dříve, podnítily obrovskou migraci do severních regionů. Hraniční státy a města však selhaly v budování infrastruktury pro nově příchozí obyvatele a docházelo k zahlcení silnic a vodních, kanalizačních a energetických systémů. Přeplněné školy a nedostatečná nabídka bydlení vyústily ve výstavbu chudinských čtvrtí, přinášející sanitační a zdravotní problémy. V takovém prostředí byly kriminální organizace mnohdy vítané, obzvláště když poskytovaly zaměstnání a prováděly konstrukci komunikací, škol, kostelů a zdravotnických zařízení (Fowler, 2011).

Pohraniční města se stala centry s „ekonomikou malých států“, ale s absolutně nedostatečným sociálním zázemím. Rychlý populační nárůst převýšil institucionální kapacitu měst, chyběla infrastruktura, chyběly školy. Například v Ciudad Juárez, pařícím mezi města s největším počtem montážních podniků, se počet obyvatel v důsledku otevření maquilador ztrojnásobil. Pracovníci z celého Mexika tam však kromě práce za nízké platy nenacházeli mnoho jiných nabídek a pro takové množství lidí chyběly mimo jiné také vzdělávací příležitosti (Ainslie, 2013). Jak bylo popsáno výše v práci, nedostatek příležitostí, především vzdělávacích příležitostí pro mladé lidi, představuje problém, a vede k šíření kriminálních činností.

---

³⁸ foreign direct investment (přímé zahraniční investice)

Severoamerickou dohodu o volném obchodu viní ze zapříčinění vážných ekonomických a sociálních důsledků pro Mexiko mnoho autorů. Mezi hlavní záměry NAFTY patří dát americkým společnostem příležitost využít výhody nízkých platů v Mexiku a povzbudit tak jejich chuť v Mexiku investovat a zároveň odepřít tyto možnosti jiným zahraničním korporacím. V realitě tak podle Carlose (2014) dochází k pokračování dlouhé historie Mexika jakožto americké ekonomické kolonie, která poskytuje levné pracovníky a suroviny, a které je zároveň ztěžován přístup na americký trh. Volný obchod přeměnil Mexiko v kompletně otevřený trh pro americké produkty, jenže američtí producenti naopak zůstávají chráněni před mexickými produkty prostřednictvím dotací a cel. NAFTA tak podle něho nikdy nebyla ničím jiným než politikou americké expanze dovolující pokračující extrakci kapitálu a Mexiko podle něho proto dnes trpí extrémní ekonomickou nerovností způsobenou americkým ekonomickým imperialismem, spíše než násilím vyvolaným drogovým průmyslem.

Jedná se o projev závislostních teorií v praxi, zde je vidět projev hegemonie USA a semiperiferijní pozice Mexika, která není Mexiku prospěšná, která naopak napomáhá ke zhoršování situace v zemi, či dokonce může být jednou z jejích příčin. Podle zjištěných argumentů byl drogový průmysl americko-mexickými ekonomickými politikami povzbuzen v polovině 90. let a od té doby je podporován americkou nabídkou zbraní a poptávkou po narkotikách. Navíc, americká válka proti drogám vedená prezidentem Reaganem a zacílená na uzavření karibských tras kokainu na Floridu tehdy vyústila v posílení mexických drogových organizací, protože Mexiko se stalo hlavní cestou pro zásilky narkotik poptávaných Američany.

Složitá bezpečnostní situace v Mexiku je neustále ovlivňována jednou důležitou skutečností, americkými zákony o zbraních. Důsledkem velice mírných podmínek pro držení zbraní v USA je nepřetržitý tok zbraní přes jižní hranici, který zásobuje mexické zločinecké skupiny. Kriminální organizace v Mexiku mají široký arzenál střelných zbraní různých značek a druhů, přitom mexické zákony o zbraních jsou velice restriktivní a obdržet povolení pro držení zbraně je velmi obtížné. Legálních zbraní je v Mexiku méně než nelegálních. Kvůli obrovskému přílivu pistolí, pušek i jiných z USA se mexické vládě nedaří odzbrojit populaci a TCOs demonstrují svoji sílu rozsáhlou výzbrojí.

Podle organizace PBS, odkazující se na report amerických vládních úřadů, pochází 70 % v Mexiku zabavených zbraní z USA. Bývalý mexický velvyslanec v USA prohlásil, že pokud opravdu chtějí Spojené státy zamezit přílivu migrantů, měly by okamžitě zastavit tok zbraní přes hranice. Pašování zbraní přes hranice navíc není federální zločin, takže pachatelé nemůžou být federálně stíháni. Navíc se jedná o lukrativní podnikání, protože cena střelné zbraně v Mexiku je několikanásobně vyšší než v USA (Martinez, 2019).

Z mnoha typů obchodování se střelnými zbraněmi se v případě Mexika objevuje nejčastěji ten, který znesnadňuje zadržení velkého množství zbraní v rámci jedné operace. Takzvané mravenčí pašování je založené na principu transportu malých zásilek mnoha různými osobami, přičemž množstvím zapojených lidí je uspokojena značná poptávka a zároveň je znemožněna konfiskace velkého objemu. Jsou používána vozidla s tajnými skrýšemi, zbraně nebo jejich části jsou schovávány i pod nárazníky nebo do nádrží. Podle reportu UNODC je pašování mezi Mexikem a USA více organizované než individuální, protože přestože jsou zbraně přenášeny v malých dávkách, jejich zdroje jsou koncentrované a jednotlivci dělají více menších nákupů a přechází hranice několikrát. Charakteristiku toků zbraní přes hranice reflektuje skutečnost, že zbraně pašované do Mexika z USA bývají zabavené nejčastěji v počtu pěti kusů a méně. Co se týče druhu zbraní, 41 % zabavených zbraní na mexickém území tvořily pušky a 39 % pistole (UNODC, 2020).

Nejvíce střelných zbraní bylo v roce 2017³⁹ zabaveno ve státech Tamaulipas, Sinaloa, Michoacán, Guerrero a Baja California Sur. V prvních čtyřech vyjmenovaných případech také nejvíce zadržených střelných zbraní na osobu. Počet zabavených střelných zbraní na osobu v roce 2017 v administrativních regionech Mexika koreluje s mírou vražd té doby, z čehož se dá vyvodit rozmístění násilí v prostoru v daném roce. Kromě zmíněných států byly na špičce v počtu obětí vražd také státy Colima, Chihuahua, Zacatecas, Baja California a Sonora, ale konfiskace zbraní v nich byly menší. Tamaulipas tvoří výjimku, jelikož počet vražd na jeho území byl v poměru k počtu zabavených zbraní malý. Ve státě Nuevo León je sledován stejný trend, ovšem s nižšími čísly. Může to být dáno polohou států, která je výhodná pro přeshraniční pašování z Texasu. Počet zabavených střelných zbraní je však vzhledem k počtu obětí vražd nesrovnatelně nízký, přestože většina vražd je páchaná právě střelnými zbraněmi (UNODC, 2020).

Mexická vláda se snaží omezit počet vlastníků zbraní přísnými zákony pro držení zbraní. Licenci pro držení zbraní mohou podle čl. 26 Federálního zákona o střelných zbraních a výbušninách obdržet osoby, které mají čestný způsob života, odsloužily povinnou vojenskou službu, nemají žádné fyzické ani duševní omezení pro manipulaci se zbraněmi, nebyly odsouzeni za trestný čin spáchaný s použitím zbraně, neužívají drogy, narkotika ani psychotropní látky a akreditovaly podle Ministerstva národní obrany (SEDENA) potřebu nosit zbraň (Justicia México, 2021). I přes přísné podmínky a přes existenci pouze jediného obchodu se zbraněmi, má veřejnost přístup k obrovskému množství zbraní, které je do Mexika pašováno a které je také na černém trhu prodáváno civilistům příslušníky policejních složek.

Podle odhadů je do Mexika ze Spojených států každoročně nelegálně dovezeno okolo 213 tisíc zbraní. Legálně do Mexika kromě USA také dodávají zbraně evropské (zejména italské, rakouské a britské) a izraelské společnosti, které od začátku vládní protidrogové bojové strategie zásobovaly státní a lokální policii. Mexické policejní složky jsou však dlouhodobě proslulé porušováním lidských práv a koluzí s kriminálními skupinami, takže zbraně v mnoha případech končí na straně zločinu (Lakhani a Rueckert, 2020).

Kartely mohou obdržet veškerou požadovanou výzbroj, mimo pašování z USA také skrze černý trh, na kterém prodává lokální policie zabavené zbraně. Americké, italské, rumunské, rakouské, belgické, německé i české zbraně tak sehrávají hlavní roli na mexické kriminální scéně. Jediným licencovaným dovozcem střelných zbraní je Ministerstvo národní obrany (SEDENA), které je poté rozprodává jednotlivým státům, tedy státní a lokální policii. Policejní složky nejen těchto úrovní jsou ovšem proslule infiltrované kartely. SEDENA sice podle pravidel nesmí do jednotlivých států prodávat větší počet zbraní, než je počet policistů, v realitě k tomu však dochází, protože policisté, kteří nahlásí ztrátu nebo krádež zbraně dostanou novou (Rueckert, 2021). Tyto incidenty, někdy pravdivé, někdy podvodné, jsou běžné.

Co se týče mezinárodních nákupů, dochází navíc k obcházení Kodexu chování EU pro vývoz zbraní, který po mexické armádě požaduje předložit exportním společnostem certifikáty o všech koncových uživateli. Reportována je však zhruba jedna čtvrtina prodeje. Některé evropské společnosti v důsledku exportních zákonů EU přesunuly část produkce do USA. V poslední dekádě a půl objem importu zbraní do Mexika prudce vzrostl (Rueckert, 2021). Což samozřejmě odpovídá období vládního vyhlášení války proti kartelům.

---

³⁹ nejaktuálnější rok, ke kterému report UNODC z roku 2020 poskytuje data

Mezi nejoblíbenější zbraně narcotrafikantů patří samonabíjecí pušky Barrett ráže 50, což jsou těžké odstřelovací a protimateriálové armádní zbraně, dále také útočné pušky M16 a jejich civilní verze AR15 a staré sovětské útočné pušky AK-47 (Hernández, 2021). Pušky Barrett M82A1 jsou obzvlášť nebezpečné, dokážou způsobit velmi vážné poranění nebo smrt na velkou vzdálenost, s prokázaným smrtelným zásahem na 1 800 m. Náboje ráže 50 mají dostatečnou průbojnou sílu na zničení lehkých vozidel, letounů a vrtulníků. Původně jde o zbraně americké armády a námořní pěchoty (Hanák, Koudelka, Ort a Studnička, 1997).

Samonabíjecí pušky ráže 50 budí velké obavy a americké bezpečnostní agentury vynakládají snahy na zastavení jejich pašování přes hranici. Zbraně měřící k metru a půl bývají zakoupené v USA od držitelů zbrojních průkazů, rozebrány na části, zbaveny sériových čísel a propašovány přes americko-mexickou hranici. Rozšíření velmi nebezpečných odstřelovacích velkorážních pušek v Mexiku nahrává snadnost jejich nákupu v USA, kde získání takových zbraní není nikterak obtížné (Hernández, 2021).

Díky neregulovanému trhu se zbraněmi v USA a nedostatečným zákonům se do Mexika dostává obrovské množství zbraní. Tento argument však pokrývá pouze zbraně, které se dostaly do Mexika nelegální cestou, proto USA nejsou spouštěčem problému. Bezpochyby ale svými politikami napomáhají rozmáhání problému. S ohledem na kombinaci dvou skutečností, že většina obětí v Mexiku zemře na střelné zranění a že většina střelných zbraní v Mexiku pochází z USA, je na místě dojít k závěru, že americké regulační (či spíše neregulační) politiky vedou ke zvyšování úrovně násilí v Mexiku.

3.1.2 Světový ekonomický systém

Jak bylo popsáno výše, drogové organizace, operující v Mexiku již déle než století, jsou organizace obchodního charakteru zaměřující se na maximalizaci svého profitu. Jejich více příznačný název nadnárodní kriminální organizace otevírá možnost studijního přístupu, ve kterém jsou tyto globální podniky analyzovány se svými přímými a zpětnými vazbami na další nelegální i legální podniky, ve kterém jsou analyzovány mezinárodní produkční a distribuční řetězce stejným způsobem, jakým jsou rozebíráni jiní hráči globální světové ekonomiky – nadnárodní korporace. Z kapitalistického hlediska je každý zdravý podnik dravý a toužící po nejvyšším možném dosaženém zisku.

Mexiko již dávno není zemí, ve které jsou jedinou nelegálně obchodovanou komoditou drogy. Nadnárodní kriminální korporace se snaží obchodovat téměř se vším, co vynáší rychlé a vysoké zisky. V napůl zemědělské zemi s bohatými přírodními zdroji se naskýtají dva druhy obchodovatelného zboží, které lze krást či jinak nelegálně získávat – zemědělské komodity a nerostné suroviny. A protože cesta k rychlému vytváření zisků vede skrze zaměření se na produkty, po kterých je velká poptávka, angažují se TCOs hlavně v obchodu s avokády a limetkami, s ropou a v neposlední řadě s železnou rudou.

Přírodní zdroje jsou známé tím, že bohužel přináší mnohé geopolitické a ekonomické problémy. Dle Le Billon (2001) snižují kapacitu politických institucí pokojně vyřešit konflikty a dle Rosse (1999) bohatství plynoucí ze zásob přírodních zdrojů snižuje potřebu vlád vybírat daně, což činí politiky méně odpovědné společnostem, kterým vládnou. V Mexiku byly v posledních dekadách objeveny

velké surovinové naleziště, což vede akademičku Guadalupe Correa-Cabrera k názoru, že se nejedná o válku proti drogám, ale o válku o kontrolu teritorií a energetické suroviny nacházející se na nich. K názoru, že nový kriminální model a vládní reakce na něj většinou prospívají nadnárodnímu korporátnímu kapitálu.

Široce uznávaným argumentem je, že produkce ropy a zemního plynu v konfliktních regionech má tendenci více než zdvojnásobit počet obětí bojů. To znamená, že extrakce a zpracovávání ropy a zemního plynu přispívá k vyšší intenzitě konfliktů. Důvodem je, že produkce těchto surovin patří mezi vysoce ceněné zdroje příjmů jak pro vládu, tak pro nezákonné aktéry, kteří pro přístup k surovinám musí mnohdy zvýšit svoji vyjednávací sílu právě prostřednictvím více útočného boje (Lujala, 2009). Přítomnost drahokamů, ropy, drog a jiných konfliktních komodit napájí násilí tím, že podkopává důvěryhodnost a disciplínu ozbrojených skupin a prodlužuje boje tím, že poskytuje důvod k válčení i slabším skupinám. Navíc, protože energetická infrastruktura musí být budována v oblastech výskytu zdrojů, energetické společnosti vyplácí jakékoliv ozbrojené skupiny kontrolující dané oblasti (Gray, 2008), čímž oslabují postavení vlády a pomáhají povstaleckým či kriminálním skupinám existovat.

Mexiko je 10. největším světovým producentem ropy s 18. největšími zásobami na světě. USA tak Mexiko řadí vysoko na seznam priorit (Seelke et. al, 2015). Ze severu země směrem na východ a poté na jih podél zálivu se nachází strategické zásobárny ropy a zemního plynu Cuenca de Chihuahua, Cuenca de Sabinas, Cuenca de Burgos, Cuenca Tampico a Cuenca de Veracruz. Jedná se o místa zásadní pro budoucnost Mexika a pro energetickou orientaci Spojených států. Podle Beittel (2020) je ropa v Mexiku široce vykořisťovaným zdrojem, obzvláště v případě přítomnosti příslušníků Los Zetas v oblasti ropných polí nebo ropné infrastruktury. Státní společnost PEMEX ohlásila pro rok 2014 ztráty ve výši 1,15 miliard dolarů. Výše krádeží se každoročně drží nad miliardou dolarů. Odhady přičítají skupině Los Zetas účast na 40 % incidentů nelegálního odčerpávání ropy.

Correa-Cabrera (2017) během svého sedmiletého výzkumu pro knihu Los Zetas, Inc. potvrdila expanzi konfliktů do oblastí, které nejsou nezbytné pro obchod s drogami, ale jsou bohaté na přírodní zdroje. Zjistila, že mnoho násilností se koncentrovalo v Cuenca de Burgos⁴⁰, oblasti se zásobami ropy a zemního plynu, také v ostatních regionech, ve kterých se nachází uhlí, měď a zlato. Akademička otevírá otázku, zda nejsou některé negativní události poháněny ekonomickými zájmy nadnárodních (energetických) společností a vlád, nikoliv zločineckých organizací, či zda se jejich zájmy neproplétají. Následující část čerpá ze zmíněné publikace.

C.-C. se ve své práci snaží analyzovat, kdo benefituje z konfliktů v Mexiku a vysvětlit mezi vazby kriminálními skupinami, občanskou společností, ozbrojenými složkami a nadnárodními energetickými společnostmi. Z analýzy dochází její autorka k přesvědčení, že boje v Mexiku se zdají být válkou o uhlovodíky – o ropu a zemní plyn. Pozoruje především konflikty, do kterých je zapojená skupina Los Zetas a svůj argument podpírá skutečností, že hlavní základnou Zetas je stát Tamaulipas, bohatý na uhlovodíky. Tvrdí, že celkově je násilí koncentrováno v oblastech se zásobami ropy a zemního plynu a v oblastech klíčových pro rozvoj mexického energetického sektoru, a že mnoho z těchto území je kontrolováno TCOs (hlavně Zetas, Caballeros Templarios, La Familia Michoacana, CJNG, Los Rojos a Guerreros Unidos) nebo jinými paramilitaristickými skupinami. Také se v daných místech provádí nejvíce vojenských a policejních operací.

---

⁴⁰ Burgos Basin

Mexické TCOs, které následují Zeta model vedou válku proto, aby mohly vykořisťovat, a vykořisťují proto, aby mohly vést válku. Některé již dříve mocné skupiny benefitují z mexického ozbrojeného konfliktu, včetně nadnárodních energetických společností. Existují reporty o tom, že Zetas prodávají kradenou ropu americkým společnostem. Násilnými městy ležícími na velkých zásobách jsou například Ciudad Mier, Ojinaga a Ciudad Juárez. Teritoria skupiny Los Zetas s extrémní úrovní násilí zvyšovanou militarizovanou vládní ofenzívou kolidují s regiony břidlicových plynů. Mezi příklady shod lokalit násilných činů se surovinovými lokalitami patří masakr v Allende, během kterého zmizelo přibližně 300 osob. Vysídlená oblast se poté stala místem, kde energetické společnosti objevovaly a testovaly podzemní zásoby (Correa-Cabrera, 2017).

Konflikty proslulé státy Chihuahua, Nuevo León, Tamaulipas, Veracruz, Tabasco, Michoacán, Guerrero, Jalisco a Colima jsou klíčovými místy pro získávání energetických paliv a jejich transport. Některé z nich hostí důležité přístavy. V Michoacánu jsou navíc rozsáhlé zásoby železné rudy. V rámci autorčiny teorie však nejsou vysvětlené násilnosti ve státech Baja California a Guanajuato. Na základě těchto shod Correa-Cabrera míní, že mexický konflikt by neměl být nazývaný drogovou válkou, ale válkou o kontrolu teritorií bohatých na uhlovodíky.

Ve státě Coahuila se nachází velké a důležité zásoby uhlí, které je kradené skupinou Los Zetas. Kriminálním skupinám usnadňují existenci velké legální podniky vykupující jejich kradené zboží. Mnohé skupiny by bez toho nemohly přežít. V případě státu Coahuila se jedná o mnoho společností patřící pod podnikatelskou skupinu Grupo México, největší těžařskou korporaci v zemi. Uhelné obchody s Los Zetas byly prokázány také bývalému guvernérovi Humbertu Moreirovi (Martínez, 2012). Podle Correa-Cabrery docházelo v posledních letech ve státě Coahuila k rychlému rozvoji průmyslu a růstu moci nadnárodních energetických společností (např. AHMSA) a Los Zetas. Zároveň stoupalo extrémní násilí postihující hlavně zranitelné skupiny společnosti a malé vlastníky půdy a podnikatele, snažící se soupeřit s nadnárodními energetickými společnostmi. Mnoho malých podniků bylo zavřeno, jejich majitelé byli vydírání, bylo jim vyhrožováno a byli donuceni utéct. Jejich území bude v brzké budoucnosti okupováno rozsáhlými operacemi v rámci energetického dodavatelského řetězce.

Nárůst cen železné rudy v posledních dekáдах vyvolal v Michoacánu násilný boj mezi kriminálními skupinami a ostatními aktéry o kontrolu její těžby. Mezi zainteresované strany patří TCOs, lokální obranné skupiny, ocelárny a čínští podnikatelé. Zločinecké organizace zde obsadily roli prostředníků v dohodách mezi vlastníky půd a těžebními společnostmi. TCOs mají obchodní vazby s legálními nadnárodními energetickými společnostmi, ty od nich vykupují ilegálně vytěžené suroviny – bez vládních regulací, bez daní a za nižší ceny. Kromě jiného tak dochází také k velkým daňovým únikům (Correa-Cabrera, 2017).

Stát Tamaulipas zažíval nejhorší období v letech 2011 a 2012. Podle statistik má nejvyšší počet zmizelých osob, v roce 2015 se tam odehrával rekordní počet únosů. Ve stejnou dobu s nárůstem brutálního násilí byly objeveny surovinové zdroje a vláda stavěla infrastrukturu pro energetický sektor. V očích vlády a investorů se stal Tamaulipas klíčovým státem pro ropu a zemní plyn. Velké části vysídleného území se shodovaly s výskytem nerostných zdrojů. Taktéž oblastí, do kterých bylo rozmístěno mnoho policejních a vojenských jednotek, se rovnaly surovinově bohatým oblastem, proto Correa-Cabrera spolu s dalšími míní, že ozbrojené složky byly v mnoha případech vyslány hájit a propagovat státní a nadnárodní ekonomické zájmy.

Correa-Cabrera popisuje situaci příklady různých energetických a těžebních společností, různých TCOs a různých surovinově bohatých oblastí. Vždy dochází ke stejnému závěru, že objev nerostného bohatství vedl ke zhoršení bezpečnostní situace v daném místě, k bojům mezi zločineckými skupinami, k násilným aktům vůči místnímu obyvatelstvu, ústícím často k jejich vyhnání a vysídlení oblasti. K závěru, že velké, nadnárodní společnosti nejsou těmito konflikty zasažené, naopak z nich profitují, a tudíž k závěru, že dochází ke spolupráci a obchodu mezi nimi a kriminálními skupinami. Zdá se, že mexický konflikt vyhrává ten, kdo generuje zisky z přírodních zdrojů.

Otázkou, zda přítomnost ropného průmyslu v Mexiku zvyšuje míru násilí, se ve svém výzkumu zabýval James Korman. Předpokládal, stejně jako mnoho autorů, že nebezpečí a počet vražd se zvyšují v oblastech ropné infrastruktury, protože v nich dochází o boje mezi zločineckými skupinami a také mezi nimi a ozbrojenými složkami. První hypotézou Kormanova výzkumu bylo, že mexické státy, ve kterých je přítomná ropná infrastruktura budou mít v porovnání se státy, ve kterých není, vyšší míru vražd. Druhou hypotézou bylo, že přítomnost Los Zetas v oblastech s ropnou infrastrukturou bude mít signifikantní dopad na míru vražd, v porovnání s přítomností jiných kartelů (protože Zetas jsou proslulí vyšší násilností). Došel však k překvapivému závěru. Empirická zjištění ukázala, že přítomnost ropných polí a ropovodů nepřispívá k vyšší míře vražd. Zároveň ani interakce mezi Los Zetas a ropným průmyslem podle výsledků výzkumu nepřispívá k vyšší míře vražd. Vedlejším výsledkem studie je potvrzení, že přítomnost kartelu Los Zetas v jednotlivých mexických státech má negativní dopad na počet vražd v daném státě⁴¹ (Korman, 2019).

Výsledky Kormanova výzkumu jsou velice překvapivé a zdá se, že se rozcházejí s obecně rozšířenými tvrzeními, že přítomnost nerostného bohatství prohlubuje konflikty. Nesmí být však opomenuta jedna důležitá skutečnost, a to, že Korman zhoršující se intenzitu konfliktů prezentoval pouze vyšší mírou vražd. Kormanův výzkum je zajisté velice přínosný. Ale konflikty se vyznačují i jinými projevy násilí, a je diskutabilní, zda například přítomnost ropy a zemního plynu v Mexiku neovlivňuje negativně bezpečnostní situaci v první řadě tím, že pomáhá zločineckým skupinám, které jsou z ní více či méně financované, existovat. Proto otázka, zda přítomnost energetických a jiných surovin v Mexiku ovlivňuje intenzitu násilí, když se do těžby a distribuce angažují zločinecké organizace, které mezi sebou soutěží o ropné příjmy, stále zůstává aktuální.

Organizovaný zločin kontroluje značnou část systému ropovodů mexické státní ropné společnosti. Dle odhadů měly zločinecké skupiny v roce 2015 pod kontrolou cca 20 % národního trhu s palivy. Na různých místech země docházelo a dochází k obrovským krádežím, například odčerpáváním ropy z ropovodů. Dodavatelé a dceřiné společnosti PEMEXu provozující ropné rafinérie, skladiště uhlovodíků a distribuční terminály jsou nuceni platit "derecho de piso" (poplatky za ochranu). Státní firma PEMEX v posledních dekádách zaznamenala obrovské finanční ztráty kriminálními akty, zejména krádežemi a únosy a vraždami pracovníků. Tím, že je velice negativně zasažena, je vytvářen další prostor pro soukromé hráče (Correa-Cabrera, 2017).

Podle Correa-Cabrery mezinárodní obchod, energetický průmysl a organizovaný zločin spolu koexistují a definují budoucnost mnoha mexických států. Spolu s mnohými odborníky, žurnalisty a Mexičany je přesvědčená, že reálná situace je mnohem komplexnější, než zjednodušená verze boje mezi dobrými (vládními silami) a špatnými (narcos), kterou autority prezentují bezpečnostní politikou.

---

⁴¹ Výsledky studie však potvrdily, že důležitou proměnnou výzkumu byl lidský kapitál a sociální mobilita. Zjištění demonstrovalo, že školní docházka hraje signifikantní roli při poskytování příležitostí lidem a významným způsobem přispívá ke snižování počtu vražd.

Ve skutečnosti je v konfliktu zapojeno daleko více aktérů s různorodou agendou, národních a nadnárodních, propojených v síti společných zájmů, společně bojujících o kontrolu teritorií, o přírodní zdroje a o vliv v politické sféře (Correa-Cabrera, 2017). Přestože je těžké identifikovat hlavní benefitující aktéry, zejména ty na vlivných pozicích, v pozadí za drobnými pěšáky bojujícími v ulicích, je jasné, kdo nejvíce ztrácí - mexický lid, běžní občané a především ti chudší.

Kromě migrantů prchajících do USA je v Mexiku také obrovské množství vnitřně vysídlených osob, IDPs⁴². V období 2011 až 2014 bylo nuceně vystěhováno cca 280 000 osob, převážně ze států Chihuahua, Nuevo León, Tamaulipas, Sinaloa, Durango, Michoacán, Guerrero a Veracruz (Rubio, 2014). Někteří z nich našli útočiště ve Spojených státech, někteří na jiných místech v Mexiku. Mnoho obyvatel bylo nuceno prchnout v důsledku konkrétně zacílených hrozeb a útoků. Stejný osud postihl tisíce rezidentů Valle de Juárez, regionu s nejvyšší mírou vražd, únosů, vydírání a nuceného vysídlení v zemi. Navíc existují dohady o tom, co bylo skutečnou příčinou násilností ve Valle de Juárez, které vedly k vystěhování či úmrtí tisíců osob. Někteří připisují události státní militarizaci, oficiální zdroje referují o válce kartelů (Alvarado, 2015).

Široký pás Valle de Juárez, v minulém století bohatá farmářská oblast, doplatil na zemědělskou produkci v Texasu, kvůli které se dostalo do Rio Grande obrovské množství soli, které způsobilo, že půda na druhém břehu řeky se stala nepoužitelná pro zemědělství. Oblast se poté stala základním teritoriím Kartelu Juárez, vzhledem k množství farmářů bez obživy a ke své lokaci podél hlavního silničního tahu vedoucího z centrálního Mexika do USA. Podle Ricarda Ainslieho (2013) měly téměř všechny rodiny v oblasti přímé nebo nepřímé vazby na Juárezský kartel. Proto, když Kartel Sinaloa vyhlásil likvidaci všech s těmito vazbami, nejvíce násilností se koncentrovalo zde. Přesto se mezi místními obyvateli, samosprávnými činiteli, aktivisty za lidská práva, žurnalisty a odborníky objevují názory, že vysídlení obyvatel z Valle de Juárez mělo hlubší příčiny.

Ve správním obvodu Guadalupe v roce 2005 žilo 9 148 obyvatel, v roce 2010 byl jejich počet snížen na 6 458 (SEDESOL, 2013), na 5 272 roku 2015 (INEGI, 2021 a), až na 4 237 roku 2020 (INEGI, 2021 b). Existují různé verze o příčinách úbytku obyvatel ve správní oblasti Guadalupe ležící ve Valle de Juárez. Podle jedné verze byli obyvatelé vystaveni násilnostem, včetně vypalování domů a vraždění, protože bylo zjištěno, že tamní obce leží na území se zásobami ropy. Zájem energetických společností o oblast zvýšil hodnotu pozemků a podle mnohých vedl k násilným činům zacíleným na vyhnání místních obyvatel. O nuceném vystěhování obyvatel jsou přesvědčeni i bývalí městští radní. V případě, kdy vlastníci pozemků odejdou a přestanou platit daň, má stát pravomoc legálně pozemek zabavit a prodat soukromým podnikatelům, investorům, zahraničním společnostem. Podle výpovědí obyvatel sloužila přítomnost armády na těchto místech jiným než společenským zájmům (Matalon, 2017).

Stejný názor reportuje Alvarado (2015), který píše, že rezidenti i radní jsou přesvědčeni, že násilné činy ve Valle de Juárez nebyly výsledkem konfliktu mezi zločineckými organizacemi, nýbrž prostředkem k vyprázdnění oblasti, požadovaným vládou a mocnými investory. Prázdňá země poté měla umožnit rozvoj rozsáhlých dvoustranných infrastrukturních projektů⁴³ v cenné příhraniční oblasti bohaté na přírodní zdroje. V oblasti, ze které pochází mnoho emigrantů hledajících útočiště v USA, byly nalezeny ložiska stříbra, ropy a zemního plynu a také v ní byla plánovaná instalace

---

⁴² internally displaced persons

⁴³ Konkrétně například konstrukce plynovodu Waha-San Elizario, přípojky na plynovod Tarahumara vedoucího do hlavního distribučního spojného bodu El Encino. Plynovod taktéž zvaný Comanche Trail Pipeline byl dokončen a spuštěn roku 2017 (Energy Transfer, 2021).

rozsáhlého systému solárních panelů. Zpochybnění verze konfliktu mezi dvěma TCOs je postavené na argumentech, že členové Sinalojského kartelu údajně v oblasti Guadalupe nebyli spatřeni, a že pachatelé měli podrobné informace o majitelích jednotlivých pozemků a nemovitostí. Násilně vysídlené území se shoduje s plánovanými megaprojekty. Plány na konstrukci plynovodů z Texasu přes Valle de Juárez dále do státu Chihuahua již byly zrealizovány, rovněž nový hraniční přechod, potřebný spíše pro investory než pro zbývající hrstku rezidentů. Podle státních a federálních představitelů rozšiřováním energetického průmyslu a plány na ropovody není nikdo ohrožen. Navíc rozvoj energetické infrastruktury na severu státu Chihuahua podle promotérů bude znamenat lepší a levnější přístup k elektřině a benzínu (Matalon, 2017).

Zmíněné odlišné názory však zůstávají nepotvrzené a skuteční aktéři zůstávají neznámí. Není jasný ani motiv násilností a vystěhování lidí z Valle de Juárez. Mohlo se jednat o očištění oblasti od zločinců, ve prospěch řádného obyvatelstva, o očištění oblasti od členů Juárezského kartelu ve prospěch Kartelu Sinaloa, o vyhnání rezidentů s cílem státního zabránění pozemků a jejich využití pro jiné účely, či o jiný neznámý motiv. Pachatelé mohly být ozbrojené složky jednající s přesvědčením, že bojují proti zločincům, či jednající jménem vlády zaměřené na vyšší cíle. Také jimi mohly být skupiny Sinalojského kartelu, zkorumpovaní vojáci jednající pod vlivem Sinalojského kartelu, či jiné paramilitaristické jednotky. Mohlo se jednat o kombinaci záměrů, aktérů a pachatelů. Pokud by se prokázala teorie o tom, že v pozadí stály zájmy energetického průmyslu, pravými viníky těchto nevyšetřených trestných činů by byly osoby na vysokých postech vlád obou zemí a energetických korporací. Mlhavá scéna neurčitých motivů, aktérů a obětí je příkladem ozbrojených konfliktů nového typu.

Zdá se, že vláda i nadnárodní korporace využívají konfliktů mezi zločineckými organizacemi k zamaskování jejich vlastních zájmů, k jejichž dosažení jsou páhány násilné trestné činy. Nejasné je, jaké procento násilností má původ v reálném konfliktu mezi TCOs a jaké procento je vykonstruované či rozdmýchané vládou nebo soukromým sektorem. V zemi se projevují jak zájmy o mexické přírodní bohatství, tak o místní poptávku po energetických dodávkách. S množstvím zásob surovin v zemi a s vymoňujícími se přesvědčeními obyvatel o vlivu zájmů o surovinu a o infrastrukturní a energetické projekty na vysídlování určitých oblastí, roste nutnost analyzovat ozbrojené konflikty v zemi, zpochybňovat jejich charakter a hledat pravé aktéry.

Další diskuze na poli vlivu světového ekonomického systému na vývoj dění v zemi se točí kolem otázky, zda se avokáda stává novou konfliktní komoditou. Jejich popularita v posledních letech prudce stoupla a jejich produkce se okamžitě zvýšila. Mnoho komunit ve státě Michoacán by mohlo děkovat za takové požehnání, kdyby jejich radost nesnižovaly útoky zločineckých skupin. TCOs byly přitáhnuté na farmy s avokády vidinou nového zdroje zisků. Nyní dodavatelským řetězcem avokád prostupují násilnosti a korupce. Dochází k vraždám, vydírání, krádežím a v neposlední řadě k degradaci životního prostředí. TCOs se angažují dokonce i v samotné produkci, nejčastěji na pozemcích, ze kterých byli jejich majitelé násilně vyhnáni. V Michoacánu je zaznamenáno více než 12 kriminálních skupin bojujících o kontrolu nad produkčními centry a obchodními cestami. Od roku 2018 ve státě prudce vzrostla míra vražd i násilných přepadení nákladních vozů. Místní zemědělci proto utváří vlastní obranné jednotky, které ale operují také mimo zákon (Wagner, 2019). Z pohledu závislostní teorie, dodává semiperiferijní Mexiko jádru aktuálně vysoce poptávaná avokáda, za ceny degradace životního prostředí a horšících se bezpečnostních podmínek. Celý dodavatelský řetězec provází nelegální a násilné praktiky.

3.2 Charakteristiky Nových válek v Mexiku

3.2.1 Znaky bezpečnostní situace

Dr. Mike Fowler ve své studii (2011) popisoval ozbrojený konflikt v Mexiku skrz diskurz hybridních válek. K názoru, že boj mezi vládou a kriminálními skupinami lze popisovat jako hybridní válčení, došel z několika důvodů. Mexická vláda proti zločineckým organizacím nasadila kombinovanou, hybridní strategii, sestávající z protipovstaleckého přístupu, z vymáhání práva a ekonomického rozvoje. Konkrétně jsou vládní politiky zaměřené na stíhání kriminálních skupin, na ekonomické a sociální programy pro zmenšení nabídky potencionálních rekrutů a na eliminaci korupce v politické sféře, v institucích a v bezpečnostních složkách. Hybridní strategii a taktiky používají dle Fowlera také zločinecké organizace. Přechod TCOs od obchodu s drogami spojeného s násilnými činy proti přímým obchodním protivníkům k veřejně publikovanému násilí podle Fowlera znamená přechod od „čistě“ kriminálních metod k povstaleckým taktikám používaným pro zastrášení oponentů. Na nárůst užívání povstaleckých metod kriminálními organizacemi zareagovala vláda kombinováním protipovstaleckých strategií a bojů proti trestné činnosti.

Fowler přirovnává TCOs k povstaleckým skupinám, které jsou sice na rozdíl od TCOs primárně motivované politickými či ideologickými zájmy, ne profitem, ale podle něj jsou velice podobné. Tvrdí, že z perspektivy státu a jeho občanů je mezi tzv. drogovými kartely a povstaleckými či separatistickými skupinami malý rozdíl. Podobnost popisuje třemi hlavními znaky – užíváním teroristických a guerillových taktik, spoluprací a infiltrací vládních a samosprávných orgánů a využíváním špatných socioekonomických podmínek při rekrutování členů. Odlišnost mezi těmito dvěma druhy aktérů se navíc vytrácí s rostoucí aplikací teroristických a guerillových metod zločineckými skupinami a s rostoucím shledáváním kriminálních aktivit důležitými zdroji příjmů povstaleckými skupinami.

Organizovaný zločin se liší od tradičního povstalectví, TCOs se nesnaží svrhnout vládu a vytvořit nový režim, pouze protlačit své zájmy v daném politickém systému. Vliv se snaží získat pomocí korupce, vyhrožování a vydírání jedinců. Fowler označuje útoky na žurnalisty, lokální politiky a policisty za teroristické a bojové operace proti rivalům a armádě za guerillové. Z těchto důvodů Fowler míní, že dění v Mexiku může být popisováno jako příklad hybridního válčení, ve kterém jsou kombinovány povstalecké a kriminální metody. Někteří používali a používají kriminální činnosti jako prostředek pro financování povstání, současné zločinecké organizace používají povstalecké taktiky jako ochranu jejich obchodních sítí.

Paní profesorka Mary Kaldor (2012) popisuje Nové války zejména jako mix války, kriminality a porušování lidských práv. Pokud je za válku považované organizované násilí s politickými cíli, pak je diskutabilní, zda lze vůbec soustavu ozbrojených konfliktů probíhajících v Mexiku považovat za válku. Kriminalita, tedy organizované násilí se soukromými cíli, probíhá v zemi na různých úrovních, a násilí mířené proti civilistům se zvyšuje v posledních dekádách.

Mary Kaldor (2012) míní, že současné ozbrojené konflikty se zdají být vzájemným podnikáním, ve kterém se obě válčící strany potřebují, protože profitují ze samotného válčení. Zároveň říká, že to nemusí být nutně záměrné, ale spíše vyvolané v průběhu konfliktu, a v momentě, kdy si to aktéři uvědomí, zajímají se spíše o profitování během válčení než o výhru. Tento argument je složitě

napasovat na situaci v Mexiku. Boje probíhají na několika úrovních – TCOs vs. TCOs, TCOs vs. státní složky, TCOs vs. sebeobrané skupiny a rovněž páchají TCOs násilí na civilistech. Dále se do konfliktů zapojují soukromí bezpečnostní kontraktóři, kteří mohou stát na všech stranách, podle jejich aktuálních klientů. Aktéry, kteří nejsou zapojeni do bojů přímo, jsou legální obchodní společnosti. Někteří ze zúčastněných na válčení profitují, zejména vlivní aktéři stojící v pozadí, a proto může být pravdou, že ukončení dlouhé řady mexických konfliktů není lehké, protože pro mnoho stran není žádoucí.

S novými typy válek Kaldor (2012) spojuje také erozi státního monopolu na užívání legitimního násilí a s tím spojenou privatizaci násilí a orientaci na soukromou ochranu. Nejen Fowler (2011) potvrzuje, že státní monopol na legitimní užívání násilí je v případě Mexika velice vážně ohrožen. Organizované zločinecké skupiny užívají násilí v obrovské míře a bezpečnostní orgány je za to mnohdy stíhají jenom skromně. Policejní složky jsou podfinancované, špatně trénované a chabě vyzbrojené. Naproti tomu výzbroj TCOs čítá velké množství granátometů, útočných pušek AK-47, těžkých kulometů, odstřelovacích pušek, RPGs, improvizovaných výbušných zařízení, a jiných. Vzhledem k vynořujícím se (dom)obraným skupinám a ke společenskému pozitivnímu postoji k nim a zároveň i k legitimizaci některých TCOs a zároveň delegitimizaci státních složek v očích velkého množství obyvatel, lze debatovat o tom, zda státní monopol na legitimní užívání síly již dávno nezanikl.

K válkám čtvrté generace se váže pojem subversivní válčení, které se vyznačuje například využíváním psychologických efektů – strachu a nejistoty, kterých je dosahováno cíleným buzením a šířením strachu. Jedná se o stejné charakteristiky, které Mary Kaldor rozeznává při popisování Nových válek, a o stejné charakteristiky, které nesou konflikty v Mexiku. Skupina Los Zetas staví své podnikání primárně na zastrašování, přičemž využívá své hrůzné pověsti k plnění svých ekonomických zájmů a k získávání moci nad teritorií. Subversivní metody jsou zaměřené také na dílčí poškozování protivníka a jeho ochotu bojovat, při čemž dochází i k infiltraci. Korupce a infiltrace mexických státních aktérů organizovanými zločineckými skupinami je více než zřejmá.

Změna taktik se mimo jiné pojí s užíváním kybernetického prostoru. Tento jev je i v Mexiku velice rozsáhlý. Correa-Cabrera dokonce mluví o kyberprostoru jako o nové bojové zóně, kde se téměř všechny skupiny ozbrojených i neozbrojených aktérů konfrontují. Na různých internetových fórech a sociálních sítích prezentují sebe a své činy, hledají publikum i nové členy. Novým online způsobem operují zločinecké organizace, sebeobrané skupiny, státní složky, i občané, snažící se například pod heslem SDRs⁴⁴ (rizikové situace) upozorňovat na hrozící nebezpečí. TCOs využívají sociální média i občanské platformy (zřízené občany pro sdělování rizik) k dalšímu způsobu terorizování veřejnosti ukazováním fotografií popravených a jinak zneuctěných těl svých obětí. Kromě reportování o svých úspěších používají sociální média také k zasílání nepřímých zpráv vládě (Correa-Cabrera, 2017).

Charakteristika prodlužování nestability z důvodu ekonomických zájmů byla také prokázána. Ioan Grillo již v roce 2011 pracoval s představou, že tzv. mexická drogová válka by mohla vyeskalovat v širší občanskou válku o tamní surovinové a finanční zdroje, ve které by kriminální a vojenské jednotky obsadily a střežily instalace ropného průmyslu a doly, a bojovaly o ně s protivníky.

Aktuálně se v Mexiku angažuje velké množství energetických společností, a Avant a Haufler (2012) míní, že za určitých okolností mají nadnárodní korporace sklon investovat své zdroje do financování násilí, čímž dále podkopávají stabilitu a podporují vleklou konfliktu. Pro uspokojení svých zájmů

---

⁴⁴ situaciones de riesgo

mnohdy konstruuji vlastní bezpečnostní aparát, a přestože jejich primární cíle jsou obchodní a ne bezpečnostní, ovlivňují management bezpečnosti v daných oblastech. Podle Guadalupe Correa-Cabrery k tomuto již v některých mexických regionech došlo, zejména v oblasti Cuenca de Burgos, v uhelném regionu státu Coahuila a tamních přístavech (např. Lázaro Cárdenas), v pásu železné rudy státu Michoacán, ve Valle de Juárez a ve zlatém pásu státu Guerrero (Correa-Cabrera, 2017).

Mary Kaldor i ostatní autoři věnující se novým typům konfliktů se shodují na jevu stírání rozdílů mezi ekonomickými a politickými zájmy, mezi privátní ekonomickou a veřejnou státní aktivitou a mezi legitimními nositeli zbraní a zločinci. Splývání všech těchto odlišností bylo analýzou bezpečnostní situace prokázáno. Ukázkou rozmazanosti mexického konfliktu je například skutečnost, že identita pachatelů mnoha činů vedoucích ke zničení osob zůstává neznámá. Stejně tak příběhy obětí a důvod jejich únosu zůstává nejasný. Není objasněno, v kolika případech se jednalo o členy kriminálních organizací, tedy o zločince, a v kolika případech o neozbrojené, řádné občany. Na rozplývání hranice mezi aktéry hájícími a napadajícími společenské blaho ukazují také důkazy o společném konání zločineckých a státních ozbrojených jednotek při páchání trestných činů. Například ve spojitosti s mizením osob bylo zaznamenáno mnoho hlášení o údajném přímém či vedlejším zapojení členů všech policejních úrovní i armády. Jejich motivy však nejsou objasněny a skládají se ze směsi dohadů o korupci, příslušnosti k TCOs a o skrytých vládních zájmech.

Další z podobností nových typů konfliktů je, že velké bitvy jsou méně časté a nejvíce násilí je mířeno proti civilistům. Poměr civilních obětí ku vojenským dramaticky vzrostl a zároveň stoupá počet nuceně vysídlených obyvatel připadajících na jeden konflikt. Počty civilních obětí jsou velice nepřesné, je složité rozlišit bojovníky a civilisty. Navíc je těžké zjistit, zda jsou zabití civilisté vedlejšími či záměrnými oběťmi, zda byli zabití z politických či kriminálních příčin, nebo dokonce zda nezemřeli vedlejšími válečnými důsledky, tedy strádáním a nemocí. V případě Mexika je tato změť nejasností velice zřejmá, neexistují přesné počty obětí, případy vražd jsou nevyřešené, pachatelé jsou nejasní, příslušnost obětí k TCOs je mnohdy diskutabilní, stejně jako hlavní motivy násilností. Jedinými, kteří jsou dobře identifikovatelní, jsou nositelé uniforem. I tato identifikace však přináší problémy, protože příslušníci státních ozbrojených složek jsou mnohdy zároveň členy TCOs, nebo na ně mají vazby.

Guadalupe Correa-Cabrera ve své publikaci *Los Zetas, Inc.* zmiňuje mnoho uvedených znaků Nových válek, avšak konflikt v Mexiku považuje za nový druh občanské války. Sama Mary Kaldor zmiňuje (2012), že i „mexické drogové války“ mohou být projevem nového typu organizovaného násilí. Mínil, že konflikty v Mexiku nesou známky Nových válek, avšak je potřebné, aby byly klasifikované v termínech kriminality, protože by měly být potírané zákony a policejními zákroky, ne vojenskou silou. Názor se shoduje s názorem většiny autorů, kteří se staví proti militarizované vládní bezpečnostní strategii.

3.2.2 Aktéři konfliktu

Mary Kaldor v rámci teorie Nových válek identifikuje pět typů aktérů – řádné (tradiční) ozbrojené složky, paravojenské jednotky, sebeobrané jednotky, zahraniční žoldnéři a řádné zahraniční ozbrojené složky. Z analýzy aktuální situace v Mexiku vyplývá, že všechny uvedené typy aktérů jsou v zemi ve větší či menší míře přítomni. Řádné ozbrojené jednotky jsou samozřejmě přítomné od počátku budování státního útvaru, paravojenské jednotky se vyvinuly z původních drogových

kartelů, sebeobránné jednotky vznikly v posledních letech v reakci na militarizaci v zemi a na násilí a nebezpečí. Zahraniční žoldněři, lépe definovaní jako soukromé vojenské a bezpečnostní společnosti se uchylují na lukrativní mexický trh v posledním desetiletí, primárně jsou poptávaní americkými energetickými a těžebními společnostmi. Poslední, řádné zahraniční ozbrojené složky nejsou v Mexiku prezentovány armádou jiné země, ani mezinárodní organizace. Lze za ně považovat pouze americké agenty DEA či americkou hraniční stráž.

Řádné ozbrojené jednotky, federální či státní, se skládají hlavně z městské, státní a dříve federální policie, z mexické armády včetně vzdušných sil a z mexického námořnictva. Dále jsou prezentované také sborem dobrovolné milice zvané Cuerpo de Defensa Rural, která dnes pracuje po boku lokálních státních složek s cílem bránit organizovanému zločinu. Nejnovějším představitelem řádných zbrojených složek je Národní garda, dílo současného prezidenta Lópeze Obradory. Již bylo uvedeno, že státní ozbrojené složky se potýkají s vsudypřítomnou korupcí, s nedostatkem financí, vybavení a neuspokojivým výškolením. S nedostatkem personálu se snaží vypořádat především lokální policejní sbory, a to zejména v nejnásilnějších regionech, kde jsou primárním terčem kriminálních organizací. Častým důvodem, pro který na ně TCOs útočí, je jejich příslušnost ke konkurenčním zločineckým organizacím.

Paravojenské jednotky se vyvinuly z původních drogových kartelů, především důsledkem jejich militarizace po vzoru Zeta modelu. Za první paravojenskou jednotku bývá udávána skupina Los Zetas, tvořená bývalými členy vojenských speciálních jednotek. V posledních dekádách si drogové kartely vytvářely svá ozbrojená křídla, která se ve většině případů osamostatnila a utvořila ozbrojené, samostatné, paravojenské jednotky. Se stoupající militarizací kriminálních organizací, s výcvikem, který absolvují a s množstvím zbraní, kterými disponují lze dnes považovat všechny mexické TCOs za paravojenské jednotky.

Brands (2009) udává, že za úspěšnou kriminální paramilitarizací skupiny Los Zetas stály tři faktory – jejich vojenské znalosti a výcvik, jejich sofistikovaně organizovaný aparát, spojující různé druhy kriminálních aktivit, a jejich obrovský arzenál, čítající různé druhy zbraní, obrněná vozidla a helikoptéry. Podle Vanessy Gray (2008) je paramilitarizace indikátorem slabého státu, jehož vláda je neschopná udržet veřejný pořádek a předejít sociálním konfliktům.

V posledních letech se vynořily obranné skupiny zvané “autodefensas” snažící se bojovat za ochranu obyvatel a lokalit, ve kterých působí. Svými slovy se snaží bránit komunity před kriminálními skupinami v místech, kde práce státních bezpečnostních složek selhává. Autodefensas se staly impozantními protivníky TCOs hlavně ve státech Guerrero a Michoacán, pojí se k nim však negativní záležitosti spojené s porušováním práv, rekrutováním dětských bojovníků, s vazbami na TCOs, i s pácháním zločinů či dokonce přeměnou v kriminální skupiny (CFR, 2021).

Známé jsou sebeobránné skupiny “autodefensas” ze státu Michoacán. Vznikly z frustrace z nedostatečných vládních proti-zločineckých opatření a během několika měsíců se rozšířily na území téměř celého státu. Sjednocení obyvatel do obranných jednotek se v počátcích zdálo být velice příznivé. Jejich přítomnost v boji proti zločineckým organizacím přinesla mnohá pozitiva, velký počet komunit ve státě Michoacán i v sousedících státech byl očištěn od TCOs, zejména od Caballeros Templarios. Postupem času však začaly být diskutovány případy angažování se autodefensas do organizovaného zločinu.

Skupiny "autodefensas" se vynořily v Michoacánu na začátku roku 2013. Slovy hlavního lídra sebeobránných skupin oblasti kolem města Tepalcatepec, kterým byl lékař José Manuel Mireles Valverde, chtěli členové "autodefensas" vyčistit Michoacán od organizovaného zločinu, od vydírání, únosů a vražd. Známým vůdcem hnutí sebeobránných skupin kolem města La Ruana se stal Hipólito Mora. Oba byli představiteli a mluvčími lidu unaveného z neustálého strachu z hrůzných činů páchaných skupinou Caballeros Templarios (Correa-Cabrera, 2017). Na konci roku 2013 se obranné skupiny staly agresivnějšími a lépe organizovanými. Ve vlastních komunitách dosáhly úspěchu a pokračovaly v očištění dalších měst, kde byly vítané lokální populací (Guerrero, 2014). Na ročním výročí "autodefensas de Michoacán" prohlásil Dr. Mireles, že sebeobránným skupinám se podařilo osvobodit více než 30 měst s přilehlými oblastmi (Navarro, 2014).

Ve státě Guerrero se také formovalo mnoho milic/sebeobránných skupin. Do jejich řad jsou často rekrutovány i děti, podléhající obrannému výcviku, včetně manipulace se střelnými zbraněmi. Jejich pravá podstata je vždy sporná a v čase proměnlivá v závislosti na aktuálních nabídkách, možnostech a spojenech. Některé fungují jako komunitní policie a ochraňují své rodiny a komunity, jiné se touto cestou snaží dostat mezi mocenské hráče v daných oblastech a jiné jsou ve skutečnosti maskovanými gangy (Malkin, 2020). Vazby těchto skupin na gangy či kartely nejsou vyloučené a možnost jejich přeměny na gang je všudypřítomná.

Podle Correa-Cabrery (2017) jsou sebeobránné skupiny pro státní představitele prospěšné, protože pomáhají odklonit odpovědnost za lidské ztráty a za porušování lidských práv. Přestože skupiny nebyly vytvořené státem, neměly na něho oficiální vazby a jejich členové se otevřeně projevovali proti vládě a její bezpečnostní strategii, vláda je mnohdy nepřímou podporovala (zejména michoacánské skupiny) a snažila se o jejich legální podchycení a umožnění jejich fungování v intencích zákona. Mexická vláda a státní ozbrojené složky se v těchto případech staly pouhými pozorovateli a rozhodčími ozbrojeného zápasu mezi obyvateli. Tento fakt dokládá erozi státního monopolu na legální užívání síly.

Mexiko se zařadilo mezi ostatní konfliktní země světa, které se staly trhem pro soukromé vojenské a bezpečnostní společnosti. Prozatím jejich pracovní poměry v zemi nejsou tak časté jako například v Afghánistánu, Iráku či jiné opravdu válečné zemi, přesto již v Mexiku poskytují bezpečnostní služby nadnárodním korporacím, vládním představitelům, podnikatelům i zločineckým organizacím. Míra zapojení tohoto druhu aktérů nových válek do konfliktů v Mexiku je prozatím nižší než míra zapojení ostatních druhů, ale nepochybně stoupá.

Podle Correa-Cabrery se s přechodem energetického systému z rukou státu, kterému bezpečnost zajišťovaly státní složky, do rukou privátních pojí trend privatizace bezpečnosti. V roce 2017 psala o tom, že legislativa týkající se soukromého bezpečnostního sektoru je nejasná, a že soukromí investoři budou tlačit na změnu zákonů vedoucí k povolení participace zahraničních soukromých bezpečnostních firem. Zmínila, že privátní kontraktory se tak mohou stát novými hráči v mexickém ozbrojeném konfliktu. Taktéž podotkla, že v zemích jako Irák bylo již dokázáno, že když potenciální zisky převyšují rizika, americké energetické společnosti jsou ochotné podnikat v násilných oblastech. K podnikání v zemích zmítaných konflikty je zapotřebí investovat do zabezpečení, což přitáhne do země množství soukromých bezpečnostních firem.

Zároveň poukázala na možnou potřebu i kriminálních organizací kupovat si jejich služby. Pokud TCOs, i tak boje zdatné jako skupina Los Zetas, ztratí kapacitu vlastního efektivního trénování, můžou

podle C.-C. hledat služby bezpečnostních kontraktorů. Ti, pokud se nebudou cítit vázáni vlastním morálním kodexem, shledají TCOs vhodnými, bohatými klienty. Akademička míní, že zapojení dalších ozbrojených aktérů, ať už najatých legálními či nelegálními společnostmi/organizacemi bude mít negativní dopad na již křehkou stabilitu oblastí bohatých na suroviny a na bezpečnost tamních komunit.

Zapojení bezpečnostních kontraktorů v Mexiku je viditelné například z webových stránek daných firem, na kterých jsou nabízeny pracovní pozice na mnoha místech v zemi. Společnost Silent Professionals například aktuálně hledá americké vojenské veterány, nejlépe členy speciálních jednotek pro střežení ropných plošin v různých lokalitách Mexického zálivu, pro vykonávání soukromé ochrany klienta, či pro zajištění bezpečnosti v určitém resortu v Los Cabos. Jejich konečnými klienty jsou v prvním případě americké ropné společnosti, v ostatních případech jsou klienti neznámí (Silent Professionals, 2021). Své služby v Mexiku nabízí také americká společnost World Protection Group, která na pozicích osobních strážců zaměstnává trénované Mexičany s povolením nosit střelné zbraně. Dále nabízí služby bilingvních amerických agentů a poskytuje klientům ochranu v obrněných vozidlech (World Protection Group, 2021).

Podle agentury Reuters v Mexiku v současnosti operuje ohromné množství soukromých bezpečnostních firem, jak národních, tak nadnárodních, a většina z nich pracuje mimo vládní regulaci. Rozmach PMSCs a jejich nedostatečný dohled nad nimi vede k nekontrolovanému šíření korupce, porušování lidských práv a nadměrnému užívání síly. Výskyt ozbrojených bezpečnostních pracovníků s velmi limitovaným dozorem vytváří další rizika. Společnosti navíc mají malé pobídky pro dodržování zákonů, protože vládní tresty jsou ojedinělé (Eschenbacher, 2018). Zapojení PMSCs podle některých nemusí mít nutně negativní důsledky, může vést i ke zvýšení pocitu bezpečí v některých lokalitách. Je však potřeba, aby jejich fungování bylo regulované a v souladu se zákonem.

Posledním typem ozbrojených aktérů v teorii Nových válek jsou řádné zahraniční ozbrojené složky. V Mexiku nejsou rozmístěny složky armády cizí země, ani zahraniční vojáci operující pod záštitou mezinárodní organizace. Cizími agenty, operujícími v zemi od pozdějších sedmdesátých let, jsou američtí příslušníci DEA. Úřad pro potírání drog DEA byl založen prezidentem Nixonem roku 1973 a jeho agenti byli do Mexika prvně vysláni na žádost mexické vlády ve třech postupných operacích roku 1974 (DEA, 2021). Nicméně počáteční roky nebyly pro nově vzniklý úřad jednoduché a jejich pravomoci byly značně omezené. DEA si postupně získávala reputaci a dnes je jí připisováno mnoho úspěšných zátahů proti zločineckým organizacím obchodujícím s drogami.

Kromě zmíněných ozbrojených aktérů je v Mexiku angažována řada dalších, kteří sice nejsou ozbrojeni, ale mají na situaci velký vliv. Hlavně mohou být těmi hráči, kteří ze situace opravdu benefitují. Correa-Cabrera (2017) za hlavní výherce soustavy mexických ozbrojených konfliktů považuje korporátní aktéry energetického sektoru, nadnárodní finanční společnosti, soukromé bezpečnostní firmy, hraniční stráž USA a vojensko-průmyslový komplex. Podle ní destabilizace regionů, vysídlování a kontrolování teritorií ozbrojenými aktéry – kriminálními skupinami, paravojenskými jednotkami a řádnými ozbrojenými silami obohacuje nadnárodní soukromé představitele, především velké energetické a bezpečnostní společnosti. Z existence kriminálních organizací také profitují bankovní instituce. Podle odhadů banky každoročně přijmou od půl do jednoho bilionu dolarů peněz pocházejících z kriminálních aktivit, polovina z nich je ukládána do bank Spojených států. Navíc bylo zdokumentováno, že tyto nelegální peníze zachránily některé krachující banky během bankovní krize roku 2008 (Mercille, 2011). Skutečnost, že z mexické neblahé

situace profitují všichni zmínění vlivní hráči, ztěžuje možnost vyřešení konfliktu a zmírnění prevalence násilných činů.

Pasivními zúčastněnými, kteří v konfliktech nejvíce ztrácí, jsou bezesporu pokojní občané. Jak vysvětlovala Mary Kaldor (2012), v dnešních konfliktech/válkách je těžké rozeznat civilisty, neozbrojené, a ne aktivně zúčastněné. Jedinými rozeznatelnými jsou nositelé uniforem. V důsledku množství nelegálně ozbrojených skupin, které proti sobě v Mexiku stojí, je jednodušší považovat oběti za příslušníky jedné z nich než za násilně zabitě ctihodné občany. Z toho důvodu není jasné, jaké procento z přibližných 300 000 obětí násilností v Mexiku tvoří lidé bez kriminální minulosti.

Závěr

Hlavním cílem práce bylo analyzovat konflikt v Mexiku, který bývá často povrchně označován pojmem „drogová válka“. Diplomová práce vycházela z předpokladu, že situace je více komplexní a je ovlivňována řadou vnitřních i vnějších faktorů, které svými vlivy vytvářejí jednak hluboké příčiny problémů, jednak přidávají k existujícím problémům a zároveň znesnadňují jejich řešení. Hypotéza byla podložena myšlenkou, že aktéři mají ke svým činům důvody, které nejsou veřejnosti známé.

První část práce nastíní bezpečnostní situaci v Mexiku a její vývoj v čase a prostoru. Pomocí oficiálních vládních i jiných statistik byl zobrazen růst násilí v čase sledovaný prostřednictvím nárůstu obětí vražd. Vzhledem k neexistenci jednotné statistiky vykazující počty obětí vražd v Mexiku bylo nutné sestavit obraz o vraždách z více zdrojů, čímž bylo mimo jiné prokázáno, že data o počtu obětí mexického konfliktu se u jednotlivých zdrojů liší. Přes odlišnosti bylo možné sestavit obecnou tendenci, dle které nárůst obětí vražd, odstartovaný po roce 2006, stále stoupá. Přes pozitivní vývoj, sledovaný po roce 2011, došlo v letech 2014–2015 k opětovnému zhoršení a míra vražd poté dosáhla nebývalých rozměrů a stále stoupá. Rovněž bylo zjištěno, že míra násilí se v jednotlivých státech v čase mění a že nejnásilnějšími státy posledních pár let jsou hlavně Guanajuato, Michoacán, Jalisco a Estado de México. Byl sledován i vývoj hlavních zločineckých organizací a jejich strategií a taktik, přičemž hlavním zjištěním je, že dochází k jejich tříštění, militarizaci, k přechodu na brutálnější metody a k diverzifikaci zdrojů jejich příjmů.

Součástí práce je také analýza politické sféry, která byla hodnocena hlavně z hlediska korupce a z hlediska schopnosti vlády vytvořit a vést silný a funkční stát. V obou případech si vláda přes veškeré snahy nevede dobře. Korupcí jsou ovlivněna všechna patra politického života, soudní systém, bezpečnostní složky, vězeňský systém, a další instituce důležité pro řádný chod státu. Zkoumání sociální sféry bylo zaměřené primárně na identifikaci příčin bujení organizované kriminality v zemi. Za hlavní byly shledány nedostatečné pracovní příležitosti a lukrativnost obchodu s drogami. Hodnoceny byly vládní bezpečnostní strategie, ze kterých většina byla shledána za neúspěšné. Úřady dvou předposledních prezidentů se zacílily hlavně na odstraňování hlavních drogových bossů, avšak tato strategie spolu s militarizací vedla ke tříštění kriminálních skupin, a tudíž ke zvýšení bojů mezi nimi, čímž je generováno více násilí. Zároveň však byly zaznamenány snahy o podchycení sociálních a ekonomických příčin konfliktů, jejich řešení je ale zpochybňováno stále příliš vysokou prevalencí korupce. Dosavadní politika aktuálního prezidenta byla shledána nevyzpytatelnou a proměnlivou, s dojmem, že se prezident opravdu snaží o změnu, ale všechny učiněné kroky mají vždy jak pozitiva, tak i negativa. Rovněž byla studována dlouholetá spolupráce s USA. Postoj Spojených států amerických lze hodnotit jako prokázání laskavosti, při zachování vlastních zájmů.

Rešerše odborné literatury přinesla teoretický rámec, který byl v závěrečné části práce konfrontován se skutečností. Odpověď na otázku, zda je situace v Mexiku negativně ovlivněna vnějšími vlivy, které mohou být vysvětleny pomocí rozvojových závislostních teorií, je kladná. V poslední kapitole bylo popsáno, jakým způsobem jsou události v Mexiku formovány politikami Spojených států amerických. Ekonomické zájmy USA, jejich přívětivý postoj k vlastnění zbraní a velká poptávka po drogách, generovaná americkou populací, byly společně označeny za značné hybatele událostí. Rovněž bylo na situaci pohlíženo diskurzem závislostních teorií, prostřednictvím kterých je Mexiko označeno za semiperiferii a USA za jádro a rovněž za hegemonu světového ekonomického systému.

V rámci daných teorií dochází k závislosti semiperiferie na jádru a k jejímu ovlivňování jádrem. Jak bylo uvedeno výše, USA svými postoji ovlivňují dění v Mexiku. V teorii závislosti hrají velkou roli suroviny, protože pokud jich mají periferijní či semiperiferijní země značné zásoby, dochází k jejich vykořisťování jádrem. V případě Mexika došlo v posledních desetiletích k objevení velkých zásob nerostného bohatství, které si nárokují nadnárodní energetické a těžební společnosti, jež svými zájmy přispívají k prohlubování a protahování konfliktů.

Práce měla rovněž odpovědět na otázku, zda je možné na bezpečnostní situaci v Mexiku aplikovat teorii Nových válek. V daném případě je odpověď složitější vzhledem k nejistotě plynoucí z označení probíhajícího ozbrojeného konfliktu za válku. Rešeršní literatury zabývající se novými typy válek a válčení bylo ale zjištěno, že v nich dochází především k rozplývání hranic mezi kategoriemi, a proto i konflikt v Mexiku může být označován za tzv. hybridní válku. Možnost ztotožnění konfliktu s teorií Nových válek byla zjišťována pomocí třech dílčích otázek, kterými byly identifikovány znaky a aktéři konfliktu. Hlavní znaky byly následně ztotožněny s teorií Nových válek. Rovněž proběhla identifikace všech teoretických aktérů s reálnými aktéry bojů v Mexiku. Z toho důvodu bylo dosaženo závěru, že konflikt v Mexiku se shoduje s Novými válkami, jejichž existenci popisuje paní profesorka Mary Kaldor, a v následných pracích na dané téma může být zkoumáno, jak dosáhnout ukončení ozbrojeného konfliktu v zemi pomocí řešení, které M. Kaldor nabízí. Práce je limitována svým rozsahem a rovněž svými cíli, tudíž hodnocení možných řešení, ke kterým patří mimo jiné širší zapojení občanské společnosti, nemůže nabídnout.

Mexická vláda se snaží postavit další rozvoj země na budování energetické infrastruktury, která by zlepšila přístup obyvatel k energiím, ale celý proces je zároveň ohrožován organizovaným zločinem a zároveň doprovázen pácháním křivd na obyvatelích nejstrategičtějších oblastí. Zhodnocením celé situace je na místě dojít k závěru, že rozvoj země je znesnadněn prevalencí násilných činů, korupcí a nedůvěrou občanů ve vládu, ve státní instituce a obecně v celý státní aparát.

Hlavní záměr práce byl dosažen, byla potvrzena aplikovatelnost teorie Nových válek na vleklý mexický konflikt, rovněž bylo zjištěno, že některé hlubší příčiny špatné bezpečnostní situace mohou být vysvětleny pomocí strukturalistických rozvojových teorií. Taktéž byla potvrzena hypotéza, že násilí v zemi není pouze výsledkem spolu soupeřících organizací obchodujících s drogami, ale naopak výsledkem komplexní soustavy problémů, vazeb a vlivů. Bylo dokázáno, že situace, ve které se Mexiko nachází, není černobílá a není nikterak jednoduchá. Změť aktérů různého vlivu, propagujících vlastní zájmy, vytváří či posiluje ozbrojené konflikty, které se v zemi odehrávají již po dekády. Při násilných událostech nejvíce trápí běžní občané a rozvoj země je znemožňován. Hlavními „vítězi“ byly označeny kromě drogových kartelů a některých složek vlády Mexika a USA, také nadnárodní korporace, banky a soukromé bezpečnostní firmy.

Seznam literatury

1. Internetové zdroje

- Agren, David. Mexico: New Security Law Strips Diplomatic Immunity From DEA Agents [online]. The Guardian. 2020-12-15. [cit. 2021-01-19]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2020/dec/15/mexico-security-law-dea-agents-us>
- Alvarado, Ignacio. Mexico's Ghost Towns: Residents Seeking Asylum in US Fear Returning to Deadly Juárez Valley [online]. Aljazeera America. 2015-09-19. [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <http://projects.aljazeera.com/2015/09/mexico-invisible-cartel/>
- Al Jazeera. 166 Skulls Found in Mass Grave in Mexico's Veracruz [online]. 2018-09-07. [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2018/9/7/166-skulls-found-in-mass-grave-in-mexicos-veracruz>
- Asmann, Parker a Jones, Katie. Insight Crime's 2020 Homicide Round-Up [online]. 2021-01-29. [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://www.insightcrime.org/news/analysis/2020-homicide-round-up/>
- Asociace pro mezinárodní otázky, AMO. Valné shromáždění (GA): Zhroucené státy [online]. 2009. [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Zhroucen%C3%A9-st%C3%A1ty-GA1.pdf>
- Avant, Deborah a Haufler, Virginia. Transnational Organisations and Security. [online]. Global Crime 13(4). 2012. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17440572.2012.715392>
- Babones, Salvatore. The Country-Level Income Structure of the World-Economy [online]. Journal of World-Systems Research, 11(1). 2005-02-26. [cit. 2020-12-30]. Dostupné z: <https://jwsr.pitt.edu/ojs/index.php/jwsr/article/view/392>
- Beck, Humberto, Iber, Patrick a Regidor, Carlos Bravo. Year One of AMLO's Mexico [online]. Dissent 67(1), 109-118. 2020. [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/746011>
- Beittel, June S. Mexico: Organized Crime and Drug Trafficking Organizations [online]. Congressional Research Service. 2020-07-28. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/row/R41576.pdf>
- Blecker, Robert A. Nafta and the Peso Collapse: Not Just a Coincidence [online]. Economic Policy Institute. 1997-03-01. [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: https://www.epi.org/publication/briefingpapers_bleck/
- BrainyMedia Inc. Galileo Galilei Quotes [online]. 2021. [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: https://www.brainyquote.com/citation/quotes/galileo_galilei_136976
- Brands, Hal. Los Zetas and Mexico's Transnational Drug War [online]. 2009-12-05. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/4866/los-zetas-and-mexicos-transnational-drug-war>

Carlos, Alfredo. Mexico "Under Siege": Drug Cartels or U.S. Imperialism [online]? Latin American Perspectives, 41(2). 2014. [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0094582X13509069>

Cartwright, Madison. Rethinking World Systems Theory and Hegemony: Towards a Marxist-Realist Synthesis [online]. E-International Relations. 2018-10-18. [cit. 2021-01-12]. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/2018/10/18/rethinking-world-systems-theory-and-hegemony-towards-a-marxist-realist-synthesis/>

Committee to Protect Journalists, CPJ. Data: Journalists Killed [online]. 2021. [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: https://cpj.org/data/killed/?status=Killed&motiveConfirmed%5B%5D=Confirmed&motiveUnconfirmed%5B%5D=Unconfirmed&type%5B%5D=Journalist&type%5B%5D=Media%20Worker&cc_fips%5B%5D=MX&start_year=1992&end_year=2021&group_by=year

Consejo Ciudadano para la Seguridad Pública y la Justicia Penal, CCSPJP. Metodología del Ranking (2016) de las 50 Ciudades Más Violentas del Mundo [online]. 2017-04-06. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <http://www.seguridadjusticiaypaz.org.mx/biblioteca/prensa/send/6-prensa/239-las-50-ciudades-mas-violentas-del-mundo-2016-metodologia>

Consejo Ciudadano para la Seguridad Pública y la Justicia Penal, CCSPJP. Metodología del Ranking (2017) de las 50 Ciudades Más Violentas del Mundo [online]. 2018-03-06. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <http://www.seguridadjusticiaypaz.org.mx/biblioteca/prensa/send/6-prensa/242-las-50-ciudades-mas-violentas-del-mundo-2017-metodologia>

Consejo Ciudadano para la Seguridad Pública y la Justicia Penal, CCSPJP. Boletín Ranking 2019 de las 50 Ciudades Más Violentas del Mundo [online]. 2020-06-01. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <http://www.seguridadjusticiaypaz.org.mx/sala-de-prensa/1590-boletin-ranking-2019-de-las-50-ciudades-mas-violentasdel-mundo>

Council on Foreign Relations. Mexico's Long War: Drugs, Crime, and the Cartels [online]. 2021-02-26. [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/backgrounder/mexicos-long-war-drugs-crime-and-cartels>

DEA. History: DEA History in Depth [online]. 2021. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.dea.gov/history>

Duffield, Mark. Post-Modern Conflict: Warlords, Post-Adjustment States and Private Protection [online]. Journal of Civil Wars Vol.1, No.1. 1998-04. [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13698249808402367?casa_token=F7wW0kRBdeYAAAA:hgnVlrUb9MOb0ECB9fNeNcH-rVCzGLUsLwZ-iChm4CVj_Qjd109eLjr_NEEdCypFYi3xtLKbrrQuWg

Energy Transfer. Comanche Trail Pipeline, LLC. 2021. [cit. 2021-03-13]. Dostupné z: <https://ctpetconnect.energytransfer.com/ipost/CTP/capacity/design-capacity-for-intrastates>

Englund, Scott. Mexican Drug Cartels Are Violent – But They Are Not Terrorists [online]. War on the Rocks. 2020-02-24. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://warontherocks.com/2020/02/mexican-drug-cartels-are-violent-but-theyre-not-terrorists/>

Eschenbacher, Stefanie. Mexico Private Security Boom Adds to Corruption, Use of Force: Study [online]. Reuters. 2018-03-28. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mexico-security-idUSKBN1H339B>

Espino, Manuel. Diciembre del 2020 Cerró con un Acumulado de 2 mil 194 Asesinatos [online]. 2021-01-01. [cit. 2021-01-30]. Dostupné z: <https://www.eluniversal.com.mx/nacion/diciembre-del-2020-cerro-con-un-acumulado-de-2-mil-194-asesinatos>

Fortune. Global 500: 2020 [online]. 2021. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: <https://fortune.com/global500/2020/search/>

Fowler, Mike. Mexico: a Case of Hybrid Warfare [online]. Center for Emerging National Security Affairs. 2011. [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://usafa.academia.edu/MikeFowler>

Fowler, Mike. The Rise of the Present Unconventional Character of Warfare [online]. Strategy Bridge. 2019-11-04. [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <https://thestrategybridge.org/the-bridge/2019/11/4/the-rise-of-the-present-unconventional-character-of-warfare>

Frontline PBS. Thirty Years of America's Drug War: A Chronology [online]. 2012. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/cron/>

Giffords Law Center. Machine Guns and 50 Caliber [online]. 2021. [cit. 2021-01-01]. Dostupné z: https://giffords.org/lawcenter/gun-laws/policy-areas/hardware-ammunition/machine-guns-50-caliber/#footnote_2_5658

Global Justice Now. 69 of the 100 Entities on the Planet Are Corporations, not Governments, Figures Show [online]. 2018-10-17. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: <https://www.globaljustice.org.uk/news/2018/oct/17/69-richest-100-entities-planet-are-corporations-not-governments-figures-show>

Gobierno de México. Introducción: Homicidios Dolosos Grupo Interinstitucional [online]. 2021. [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <http://www.informeseguridad.cns.gob.mx/>

Gray, Colin S. How Has War Changed Since the End of the Cold War [online]? The US Army War College Quarterly: Parameters 35, 1. 2005-03-01. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2240&context=parameters>

Gray, Vanessa Joan. The New Research on Civil Wars: Does It Help Understand the Colombian Conflict [online]? Latin American Politics and Society, 50(3). 2008. [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/30130876?seq=1>

Griffith-Jones, Stephany. Causes and Lessons of the Mexican Peso Crisis [online]. World Institute for Development Economics Research, The United Nations University. 1997-05. [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: <https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/WP132.pdf>

Guerrero, Eduardo. La Dictadura Criminal [online]. Nexos. 2014-04-01. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.nexos.com.mx/?p=20026>

Hazelwood Isaac, Helen. Following the Money Behind the Drug Wars (Audio) [online]. 2016-08-05. [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://nacla.org/news/2016/08/04/following-money-behind-drug-wars-audio-0>

Hernández, Ángel. Rifles Barrett, los Favoritos de 'Narcos' Mexicanos: Así los Consiguen en EU [online]. 2021-02-01. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <https://www.milenio.com/policia/rifles-barrett-los-favoritos-de-narcos-mexicanos-asi-los-consiguen>

Hoffman, Frank G. Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars [online]. Potomac Institute for Policy Studies. 2007-12. [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: https://www.potomacinstitute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf

Hope, Alejandro. ¿Quién Controla a la Guardia Nacional [online]? 2020-10-12. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://www.eluniversal.com.mx/opinion/alejandro-hope/quien-controla-la-guardia-nacional>

Huber, Thomas M. Compound Warfare: That Fatal Knot [online]. U.S. Command and General Staff College Press Fort Leavenworth, Kansas. 2002. [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/combats-studies-institute/csi-books/compound_warfare.pdf

International Code of Conduct Association, ICoCA. The Code [online]. 2021. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <https://icoca.ch/the-code/>

Insight Crime. BLO [online]. 2017-02-16. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://insightcrime.org/mexico-organized-crime-news/beltran-leyva-organization-profile/>

Insight Crime. Gulf Cartel [online]. 2013-08-02. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://insightcrime.org/mexico-organized-crime-news/gulf-cartel-profile/>

Insight Crime. Juárez Cartel [online]. 2020-07-10. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://insightcrime.org/mexico-organized-crime-news/juarez-cartel-profile/>

Insight Crime, b. Knights Templar [online]. 2020-05-05. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://insightcrime.org/mexico-organized-crime-news/knights-templar-profile/>

Insight Crime. Sinaloa Cartel [online]. 2019-03-29. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://insightcrime.org/mexico-organized-crime-news/sinaloa-cartel-profile/>

Insight Crime. Tijuana Cartel [online]. 2018-02-13. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://insightcrime.org/mexico-organized-crime-news/tijuana-cartel-profile/>

Instituto Nacional de Estadística y Geografía, INEGI a. Encuesta Intercensal 2015 [online]. 2021. [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.inegi.org.mx/programas/intercensal/2015/#Microdatos>

Instituto Nacional de Estadística y Geografía, INEGI b. Censo de Población y Vivienda 2020 [online]. 2021. [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.inegi.org.mx/app/scitel/consultas/index#>

Jones, Katie. Mexico's Tourist Corridor: Dream Destination for Drug Traffickers [online]. InSight Crime. 2021-02-10. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://insightcrime.org/news/mexico-tourist-corridor-dream-destination-drug-traffickers/>

Justia México. Ley Federal de Armas de Fuego y Explosivos [online]. 2021. [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://mexico.justia.com/federales/leyes/ley-federal-de-armas-de-fuego-y-explosivos/titulo-segundo/capitulo-iii/>

- Kaldor, Mary. Human Security: Practical Possibilities [online]. LSE Public Policy Review. 2020-12-07. [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: <https://ppr.lse.ac.uk/articles/10.31389/lseppr.15/>
- Kaldor, Mary. Mary Kaldor: New Wars as a Social Condition [přednáška]. Institut für die Wissenschaften vom Menschen, IWM Vienna, 2017-05-10, 18:00-19:30. Youtube, 2017-05-11. [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=a8PKW_Astc&t=2509s
- Kilcullen, David. Countering Global Insurgency [online]. Small Wars Journal. 2004. [cit. 2021-01-09]. Dostupné z: <http://smallwarsjournal.com/documents/kilcullen.pdf>
- Korman, James. Drug Cartels, Oil Rents, and Homicide: The Case of Mexico [online]. Coalition for Peace & Ethics. 2019. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: https://www.thecpe.org/wp-content/uploads/2020/09/Korman_Cartels_CPEWP9-1_2020.pdf
- Lakhani, Nina a Rueckert, Phineas. 'They are Culpable': The Countries Supplying the Guns That Kill Mexico's Journalists [online]. The Guardian. 2020-12-11. [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2020/dec/09/mexico-cartel-project-weapons-import-trafficking>
- Le Billon, Philippe. The Political Ecology of War: Natural Resources and Armed Conflicts [online]. Political Geography, 20(5). 2001-06. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0962629801000154>
- Linthicum, Kate. There Is Only One Gun Store in all of Mexico. So Why Is the Violence Soaring [online]? Los Angeles Times. 2018-05-24. [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.latimes.com/world/la-fg-mexico-guns-20180524-story.html>
- Lujala, Paivi. Deadly Combat over Natural Resources: Gems, Petroleum, Drugs, and the Severity of Armed Civil Conflict [online]. Journal of Conflict Resolution, Vol 53, Issue 1. 2009. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0022002708327644>
- Malkin, Elisabeth. Guerrero at War: Chronicling Southern Mexico's Forgotten Conflict – Photo Essay [online]. The Guardian. 2020-11-16. [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2020/nov/16/guerrero-at-war-chronicling-southern-mexico-forgotten-conflict-photo-essay>
- Manoilov, Andrei V. a Zaytsev, Alexander Y. International Legal Status of Private Military Companies [online]. Herald of the Russian Academy of Sciences 90, 49-55. 2020-04-10. [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1134/S1019331620010098>
- Martell, Carlos. Las Ciudades Más Violentas del Mundo 2018 [online]. CCSPJP. 2019-03-12. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <http://www.seguridadjusticiaypaz.org.mx/seguridad/1565-las-50-ciudades-mas-violentas-del-mundo-2018>
- Martinez, Gabriela. The Flow of Guns From the U.S. to Mexico is Getting Lost in the Border Debate [online]. 2019-07-02. [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://www.pbs.org/newshour/politics/the-flow-of-guns-from-the-u-s-to-mexico-is-getting-lost-in-the-border-debate>
- Martínez, Sanjuana. Los Moreiros y los Narcoempresarios [online]. 2012-10-29. Sinembargo. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.sinembargo.mx/29-10-2012/3010391>

- Matalon, Lorne. Displacement in the Border: The Tale of Guadalupe [online]. 2017. ReVista. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://archive.revista.drclas.harvard.edu/book/displacement-border>
- Medellín, Jorge. La Guardia Nacional ya es Coordinada por la SEDENA [online]. Campo Marte. 2020-10-09. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://www.campomarte.com.mx/la-guardia-nacional-ya-es-coordinada-por-la-sedena/>
- Mercille, Julien. Violent Narco-Cartels or US Hegemony? The Political Economy of the “War on Drugs” in Mexico [online]. Third World Quarterly 32(9):1637-1653. 2011-10. [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/232984414_Violent_Narco-Cartels_or_US_Hegemony_The_political_economy_of_the_'war_on_drugs'_in_Mexico
- Mercille, Julien. The Media-Entertainment Industry and the “War on Drugs “ in Mexico. Latin American Perspectives, 41(2). 2014. [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0094582X13509790>
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, MZV ČR. Mexiko: Zhoršená bezpečnostní situace [online]. 2020-01-06. [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/cestujeme/aktualni_doporuceni_a_varovani/mexiko_zhorsena_bezpecnostni_situace.html
- Minow, Martha. Outsourcing Power: How Privatizing Military Efforts Challenges Accountability, Professionalism, and Democracy [online]. 46 Boston College Law Review 989. 2005-09-01. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z: <https://lawdigitalcommons.bc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2312&context=bclr>
- Navarro, Santiago. Michoacán Self-Defense Groups Celebrate 1st Anniversary [online]. Americas Program. 2014-03-05. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.americas.org/michoacan-self-defense-groups-celebrate-1st-anniversary/>
- Organization for Economic Co-operation and Development, OECD. OECD Skills Strategy Diagnostic Report: Mexico [online]. 2017. [cit. 2021-02-26]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/mexico/OECD-Skills-Strategy-Diagnostic-Report-Mexico.pdf>
- Rainsford, Cat. Mexico’s Cartels Fighting It Out for Control of Avocado Business [online]. InSight Crime. 2019-09-30. [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://insightcrime.org/news/brief/mexico-cartels-fighting-avocado-business/>
- Ray, Julie. Most of the World Remains Confident in Police, Feels Safe [online]. Gallup. 2020-10-27. [cit. 2021-02-24]. Dostupné z: <https://news.gallup.com/poll/322565/world-remains-confident-police.aspx>
- Ross, Michael L. The Political Economy of the Resource Curse [online]. World Politics 51(02):297-322. 1999-01. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/235737580_The_Political_Economy_of_the_Resource_Curse
- Rubio, Laura. Desplazamiento Interno Inducido por la Violencia: Una Experiencia Global, una Realidad Mexicana. CMDPDH. 2014. [cit. 2021-03-13]. Dostupné z: http://www.cmdpdh.org/publicaciones-pdf/libro_desplazamiento_una_realidad_mexicana.pdf

Rueckert, Phineas. An Ocean of Guns: Mexico's Journalists in the Crossfire of the International Arms Trade [online]. Forbidden Stories. 2021. [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://forbiddenstories.org/an-ocean-of-guns-mexicos-journalists-in-the-crossfire-of-the-international-arms-trade/>

Salzman, Zoe. Private Military Contractors and the Taint of a Mercenary Reputation [online]. Internatioanl Legal Studies. 2008. [cit. 2021-01-03]. Dostupné z: <https://nyujilp.org/wp-content/uploads/2013/02/40.3-Salzman.pdf>

Secretaría de Desarrollo Social, SEDESOL. Catálogo de Localidades [online]. 2013. [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <http://www.microrregiones.gob.mx/catloc/LocdeMun.aspx?tipo=clave&campo=loc&ent=08&mun=028>

Secretaría de Seguridad y Protección Ciudadana, SSPC. Se Contiene Crecimiento en Homicidios y se Reducen Delitos Patrimoniales Durante 2019 [online]. 2020-01-21. [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.gob.mx/sspc/prensa/se-contiene-crecimiento-en-homicidios-y-se-reducen-delitos-patrimoniales-durante-2019>

Seelke, Clare Ribando. Mexico: Evolution of the Mérida Initiative [online]. Congressional Research Service. 2021-01-13. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/row/IF10578.pdf>

Seelke, Clare Ribando, Ratner, Michael, Villarreal, M. Angeles a Brown, Phillip. Mexico's Oil and Gas Sector: Background, Reform Efforts, and Implications for the United States [online]. Congressional Research Service. 2015-09-28. [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/row/R43313.pdf>

Segura, Nelly. La Guardia Nacional de México Alcanza los 100.000 Efectivos Desplegados en el País [online]. Infodefensa. 2021-01-12. [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://www.infodefensa.com/latam/2021/01/12/noticia-guardia-nacional-mexico-alcanza-100000-efectivos-desplegados>

Schilis-Gallego, Cécile. Spying on Mexican Journalists: Investigating the Lucrative Market of Cyber-Surveillance [online]. Forbidden Stories. 2021. [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: <https://forbiddenstories.org/spying-on-mexican-journalists-investigating-the-lucrative-market-of-cyber-surveillance/>

Schmidt, Brian C. The Debate on American Hegemony [online]. Dialogic of Civilizations Research Institute. 2019-06-13. [cit. 2020-12-29]. Dostupné z: <https://doc-research.org/2019/06/the-debate-on-american-hegemony/>

Silent Professionals. Private Security Jobs [online]. 2021. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: https://silentprofessionals.org/job_category/private-security-jobs/page/4/?s&post_type=jobboard-post-jobs

Stanig, Piero. Regulation of Speech and Media Coverage of Corruption: An Empirical Analysis of the Mexican Press [online]. American Journal of Political Science. 2014-03-28. [cit. 2021-01-01]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/ajps.12110>

Stewart, Scott. Tracking Mexico's Cartels in 2020 [online]. Stratfor. 2020-02-04. [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <https://worldview.stratfor.com/article/stratfor-mexico-cartel-forecast-2020>

- Stratfor. Murder in Mexico: What's the Danger to an American Tourist [online]? 2019-02-19. [cit. 2021-01-22]. Dostupné z: <https://worldview.stratfor.com/article/murder-mexico-whats-danger-american-tourist>
- Stratfor. Rising Crime and COVID-19 Leave Mexico Leaning on Its Military [online]. 2020-05-18. [cit. 2021-01-21]. Dostupné z: <https://worldview.stratfor.com/article/rising-crime-and-covid-19-leave-mexico-leaning-its-military>
- Stuart, Matthew. Mexico Has Just One Store Where You Can Legally Buy a Gun and It's Located on a Heavily-Guarded Military Base [online]. Business Insider. 2019-08-08. [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/mexico-buy-legal-gun-store-2015-8>
- Telfer, David J. The Evolution of Tourism and Development Theory [online]. Tourism and Development: Concept and Issues, 35-80. 2002. [cit. 2020-12-29]. Dostupné z: <https://www.cabdirect.org/cabdirect/abstract/20023115747>
- The Fund for Peace. Fragile States Index [online]. 2021. [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://fragilestatesindex.org/>
- The Guardian. Mexico: Witness to Disappearance of 43 Students Alleges Soldiers Involved in Attack [online]. 2021-01-21. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2021/jan/21/mexico-witness-ayotzinapa-rural-teachers-college-disappearance-soldiers>
- The World Factbook. Mexico [online]. Central Intelligence Agency. 2021-01-28. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/mexico/#military-and-security>
- Transparency International. Corruption Perceptions Index: 2016 [online]. 2017-01-25. [cit. 2021-02-24]. Dostupné z: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016
- Transparency International. Corruption Perceptions Index: 2020 [online]. 2021. [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/mex>
- Transparency International. Latin America and the Caribbean: 10th Edition – 2019 [online]. 2019. [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/gcb/latin-america/latin-america-and-the-caribbean-x-edition-2019>
- Tucker, Duncan. Mexico's New National Guard Is Breaking Its Vow To Respect Human Rights [online]. Amnesty International. 2020-11-08. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/11/mexicos-national-guard-breaking-vow-respect-human-rights/>
- United Nations Office on Drugs and Crime, UNODC. DataUNODC: Victims of Intentional Homicide, 1990-2018 [online]. 2021. [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: <https://dataunodc.un.org/content/data/homicide/homicide-rate>
- Uppsala Conflict Data Program, UCDP. Conflict Encyclopedia [online]. Uppsala University. 2021. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://ucdp.uu.se/?id=1&id=1>

Wagner, Christian. Are Mexican Avocados the Next Conflict Commodity [online]? 2019-12-05. Verisk Maplecroft. [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://www.maplecroft.com/insights/analysis/are-mexican-avocados-the-next-conflict-commodity/>

Weeks, John. The Differences Between Materialist Theory and Dependency Theory and Why They Matter [online]. Latin American Perspectives. 1981. [cit. 2021-01-01]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0094582X8100800307>

Woody, Christopher. Violence Is High in Mexico's Most Popular Tourist Destinations – but Some Groups Are More at Risk [online]. Business Insider. 2018-04-18. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/how-mexico-violence-affects-tourists-tourism-2018-4>

World Protection Group. Executive Protection in Mexico [online]. 2021. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.worldprotectiongroup.com/mexico-travel-security/>

Yeh, Stuart S. Is an International Treaty Needed to Fight Corruption and the Narco-Insurgency in Mexico [online]? International Criminal Justice Review. 2012-09-06. [cit. 2021-01-01]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1057567712457027>

Zarate, Juan Carlos. The Emergence of a New Dog of War: Private International Security Companies, International Law, and the New World Disorder [online]. Stanford Journal of International Law 75. 1998. [cit. 2021-01-05]. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/stanit34&div=8&id=&page=>

2. Tištěné zdroje

- AINSLIE, Ricardo C. *The Fight to Save Juárez: Life in the Heart of Mexico's Drug War*. 1. vydání. University of Texas Press, 2013. ISBN: 978-0-292-73890-4.
- Arreguín-Toft, Ivan. *How the Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict*. 1. vydání. Cambridge University Press, 2005. ISBN: 978-1-3165-8300-5.
- Clausewitz, Carl. *On War*. Penguin Books, 1982. ISBN: 0140444270.
- Corcoran, Patrick. *Mexico's Shifting Criminal Landscape: Changes in Gang Operation and Structure During the Past Century*. Trends in Organized Crime 16, 306-328. Springer, New York, 2013. ISSN: 1084-4791.
- Correa-Cabrera, Guadalupe. *Los Zetas Inc.: Criminal Corporations, Energy, and Civil War in Mexico*. 1. vydání. University of Texas Press, 2017. ISBN: 978-1-4773-1274-2.
- Duffield, Mark. *Risk Management and the Bunkering of the Aid Industry*. Development Dialogue, no. 58. Dag Hammarskjöld Foundation, 2012. ISSN: 0345-2328.
- Ferreira, Octavio R., Molzahn, Cory a Shirk, David. *Drug Violence in Mexico: Data and Analysis Through 2012*. 1. vydání. Trans-Border Institute, University of San Diego, 2013. ISBN: 978-0-9835674-6-2.
- Frank, Andre Gunder. *Capitalism and Underdevelopment in Latin America: Historical Studies of Chile and Brazil*. 1. vydání. Monthly Review Press, 1967. ISBN: 978-0-8534-5093-1.
- Galatík, Vlastimil, Krásný, Antonín a Zetocha, Karel (eds.). *Vojenská strategie*. 1. vydání. Univerzita obrany, Ústav strategických studií. Ministerstvo obrany České republiky, 2008. ISBN: 978-80-7278-475-2.
- Grillo, Ioan. *El Narco: Inside Mexico's Criminal Insurgency*. 1. vydání. New York, Bloomsbury Press, 2011. ISBN: 9781608192113.
- Hanák, Petr, Koudelka, Dušan, Ort, Michael a Studnička, Jiří. *Zbraně 20. století*. 1. vydání. Ottovo nakladatelství, Praha, 1997. ISBN: 80-7181-200-5.
- Chase-Dunn, Christopher a Hall, Thomas D. *Rise and Demise: Comparing World-Systems*. 1. vydání. Boulder, CO: WestviewPress, 1997. ISBN: 0-8133-1006-7.
- Instituto Nacional de Psiquiatría Ramón de la Fuente Muñiz, Instituto Nacional de Salud Pública, Comisión Nacional Contra las Adicciones, Secretaría de Salud. *Encuesta Nacional de Consumo de Drogas, Alcohol y Tabaco 2016-2017: Reporte de Drogas*. 1. vydání. Ciudad de México, INPRFM, 2017.
- Justice in Mexico. *Organized Crime and Violence in Mexico:2020 Special Report*. 1. vydání. Department of Political Science and International Relations, University of San Diego, 2020. ISBN: 978-0-9988199-2-1.
- Kaldor, Mary. *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*. 3. vydání. Stanford University Press, 2012. ISBN: 978-0-8047-8549-5.

- Keen, David. *When war itself is privatised: The Twisted Logic That Makes Violence Worth While in Sierra Leone*. Times Literary Supplement, 1995, pp. 13-14.
- Krugman, Paul R., Obstfeld, Maurice a Melitz, Marc. *International Economics: Theory and Policy*. 11. vydání. Pearson Education, 2018. ISBN: 978-013450568.
- Kulíšek, Jaroslav. *Soukromé vojenské společnosti (Nový faktor společného operačního prostředí)*. Vojenské rozhledy, 2011. 20(52), 71-96. ISSN: 1210-3292.
- Liang, Qiao a Wang, Xiangsui. *Unrestricted Warfare*. 1. vydání. PLA Literature and Arts Publishing House, Beijing. 1999. ISBN: 978-0-9716-8072-2.
- MacFarlane, Neil a Khong, Yuen F. *Human Security and the UN: A Critical History*. 1. vydání. Indiana University Press, 2006. ISBN: 978-0253218391.
- Marois, Thomas. *States, Banks and Crisis: Emerging Finance Capitalism in Mexico and Turkey*. 1. vydání. Edward Elgar Pub, 2013. ISBN: 978-1781004258.
- Marshall, Tim. *Prisoners of Geography: Ten Maps That Tell You Everything You Need To Know About Global Politics*. 1. vydání. Scribner Book Company, 2015. ISBN: 978-1-5011-2146-3.
- Mikler, John. *The Political Power of Global Corporations*. 1. vydání. Cambridge Polity Press, 2018. ISBN: 978-7-4569-8458.
- Schreier, Fred a Caparini, Marina. *Privatising Security: Law, Practise and Governance of Private Military and Security Companies*. Occasional Paper, no 6. Geneva Center for the Democratic Control of Armed Forces, DCAF, Geneva, 2005.
- So, Alvin Y. *Social Change and Development: Modernization, Dependency, and World Systems-Theories*. 1. vydání. Sage Publications, Inc., 1990. ISBN: 0-8039-3546-3.
- Szymanski, Albert. *The Socialist World System*. Chase-Dunn, C.K. (ed.): *Socialist States in the World-System*. Beverly Hills: Sage Publications, 1982, 57-84.
- The Montreaux Document*. Schweizerische Eidgenossenschaft, International Committee of the Red Cross, 2008.
- Tilly, Charles. *Coercion, Capital, and European States, A.D. 990-1990*. 2. vydání. Wiley-Blackwell, 1992. ISBN: 978-1557863683.
- Tombs, Steve a Whyte, David. *The Corporate Criminal: Why corporations must be abolished*. 1. vydání. Routledge, 2015. ISBN: 978-0-415-55636-1.
- United Nations Office in Drugs and Crime, UNODC. *Global Study on Firearms Trafficking 2020*. 1. vydání. United Nations, New York, 2020. ISBN: 978-92-1-130404-6.
- United Nations Office on Drug and Crime, UNODC. *World Drug Report 2016*. 1. vydání. United Nations, 2016. ISBN: 978-92-1-148286-7.
- Wallerstein, Immanuel. *The Capitalist World-Economy*. 1. vydání. Cambridge University Press, 1979. ISBN: 978-0-5212-9358-7.

Wallerstein, Immanuel. *The Decline of American Power: The U.S. in a Chaotic World*. 1. vydání. The New Press, 2003. ISBN: 978-1-5658-4799-6.

Wallerstein, Immanuel. *The Modern World-System 1: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. 1. vydání. New York: Academic Press, 1974. ISBN: 978-0-5202-6757-2.

Wallerstein, Immanuel. *World Systems Analysis: An Introduction*. 1. vydání. Durham: Duke University Press, 2004. ISBN: 978-0-8223-3442-2.